Fie primită pioasa noastră mărturie de cinstire
a sacrificiului suprem, pentru a ne dezrobi,
al ostaşilor români pe Frontul de Est,
în al Doilea Război Mondial.

Autorii şi editorii

COTUL DONULUI 1942:
eroism, jertfă, trădare

Ediția a doua, revăzută şi completată

Autorul proiectului, coordonator şi imagini:
Dr. Vasile Şoimaru

Chişinău
2013

Autori: Vasile Șoimaru, Iosif Niculescu, Gheorghe Pârlea, Roxana Iorgulescu-Bandrabur

Cu texte de Mircea Vulcănescu, Nichita Stănescu, Radu Gyr, Ion Iachim, Vasile S. Popa, Iancu A. Constantin, Gheorghe şi Andrei Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Viorel Cojocaru

Redactor şi prefaţator: Vlad Pohilă

Lector: Zamfira Mihail

Coperta: Simion Zamșa

Tehnoredactare: Svetlana Crudu-Munteanu, Valeriu Rusnac

Procesare computerizată: Tudor Șoimaru, Ecaterina Rădvan, Iulia Bârsan

©Vasile Şoimaru, autor de proiect, coordinator, alcătuitor şi imagini

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții:

Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare / Vasile Șoimaru (alcăt.), Iosif Niculescu, Gheorghe Pârlea, Roxana Iorgulescu-Bandrabur. – Ch. : ...., 2013. – ... p.

ISBN … .
C…

PÂNĂ SE VA RISIPI NĂLUCA RĂTĂCITOARE DIN CAPETELE UNOR SUS-PUŞI…

(În loc de prefață)

Generațiile ajunse la ecuatorul vieții ori trecute de acesta, țin bine minte cum își începeau, o lucrare scrisă în 1848, doi dintre primii „revoluționari de profesie", Karl Marx şi Friedrich Engels: *„O nălucă rătăceşte prin Europa…"*.

Acea nălucă, trebuie să precizăm pentru cei mai tineri, nu era alt ceva decât comunismul. Iar pentru tineri şi adulți mai este necesar să menționăm că fatidica nălucă mai rătăceşte şi astăzi. Şi nu numai în Europa, dar şi pe alte continente. Atâta doar că, între timp, şi-a schimbat întru câtva denumirea şi țelurile. Astfel, comunismul „clasic" este numit deja „neocomunism", dar cel mai des, „kominternism", după titulatura criminalei organizații ce şi-a propus drept scop – şi, în bună parte a reuşit – să planteze iarba răului pe întreg globul pământesc. Iar sarcina lor de bază – veche, inițială – , nu mai este nimicirea proprietății private, partizanii neocomunismului acceptând-o, cumva selectiv, pe criterii obscure, preferând însuşirea acesteia, însă, nu mai puțin – şi însuşirea proprietății de stat! Obscure, greu perceptibile pentru mulți sunt şi țelurile ce şi le pun (şi cu succes le realizează) cei care au renunțat la seceră şi ciocan în favoarea inteligenței, rămânând doar cu steaua, dar şi asta uşor modificată – în ceea ce priveşte culoarea, numărul şi dispunerea colțurilor.

Oricât de ascunse de ochii „prostimii", aceste scopuri nu pot fi dosite la infinit, ele trezind tot mai mult uimirea, apoi şi revolta oamenilor. Se aud tot mai des – deşi înfundat încă – supărări privind scopul unor forțe ce se consideră cu de la sine putere atotştiutoare, a toate capabile, suverane peste destinele oamenilor, popoarelor, țărilor şi continentelor, ba chiar şi asupra istoriei trecute, prezente şi viitoare. Ele, aceste forțe, elogiază la infinit anumite segmente şi personalități istorice, trecând în negura uitării, prin falsificare şi denigrare, alte segmente din istorie, alte personalități ale unor popoare – sortite de către ei, atotputernicii – sacrificiului, umilinței, iar în ultimă instanță – şi destrămării, **expunerii unui genocid cultural care**, vorba celui mai de seamă lingvist şi filozof al secolelor XX-XXI, românul basarabean Eugen Coşeriu, **nu este cu nimic mai bun decât etnocidul** sau genocidul pe criterii naționale, rasiale.

Forma de etnocid cel mai frecvent practicată este (şi) acum ***cultivarea, inocularea agresivă a complexelor naţionale***, în cazul nostru – *a „ruşinii de a fi român"*, refren preferat de patronii şi autorii ziarelor şi revistelor ce apar sub auspiciile monstruosului GDS, de la Bucureşti. Dar, în egală măsură, parcă la unison, coordonat şi răspândit, şi de o ploaie murdară de publicaţii periodice de limbă rusă de la Chişinău. În subsidiar (doar în aparenţă!) se munceşte cu sudoarea frunţii şi pentru ştirbirea, subţierea, apoi şi anihilarea, zădărnicirea până la substituire a memoriei colective, naţionale. Cum să-şi amintească vreun tânăr român (polon, suedez, ceh, german…) de tragediile prin care au trecut propriile popoare când despre acestea se aminteşte în treacăt (dacă se aminteşte în genere) în manualele naţionale de istorie?... (De manualele străine nici nu face să vorbim). În acelaşi timp, numai în calendarele editate de UNESCO – organizaţie mondială pentru cultură şi ştiinţă (dragă Doamne), cu sediul la Paris, sunt fixate nu mai puţin de 10 (zece) zile, în diferite luni ale anului, amintind despre tragedia poporului evreu, numită în greceşte *holocaust*, iar în ebraică *shoah*. Cum să nu ştie acelaşi tânăr reprezentant al naţiunilor mai sus-amintite (dar şi al multor altor naţiuni) totul despre holocaust şi aproape nimic despre dramele trăite de propriul popor? Şi nu ar fi nimic rău să cunoască în amănunţime o tragedie ce nu trebuie să se mai repete vreodată – indiferent cine a pus-o la cale, indiferent cine şi cum a realizat-o – dacă această dramă a secolului XX nu ar fi prezentată în manuale şi studii nu doar amănunţit, ci şi cu aproximaţii şi chiar cu falsuri meşteşugit proiectate, astfel holocaustul fiind transformat *„într-un bazar sentimental"*, vorba lui Ion Minulescu sau, şi mai rău – într-un soi de târg, într-un bâlci din care unii se aleg cu grave acuzaţii continui, iar alţii – cu un solid gheşeft?

Cu asemenea abordări, cu asemenea reprezentări ale evoluţiilor din lume, amnezia istorică se face tot mai simţită în rândul a milioane de români, uitarea aceasta, supranumită de cronicarul Miron Costin *„cel mai mare duşman al istoriei"*, al popoarelor înseşi, fiind mereu secundată de penibile complexe, derivate direct din campania neostoită de culpabilizare a poporului nostru. Amintim în context că promotorii cei mai agresivi ai acestei campanii sunt, concomitent, şi cei mai aprigi adversari ai oricăror forme de învinovăţire colectivă, pe criterii etnice, rasiale sau confesionale – firește, atunci când acestea îi vizează pe ei.

Ne aflăm, aşadar, în plin dezmăţ propagandistic, informativ, cognitiv, iar pierderile noastre sunt tot mai mari, pe an ce trece, deoarece, competiţia este inegală, cum inegale sunt şi forţele, metodele, posibilităţile şi abilităţile. Pentru a ni se demonstra nevrednicia, se

poartă o luptă cumplită pentru a ne lipsi de eroi, de oameni curajoşi, pur şi simplu demni. Ce mai vorbă! Aceştia, nu că ne interzic cinstirea eroilor, elogierea fruntaşilor, dar nici să ne deplângem martirii nu ne permit! (Cazul cu retragerea, prin presiuni şi ameninţări, a simbolicei demnităţi de Cetăţean de Onoare al or. Târgu Ocna, „Martirului închisorilor", Valeriu Gafencu, este mai mult decât grăitor). Pentru a-şi ascunde bârna din ochi, ni se arată mereu spre paiul din sau chiar de lângă ochii noştri, făcându-ne părtaşi numai şi numai la rele, de-a lungul istoriei noastre, din ultimele două secole, mai ales. Şi se dedau acestor nelegiuiri – care odată şi odată cu certitudine vor fi amendate – atât unii străini, cât şi năimiţi din rândurile noastre, din preajma noastră. Agresivitatea acestora a luat proporţii atât de mari, încât, la un moment dat, te apucă disperarea, crezând că nu mai are niciun rost să le dai vreo ripostă, căci oricum nu vei putea opri avalanşa de minciuni, insulte, presiuni şi intimidări abil trucate… În această situaţie, cu părere de rău, iau apă în gură mulţi istorici, demonstrează o criminală indiferenţă politicienii, businessmenii sponsorizează generos nu monumente ale măreţiei şi durerii propriului popor, ci fastuoase muzee şi complexe comemorative ale celor care ne fac de nimic pentru a se lustrui pe sine şi a mai pune câte ceva în buzunare, în bănci adică…

Dar, spre marele necaz al acestor beneficiari ai celui mai penibil gheşeft (mercantil, dar şi moral) din istoria omenirii, amnezia nu poate – şi sper că nici nu va putea – să atace chiar pe toţi românii. Ne stau drept dovadă elocventă, în acest sens, mai multe **fapte de ordin civic, ştiinţific, cultural, comemorativ** etc., care mai timide, care mai îndrăzneţe. Puse cap la cap, însă, ele se constituie într-un simbolic, dar puternic râu de munte, rece şi iute la curgere care, dacă nu e în stare (încă) să stăvilească avalanşa de minciună şi denigrare, cel puţin pune pe gânduri, iar uneori îi mai şi temperează pe regizorii şi actorii scabrosului spectacol jucat „de la Nistru pân' la Tisa", mai exact, „de la Dâmboviţa pân' la Tisa", trecând peste munţi, peste Dunăre, de multe ori peste mări şi oceane trecând…

Un asemenea fapt, de majoră însemnătate civico-comemorativă, a fost şi apariţia, în 2012, a cărţii intitulată *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare* (colectiv de autori: Vasile Şoimaru [coordonator], Iosif Niculescu (1914-2013), Roxana Iorgulescu-Bandrabur, Gheorghe Pârlea; Chişinău, Editura Balacron"). Valoarea documentară, dar mai ales morală a cărţii, a sporit şi graţie faptului că a văzut lumina tiparului în ziua când s-au împlinit 70 de ani de la marea tragedie românească, beneficiind în chiar acea zi de o exemplară lansare la Chişinău, însoţită

de o comemorare şi un parastas, rânduit de protoiereul Petru Buburuz. Evenimentul, unic în acea zi în întreg spaţiul românesc, a fost moderat de dna dr. Lidia Kulikovski, director general al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" din capitala basarabeană, adunând un public numeros şi cu adevărat select. Au urmat alte zeci de lansări şi prezentări – în cam o treime din judeţele cât mai există astăzi în România şi în mai multe localităţi urbane şi rurale din Basarabia. Aceste manifestări au fost onorate de mulţi veterani de război şi rude apropiate ale acestora, de militari – pensionaţi, în rezervă, în termen, clerici, diplomaţi, politicieni, tineri studioşi, profesori, jurnalişti, scriitori, alţi oameni de cultură şi ştiinţă, dar şi simpli cetăţeni cărora le pasă de soarta Patriei.

Oricât de mare ne-ar fi dorinţa, nu vom izbuti să facem o listă cât de cât completă a celor care au onorat, cu prezenţa lor, lansările şi prezentările în centrul cărora s-a aflat cartea despre Cotul Donului. Totuşi, vom evoca unele nume de personalităţi, de pe ambele maluri ale Prutului, nume ce merită a fi trecute în această filă de cronică a anului 2012: scriitorii Nicolae Dabija, Radmila Popovici-Paraschiv, Ion Iachim, Nicolae Rusu, ziarişti Constantin Tănase şi Stela Popa-Dungaciu, actriţa Ninela Caranfil, istoricii dr. prof. univ. Anton Moraru, Anatol Petrencu, Gheorghe Negru, Mihai Taşcă, medicii prof. univ. dr. hab. Ion Moiş, Aurel Dănilă, Grigore Dumitraş, câţi alţii de la Chişinău; întregul colectiv al Colegiului Naţional „Roman-Vodă" din Roman, unde au venit şi prietenii noştri din comuna Miroslăveşti, judeţul Iaşi (veteranul Ion Paiu, înv. Gh. Pârlea [coautor], prof. Ion Leleu, primarul Ionuţ Gospodaru), fruntaşi şi simpli aderenţi la Societatea „Pro Basarabia şi Bucovina"; prof. dr. Al. Amititeloaie de la Bacău; primarul Constantin Pitorac din judeţul Botoşani; preotul Constantin Lupea, parohul Bisericii de la Borzeşti-Oneşti, ziaristul Ioan Popescu de la Ploieşti; scriitorul şi editorul Ion Măldărescu, medicul Lia Şoimaru-Marian, magistratul Petre Dinescu, alţi vrednici râmniceni; acad. Dinu Giurescu, profesorii universitari Zamfira Mihail, Iulia Mărgărit, Ion Coja; Mihai Nicolae de la Fundaţia „Fraţii Golescu"; diplomaţii Mircea Druc şi Aurel Preda (adevăratul autor al Declaraţiei de Independenţă a R. Moldova); distinsa intelectuală Mariuca Vulcănescu, fiica învăţatului, patriotului şi martirului Mircea Vulcănescu; faimosul disident basarabean Nicolae Lupan, jurnaliştii Iulia Cristea-Scutaru, Roxana Iorgulescu-Bandrabur [coautor], Victor Roncea – de la Bucureşti, profesorul Nicholas Dima, venit din SUA, câţi alţii… Au urmat zeci şi zeci de cronici, recenzii, consemnări, interviuri, comentarii…

Infinit mai numeroase – şi mai impresionante, şi mai îmbucurătoare – , au fost ecourile vizând apariţia cărţii despre tragedia româ-

nească de la Cotul Donului: sute de conaționali, parcă trezindu-se dintr-un vis urât, şi-au amintit de acest episod din istoria recentă a României, dat uitării – prin ample interdicții, obstrucționări şi distorsionări. Un episod tragic, dar care nu poate fi uitat măcar şi de aceea că numeroşi dintre participanții lui au mers la bătălie ghidați de nobila speranță de a reface Țara sfârtecată de kominterniştii de la Moscova şi de amicii lor de la Berlin, Budapesta şi Sofia, şi de a contribui, dacă nu la nimicirea monstrului comunist, cel puțin la stăvilirea lui. Episod ce trebuie repus în actualitate pentru că a avut la temelie nişte elemente ontologice esențiale, foarte bine fixate de autori în titlu: ***eroism***, ***sacrificiu***, ***trădare***; trei resorturi care au însoțit şi probabil vor însoți mereu evoluția istorică a românimii şi a omenirii în genere.

Foarte mulți oameni, în cadrul lansărilor, sau la citirea recenziilor, la ascultarea reportajelor despre prezentările de care a beneficiat cartea *Cotul Donului 1942…*, şi-au amintit, care cu lacrimi de durere, care cu lacrimi de bucurie, de tați, unchi sau frați, verişori etc. mai în vârstă ce au luptat la Cotul Donului, la Stalingrad şi în Stepa Calmucă, unii fără a se mai întoarce de acolo… Atunci mi-am amintit şi eu, surprins, cât de uzuale erau prin satele noastre, din nordul Basarabiei, cel puțin, fraze conținând îmbinarea ***„Cotul Donului"***: *„…[cutare] a fost la Cotul Donului…"*, *„…a luptat la Cotul Donului…"*, *„…a înghețat la Cotul Donului…"*, *„…nu a mai venit de la Cotul Donului…"*, *„…i-au rămas oasele, în pământ străin, fără cruce, la Cotul Donului…"* etc. Şi doar nu auzisem, niciodată, din gura sătenilor, îmbinări gen *„bătălia de la Kulikovo"* sau *„bătălia de la Borodino"*, de care era să aflu abia la şcoală!… Nu e şi aceasta o dovadă în plus că valorile româneşti – nu numai limba română, nu numai muzica populară (ba şi cea uşoară!), dar şi însemnate evenimente istorice, militare – nu au putut fi şterse, totuşi, din memoria basarabenilor oricât de aprige au fost sforțările ocupanților sovietici?!...

Parcă fără vreo legătură cu acest remarcabil eveniment editorial, la Chişinău a avut loc şi un soi de „conferință ştiințifică republicană", dar „cu participare internațională", alias rusească. În jurul unui samovar sau al unei sticle de votcă, pretinşi istorici şi analişti politici, nu au putut decât să înfiereze pe „fasciştii români" ajunşi la Stalingrad, uitând, nu ştiu cum, şi de naziştii germani, şi de ceilalți aliați ai Fuhrerului. Cel mai deşănțat au vorbit doi notorii falsificatori ai istorii noastre, cu vechime de la sovietici în domeniul răstălmăcirilor. Unul dintre aceştia, chiar dacă nu are absolut nimic în comun cu poporul nostru, s-a pus pe „salvarea demnității poporului nostru moldovenesc", care „popor", zicea el, nu ar avea nicio treabă cu tragica bătălie de la Stalingrad…

Asta, deoarece basarabenii, chipurile, fiind trataţi cu neîncredere de către Mareşal, nu ar fi fost mobilizaţi în acea perioadă, astfel încât „moldovenii noştri trebuie să marcheze numai victoria răsunătoare a armatei roşii", necum „înfrângerea ruşinoasă a Armatei Române". Poate că acel nenorocit de „istoric moldovean", dublu nenorocit – şi de îndoctrinarea sovietică, şi de cea sionistă – nici nu ştia că Mareşalul Antonescu într-adevăr nu i-a mobilizat la război pe basarabeni şi nord-bucovineni, numai că a făcut aceasta în semn de îndurare, pentru alinarea suferinţelor prin care au trecut ei în acel an de groază al primei ocupaţii sovietice. Cât despre încrederea faţă de basarabeni şi nord-bucovineni, ca şi despre hotărârea lor de a lupta împotriva ocupanţilor sovietici, a kominterniştilor, a flagelului comunist în ansamblu – există dovezi documentare pe cât de limpezi, pe atât de numeroase: de urgia bolşevică, s-au refugiat în dreapta Prutului, în iunie-iulie 1940, peste 100.000 de basarabeni şi circa 50.000 de nord-bucovineni. Mulţi, foarte mulţi dintre aceştia au fost mobilizaţi în Armata Română, ajungând şi în Crimeea, şi la Stalingrad, şi la Cotul Donului. Au plecat atunci pe Frontul de Est şi ca voluntari, inclusiv unii dintre basarabenii ce nu trecuseră Prutul, în Vechiul Regat, în acea blestemată „Săptămână Roşie" (după Paul Goma). Am cunoscut personal pe unul dintre acei voluntari, am şi scris cu drag despre el: durleşteanul Efim Genunchi, Dumnezeu să-l ierte şi să-l odihnească în pace! Numai bunul Dumnezeu şi faptul că nu avea nici 18 ani când se cerea pe frontul antisovietic l-a ferit pe acest vrednic român de la Durleşti să nu ajungă şi el la Cotul Donului, dar în alte teritorii devenite teatru de război pentru trupele române a luptat sub Tricolor, motiv pentru care nu a avut nici după 1991 o pensie cât de cât omenească… Şi mai strigător la cer este cazul unui consătean de-al meu, Ion Grădinaru (poreclit Ciofu), din Putineşti, judeţul Soroca. Toţi putineştenii ştiau de ce umblă el cu un ciot de lemn în locul piciorului drept; toţi înţelegeau de ce este neglijat şi chiar disprețuit de autorităţi: pentru că luptase pe Frontul de Est, împotriva ruşilor, a bolşevicilor. Atitudinea duşmănoasă a noii puteri, adusă pe tancuri sovietice, s-a transmis, într-un fel, şi consătenilor, oricum, multor dintre ei. Nu a putut lupta bietul om singur împotriva tuturor şi iată că fiul de gospodari Ion Grădinaru prinse a luneca pe pârtia disperării şi a degradării… Astfel atitudinea antiromânească a autorităţilor de ocupaţie, atitudine indusă şi unor băştinaşi, a făcut dintr-un om – neom… Este doar un destin frânt, unul din mii de cazuri similare, căci toţi basarabenii şi nord-bucovinenii ce au luptat împotriva ciumei kominterniste, fiind veterani ai Armatei Române, au avut de suferit

toată viaţa lor „sub ruşi”… Au fost mereu umiliţi şi obidiţi numai pentru că se aflaseră de partea cealaltă a frontului, dincolo de linia unde au ieşit învingători cei care aveau să ocupe total a şasea parte din globul pământesc, iar parţial – şi mai mult.

* * *

Iată, aşadar, cum o carte – modestă ca volum, dar mare ca demers – cu o greu imaginabilă putere emotivă, **a fost în stare să răscolească amintiri, sentimente, trăiri**… **A răvăşit memoria colectivă, a trezit conştiinţe, a făcut să bată în retragere amnezia** de care voiesc să ne vadă contaminaţi neprietenii, dar ce mai vorbă – adversarii noştri de moarte, „cruzii duşmani”, – ca să recurgem la o parafrazare din Imnul Naţional „Deşteaptă-te, române”. Cel mai curios este că apariţia acestei cărţi a suscitat interesul (isteric, după cum am menţionat mai sus) chiar şi al unor autori de „viclene uneltiri” împotriva demnităţii noastre naţionale şi umane. Cu regret, nu şi interesul celor hărăziţi, parcă, a fi străjeri la păstrarea neîntinată a memoriei poporului. Al celor meniţi, vine vorba, să fie atenţi, mai sensibili la faptele nu prea numeroşilor entuziaşti-militanţi pentru cinstirea amintirii despre feciorii căzuţi, aceştia fiind trimişi la un război inegal de către Statul pe care, de rău, de bine, îl reprezintă; oricum, erijându-se în conducători dacă nu iubiţi, apoi iubitori de popor.

Or, **un laitmotiv al cărţii *Cotul Donului 1942*... este omagierea celor căzuţi în război şi afirmarea solicitudinii pentru amenajarea şi sfinţirea unor locuri**, unde s-a scurs, conform aprecierii lui V. Şoimaru, circa un milion de litri de sânge al unor români nevinovaţi, deveniţi, din cauza laşităţii şi trădării, carne de tun. Tocmai dr. Vasile Şoimaru, coordonatorul lucrării, a şi făcut, în acest sens, în anul de graţie 2012, un prim pas: a înfipt în pământul ce acoperă oasele ostaşilor români o cruce „confecţionată” din crengi, prinzând de ele o imagine a Tricolorului, ruptă din cartea sa *Poeme în imagini*… Nu a făcut caz de acest gest cu totul ieşit din comun; mai mult, a accentuat – şi în carte, şi în comentarii în mass-media, pe marginea cărţii, că actualele conduceri ale altor ţări membre ale Axei, au negociat, în ultimii ani, cu ruşii lui Putin, şi au putut să amenajeze destoinice, ba chiar impresionante cimitire comemorative. Parcă în replică, o organizaţie subordonată guvernului de la Bucureşti, a amenajat un cimitir minuscul, cu osemintele câtorva militari români, morţi în captivitate la ruşi, într-un lagăr de pe lângă Kursk… (În treacăt fie spus, soldaţii, subofiţerii şi ofiţerii români, care au scăpat cu viaţă, din asemenea lagăre, au fost băgaţi în Divizia „Tudor Vladimirescu”…).

Între timp, în acea zonă a Donului, au apărut şi alte cimitire comemorative, amenajate de urmaşii combatanţilor din ţările Axei, în urma unor acorduri cu Moscova sau cu administraţia regiunilor Volgograd (fostul Stalingrad) şi Voronej: germane, italiene, maghiare, finlandeze, slovace… Şi numai oasele românilor pieriţi acolo mai rămân pradă cuţitelor de la tractoare şi buldozere, şi numai sufletele românilor ce au luptat, au suferit şi au sperat acolo că vor ajunge acasă, în Patria reîntregită, continuă să hălăduiască prin stepele ruso-calmuce, tot mai uitate de lume şi de Dumnezeu.

Şi ar fi putut să biruie pornirea diabolică a celor care vor să ne contamineze definitiv de amnezie istorică şi naţională, să ne şteargă ultima lacrimă, uscată deja, a demnităţii omeneşti, de nu ar fi făcut Vasile Şoimaru, însoţit de preotul Viorel Cojocaru, de la Biserica „Sf. Apostoli Petru şi Pavel" din Chişinău, un nou pelerinaj spre locurile de martiraj al Armatei Române. Înainte de a purcede la drum, la începutul acestei toamne, au avut parte de binecuvântarea protoiereului Petru Buburuz, parohul amintitei catedrale de la Chişinău. A te delpasa acum în Rusia este cum te-ai aventura să mergi în Texas, însă… retrospectiv, pe la mijlocul secolului XIX. Şi numai bunul Dumnezeu i-a întărit pe aceşti doi fii ai Basarabiei şi ai întregii românimi încât au putut ridica o nouă cruce, din lemn, – adusă de acasă „pe bucăţi", cu un Tricolor din pânză – în locul unde au avut loc cele mai grele bătălii, unde a curs cel mai mult sânge nevinovat al militarilor români, în fatidicul an 1942. Cu adevărat, sângele apă nu se face…

Alte amănunte, mai dense şi mai tulburătoare decât cele ale noastre, de aici, specifice unei relatări gazetăreşti, cititorii vor putea afla deschizând filele acestei ediţii noi – a doua – a cărţii *Cotul Donului 1942: eroism, jertfă, trădare.* Volum apărut sub auspiciile editurii chişinăuiene „Balacron" (director – Dumitru Munteanu), prin asidua şi inspirata contribuţie a maestrului Simion Zamşa (autorul copertei; de altminteri, ca şi la ediţia întâi a acestei cărţi) şi a dnei Svetlana Crudu-Munteanu, machetatoarea iconografiei.

Ce l-a determinat pe dr. Vasile Şoimaru să scoată o nouă ediţie? Probabil, pentru a o completa, ca să adauge între copertele ei trăiri şi aspecte ce i-au scăpat sau încă nu le avea la îndemână atunci când pregătea prima ediţie. Bunăoară, amănunte despre curat creştineasca purtare a preoţilor români în tranşee, alături de cadavre sau de trupuri în delir ale conaţionalilor lor în uniforme militare. Sau despre firescul curaj de ostaş al Armatei Române, despre onoarea nepătată de ofiţer român, în ale cărui mâini se află nu numai destinele subalternilor, dar şi

cele ale membrilor familiilor lor, rămase în înfrigurată aşteptare acasă… A făcut noua ediție, cu certitudine, şi pentru a mai cinsti o dată memoria celor îngropați fără sfânta slujbă dumnezeiască, fără cruce, fără pomenire, în atâtea puncte geografice ale întinsei stepe ruso-calmuce, unele localități fiind identificate în urma unor noi, recente şi riscante deplasări într-acolo… Foarte posibil, şi pentru a aminti o dată în plus celor sus-puşi că trecutul poporului nostru – cu bune şi rele, cu bucurii şi dureri – merită mai multă atenție, cel puțin aproape de cea pe care le-o acordă strămoşilor, bunicilor şi taților, chemați sub arme, cu şapte decenii în urmă, liderii din alte țări implicate în acea conflagrație: Germania, Italia, Ungaria, Slovacia… A făcut-o cu speranța că poate odată şi odată se va risipi năluca rătăcitoare din capul celor care trăiesc cu iluzia că ar fi conducători ai acestui minunat popor, chinuit şi de străini, şi de ai săi. Şi nu se va lăsa V. Şoimaru până nu va vedea, până nu va simți că năluca aceasta fatidică se risipeşte… Până nu va vedea inaugurat, la Cotului Donului, şi un cimitir de onoare al ostaşilor români.

Nu am nicio îndoială că dr. Vasile Şoimaru, reeditând cartea despre tragedia românească de la Cotul Donului, 1942, a ținut să spună răspicat, să repete pentru cei care nu voiesc nicicum să înțeleagă: **nu vom permite nimănui să ne scrie istoria după bunul lor plac; nu vom accepta să decidă pentru noi – alții, străinii –, cine ne sunt eroii şi cine ne sunt trădătorii şi călăii; cine-s prietenii şi cine-s adversarii noştri; pe cine să iubim, să venerăm, să cinstim şi pe cine să trecem cu vederea sau să-i trecem chiar la groapa de gunoi a istoriei**. Inițial fiind o fărâmă din vastele sale preocupări pentru soarta românimii din jurul actualei Românii, încet-încet, motivul vizând românii rămaşi în țărâna grea de la Cotul Donului, am impresia, devine o permanență a existenței umane, civice, intelectuale a lui Vasile Şoimaru. Un subiect pe care nu-l va abandona până nu-i va vedea o soluționare demnă de amploarea tragediei naționale ce s-a produs acolo. Până nu va ajunge la urechile, la rațiunea celor ce se numesc acum „decidenți" că nu poate fi lăsat destinul unor conaționali, fie şi trecuți în lumea umbrelor, la cheremul unor străini dornici de a ne contura, apoi a ne şi decide soarta: fie la Roşia Montana, fie la Târgu Ocna, Piteşti, Aiud, Sighetu Marmației, Chişinău…, fie pe alte plaiuri pe unde românii au pierit fără a-şi lăsa călcată în picioare demnitatea.

Şi abia atunci se vor spulbera definitiv aceste cumplite îndoieli ale lui Vasile Şoimaru care sunt, de fapt, dubiile, temerile, spaimele, mai multor intelectuali şi țărani cu simțire românească din Basarabia acestui zbuciumat început de secol XXI. Iar îndoielile lui V. Şoimaru, expuse şi

în paginile acestei cărți (încă în prima ei ediție), merită a fi reproduse cu litere aldine (grase), dacă nu şi mai măşcate decât contextul grafic general al volumului de față – poate, poate, vor fi citite cu luare aminte şi de cei vizați?! Însă până ajung ei a le buchisi, vă rugăm respectuos să parcurgeți Dvs., stimați cititori, aceste rânduri ale durerii şi deznădejdii românești din stânga Prutului:

"Căutările urmelor a sute de mii de români căzuți la datorie, urme practic dispărute, ca rezultat, în primul rând, al neglijenței şi uituceniei Statului Român modern, m-au pus pe gânduri dacă mai există români în fruntea Statului Român, suspectând de nu se vrea cumva să dispară doritorii din rândul românilor, rămaşi la vatră, de a-şi mai apăra, în caz de necesitate, Țara şi Neamul…"

Personal, chiar dacă recunosc: uneori trebuie să-mi mai „pompez" optimism, vreau să văd lucrurile în culori ceva mai deschise. Şi cred că aşa va fi – mai bine decât se pare – măcar şi din motivul că, iată, nu seacă izvorul gândurilor şi făptuirilor luminoase; iată, avem cărți asemenea acesteia, despre tragedia de la Cotul Donului, unde s-au conjugat perfect curajul şi sacrificiul, dar şi laşitatea, trădarea; alte bune, alte rele, toate, vorba poetului, fiind scrise în legile omeneşti.

Aşa va fi, cât avem la Cotul Donului măcar o cruce, lângă care, cine ştie, se vor înălța şi altele, aduse din diferite colțuri ale României. Liderii noştri – şi de la Bucureşti, şi de la Chişinău – , din păcate, nu prea pot impresiona prin fapte mari, dar, din fericire, mare e sufletul de român adevărat. Adevărat nu în vorbe, nici în documentele de identitate care adeseori mint. Aşa fi-va, căci şi mai mare este îndurarea Domnului nostru Dumnezeu, care-şi va întinde Mâna şi peste creştetele noastre, şi peste ale celor ce stăpânesc astăzi şi pământurile de la Cotul Donului, din Stepa Calmucă, din atâtea alte stepe, de la atâtea alte coturi, şi care pe deasupra, când au nevoie, ne numesc frați întru Credință.

Vlad POHILĂ
19 Noiembrie 2013

I. TREI PELERINAJE LA COTUL DONULUI

(Ante-Scriptum după un an de la lansarea cărții)

În ultimii cinci ani am întreprins trei drumuri, trei expediții dificile, la Cotul Donului, minunate pelerinaje, pline de descoperiri neașteptate şi de dezvăluiri ale unor adevăruri durute.

Însă ideea primului pelerinaj, care cu timpul s-a transformat în cartea de față, s-a născut în îndepărtatul Caucaz, în cea de-a doua vizită a mea (prima având loc în vara anului 2007), în satele caucaziene, locuite de români, majoritatea dintre ei, veniți acolo, în sec. XIX, din Basarabia ocupată de Imperiul Rus, dar şi din Novoserbia, dintre Bug şi Nipru, populată cu o sută de ani mai devreme, în secolul XVIII, de români bănățeni, amăgiți şi conduşi în acele locuri de către generalul „rus", Ivan Horvath, un etnic maghiar care slujea cu sârguință ambelor imperii, cel Austro-Ungar şi cel Rus, „curățind" satele bănățene mixte de etnicii români şi înființând/completând/colonizând alte localități între Bug şi Nipru cu români bănățeni. Aceasta însă alcătuieşte o nouă temă la care ne vom referi cu altă ocazie.

...În ziua de sâmbătă, 4 iulie 2009, la Moldovanskoie, unul din cele zece sate româneşti din Caucazul de Nord avu loc o seară de adio, o ultimă „şezătoare", înainte de a porni, a doua zi, în lungul drum spre Basarabia natală, după o săptămână de peregrinări prin satele româneşti caucaziene. Stăteam la o masă cu plăcinte moldoveneşti, în familia mătuşii Vasiliţa Ghimpu-Budurin şi a lui Tudor Morari, care-şi uniseră sorțile după ce au rămas văduvi din prima căsătorie. La masă participau, profesorul de folclor de la Universitatea din Krasnodar, Iaroslav Mironenko, chişinăuian, locuitor în Krasnodar, precum şi două doamne, etnice românce, originare din Moldovanskoie, Natalia Belcenco şi Tatiana Dunaieva, jurnalistă TV la Krasnodar. În lunga noastră „şezătoare" (vinul era mult şi bun, dar şi plăcintele erau multe şi tot bune) am ajuns şi la problema participării în acele locuri a Armatei Române, în cel de al Doilea Război Mondial, inclusiv în operațiunea „Linia Albastră" din primăvara-vara anului 1943, „linie" care trecea chiar prin satul lor natal. La un moment dat, după ce se mai topiseră ghețarii românofobiei, educate în ei de zeci de ani de propaganda bolşevică, doamnele mă întreabă dacă nu-s la curent de ce nu vin românii în Caucaz să adune

rămăşiţele pământeşti ale conaţionalilor lor, pentru că ceilalţi foşti aliaţi ai Axei deja au curăţat solul Caucazului de Nord de aceste rămăşiţe, zăcând în acel pământ din timpul ultimei conflagraţii mondiale. „Şi azi, ziceau ele, pe cele două înălţimi de lângă satul nostru, plugurile mai întorc în brazde osemintele ostaşilor români. Şi n-am observat până azi niciun interes din partea românilor, nicăieri nu există pe aici vreun cimitir sau monument românesc...".

Un adevărat duş rece erau acele cuvinte. La auzul lor am pierdut darul şi pofta vorbirii, dar şi celelalte daruri şi pofte. Să fie posibil aşa ceva, să zacă în pământul din Kuban mii de ostaşi români şi niciunui oficial român să nu-i dea în gând să întreprindă ceva pentru recuperarea demnităţii româneşti?! Dar dacă printre osemintele acelor mii de ostaşi români îngropaţi acolo sunt şi cele ale rudelor lor? Pentru că mai toate familiile de români din Ţară au avut parte de suferinţele tragediei de pe Frontul de Est.

Şi, ca să-mi demonstreze că-mi vorbesc purul adevăr, dacă nu era a doua zi duminică, femeile erau gata să-l roage pe tatăl uneia dintre ele, fost mecanizator în gospodăria agricolă colectivă, deja la pensie, să caute un tractor cu plug, să tragă o brazdă adâncă şi să ne arate câte oseminte româneşti vor ieşi la suprafaţă după ce plugul va întoarce câteva brazde de pe cele două înălţimi ale satului Moldovanskoie, controlate în primăvara-vara anului1943 de către Armata Română.

Pentru acest an, 2013, al tristei „aniversări" de 70 de ani de la bătălia din Caucaz, de la aşa-zisa *Linie Albastră*, îmi programaserăm să mai merg o dată, a treia oară, în acele locuri pline de istorie românească şi de folclor românesc, să-l rog pe fostul mecanizator din Moldovanskoie să tragă o brazdă adâncă, să adun câteva oase şi medalioane cu numele ostaşilor români găsiţi acolo între brazde, apoi să merg cu acestea la Bucureşti, la un post românesc TV, şi să le arăt românilor ce fel de conducere au moştenit după aşa-zisa revoluţie din decembrie 1989, pe urmă să scriu un articol şi despre tragedia românească din Caucaz...

Numai că timpul care înseamnă şi bani, nu mi-a permis să întreprind şi această călătorie necesară, amânând-o pentru vremuri mai bune.

În schimb, a câta oară m-am convins, acolo, în Caucaz, de adevărul cuvintelor pecum că „sângele apă nu se face" (o formulare, cred eu, care demonstrează că strămoşii noştri de mult descoperiseră tainele geneticii), chiar şi în multe cazuri, aş adăuga eu, când, prac-

tic, foştii vorbitori de limbă română nu-şi mai vorbesc limba maternă a strămunilor.

În timpul discuţiilor despre uitucenia (indiferenţa?, neglijenţa?, sfidarea?...) guvernanţilor români îmi veni în memorie imaginea altor locuri estice, despre care citisem în cărţi sau văzusem în filmul artistic al lui Serghei Bondarciuk, ONI SRAJALIS´ ZA RODINU (EI AU LUPTAT PENTRU PATRIE), turnat la Kletskaia după romanul cu acelaşi nume al lui Mihail Şolohov, locuri şi mai tragice pentru Armata Română în cel de al Doilea Război Mondial, unde încă nu fusesem: Cotul Donului, Stalingradul, Stepa Calmucă. M-am gândit: oare şi acolo să aibă aceeaşi soartă rămăşiţele pământeşti ale ostaşilor români, căzuţi cu moarte de erou în acele locuri?

L-am rugat pe profesorul I. Mironenko, căruia i-am promis să-l iau în Toyota mea a doua zi la drum, cu mine, să-şi viziteze familia care încă locuieşte la Chişinău, să mă însoţească în drumul care se născuse în imaginaţia mea spre Est, la Cotul Donului, la încă vreo 700 de kilometri, ca să mă conving dacă şi acolo există un astfel de dezastru cauzat de atitudinea iresponsabilă a politicienilor bucureşteni faţă de memoria ostaşilor români căzuţi tragic pentru dezrobirea Basarabiei şi a Nordului Bucovinei.

...După câteva ore de somn, dacă-l pot numi somn, pe la patru dimineaţa am pornit la drum, mai întâi la Krasnodar, unde profesorul s-a ocupat toată ziua cu bagajele şi alte formalităţi de drum, apoi la Rostov pe Don, la nişte rude ale sale, cu alte probleme, ca luni, 6 iulie, dis-de-dimineaţă, s-o luăm pe drumul cotit la Cotul Donului. După amiază am şi ajuns la malul drept al Tanaisului legendar, Donul de astăzi. Prima escală a avut loc în extrema de sud a Cotului Donului, pe malul drept al râului vis-a-vis de oraşul Kalaci pe Don, cunoscut din istoria bătăliei de la Stalingrad. Vizitând oraşele Belaya Kalitva, Morozovsk, Surovikino, Kalaci pe Don, precum şi staniţele căzăceşti din acele locuri, am găsit aici aceeaşi atitudine „patriotică" din partea oficialilor noştri faţă de memoria eroilor români căzuţi pe Frontul de Est. N-am mai încălzit mult Stepa Donului, şi aşa fierbinţeala era de peste 40 de grade Celsius la umbră, şi spre seară am revenit la Rostov pe Don, unde am dormit şi a doua zi am pornit spre casă plin de necaz şi „stimă" faţă de oficialii români fără de conştiinţă. În cele două zile şi două nopţi în drum spre casă cu Toyota mă gândeam că veteranii, care au scăpat cu zile în noiembrie 1942, au făcut, sărmanii, pe jos, drumul de la

Cotul Donului până la Tighina basarabeană, pornind la Crăciun, 1942, şi ajungând la Paşte, 1943.

Cel de al doilea drum la Cotul Donului l-am descris cu lux de amănunte într-un text din ediția I-a a cărții fiind preluat şi în această ediție.

Dar a urmat şi cel de al treilea drum-„cruciadă", în această toamnă, în luna septembrie pentru că: doream să văd dacă mai este Crucea mea pe dealul de la Kletskaia, instalată un an în urmă; să mă conving dacă oficialii de la Bucureşti n-au dat cumva pe la Kletskaia şi dacă n-au început acolo amenajarea unui Cimitir de Onoare; dar şi pentru că îi promisesem cu un an în urmă veteranului de la Cotul Donului, Iosif Niculescu, care în noaptea de Revelion, 2013, a trecut în lumea celor drepți (am ajuns acolo pe 27 septembrie, în ziua când bătrânul ar fi împlinit 99 de ani); şi, desigur, pentru că trebuia în sfârşit să merg cu un preot creştin ortodox de la Mitropolia Basarabiei a Patriarhiei Române, Viorel Cojocaru, ca să oficieze un parastas cum s-ar fi cuvenit de făcut cu ani în urmă. Dar pentru că părintele Viorel Cojocaru la întoarcerea din acest pelerinaj, a scris un articol despre călătoria noastră la Cotul Donului, publicându-l în săptămânalul *Literatura şi arta*, am preluat în această ediție un fragment, intitulându-l *Al treilea drum cotit la Cotul Donului*. Dar mai e ceva de adăugat la cele scrise de preotul Viorel Cojocaru.

...Ajungând, pe 27 septembrie 2013, mai întâi la Volgograd, am hotărât să vizităm cele două memoriale ostăşeşti, cel rusesc şi cel german, din preajma localității Rossoşki, situată între râul Don şi râul Volga, la aproximativ 50 de kilometri de aceste râuri, localitate ştearsă de pe fața pământului în timpul bătăliei de la Stalingrad. Memorialul rusesc, mai modest ca cel german, dar fiind inaugurat la el acasă, nu m-a interesat prea mult, deşi l-am „cercetat" minuțios, din toate pozițiile, cu camera foto. Cel german, unul de toată frumusețea – nimic asemănător nu văzusem până acum şi nici nu ştiu de mai există aşa ceva în lume – a fost inaugurat pe 15 mai 1999, după o perioadă de doi ani de negocieri dintre guvernele Germaniei şi cel al Federației Ruse, urmată de încă cinci ani de muncă asiduă pentru construcția lui, dar şi pentru restabilirea sau renovarea satelor din jur, inclusiv a satului Rossoşki, construcția unui drum asfaltat, de 30 km, de la autostrada M6 ce leagă Volgogradul de Moscova, până la Rossoşki, a unui pod peste calea ferată, în localitatea Gumrak etc.

Memorialul german constă din cimitirul vechi, amenajat în 1942, dar reconstruit totalmente în zilele noastre, şi cel nou, din 1999, reprezentând un grandios mormânt comun înconjurat de un zid de granit de formă cilindrică cu un diametru de 150 de metri şi 3,5 metri înalţime, unde au fost reînhumaţi circa 120 de mii de ostaşi germani, ale căror rămăşiţe pământeşti au fost identificate, şi mai bine de 120 de mii de ostaşi pierduţi fără veste. Numele celor 240 de mii de ostaşi au fost dăltuite în zidul de granit şi pe cele 107 cuburi memoriale. (Acest memorial dar şi altele de acest fel, pot fi admirate din pozele inserate în ultimul compartiment al cărţii).

Într-un colţ al cimitirului vechi, în anul 2000, au fost reînhumate rămăşiţele pământeşti ale celor 625 de ostaşi români, descoperite în raionul Serafimovici, în extrema nordică a Cotului Donului, lângă fostele poziţii ale unităţilor italiene. În 2003 a avut loc şi ceremonia de înhumare şi inaugurare a acestui colţ memorial, fiind instalată o plăcuţă comemorativă din marmură neagră, pe care este încrustat următorul text în limbile română şi rusă: *Aici odihnesc militari români căzuţi la Stalingrad în cel de al Doilea Război Mondial.* Scurt, clar şi cuprinzător. Mai ales cuprinzător, fiindcă şi aici germanii au fost foarte generoşi, omenoşi şi „ospitalieri" ca şi în cazul Cimitirului german din Odesa, unde odhnesc de veci circa 900 de prizonieri români, cu toate că la 23 august 1944 Armata Română a întors armele împotriva aliaţilor germani, ca după victoria din 1945 totuna să ajungă în rândul ţărilor învinse cu toate consecinţele economice care au sărăcit ţara, România plătind sovieticilor ani în şir despăgubiri *de război, după ce a pierdut întreaga Basarabie, Nordul Bucovinei şi Ţinutul Herţei.*

Despre eforturile italienilor care au mers pe urmele *alpinilor* până la Don, m-am ducumentat din cartea pe care mi-a adus-o din Italia basarabeanul Tudor Balmuş care se află trăitor acolo şi-l cunoaşte pe unul din cei mai înveteraţi patrioţi italieni, Giorgio Ferraris, autorul unei frumoase şi documentate cărţi despre tragedia italiană de la Don, intitulată, *Alpinii din Tanaro la Don* (2009). Volumul conţine sute de imagini din perioada acelei tragedii, de parcă fiecare unitate militară italiană avea un fotograf, pe când eu am putut găsi doar câteva zeci de imagini româneşti de la Cotul Donului şi Stepa Calmucă...

Într-unul din volumele de istorie a Ungariei, este un compartiment special, intitulat *Tragedia de la Voronej*, în care este descrisă cu lux de amănunte bătălia de la Don, aşa-zisa operaţie Ostrogojsk-

Rossoşani, de pe teritoriul regiunii Voronej, şi sunt arătate pierderile armatei ungare în acea operaţie, alcătuind o jumătate din toate forţele armate maghiare, sovieticii lichidând practic, şapte divizii, sau 140 de mii de ostaşi, inclusiv 80 de mii de morţi şi 60 de mii de răniţi, numărul dispăruţilor nefiind indicat în acele statistici.

Am putea să ne „bucurăm" (cu durere şi ruşine) doar pentru o parte din ostaşii de etnie română căzuţi la Don, care s-au învrednicit de morminte îngrijite acolo. Este vorba de cei 100 de mii de combatanţi de etnie română, ardeleni, mobilizaţi în forţele armate maghiare, care s-au prăpădit pe malul drept al Donului, şi care şi-au găsit locul de veci fiind reînhumaţi în memorialele de la Rudkino (cel mai grandios memorial unguresc din Europa) şi Boldârevka, ambele construite de către administraţia ungară. Printre aceştia pot fi, probabil, şi următorii soldaţi pieriţi la Don, ale căror nume sunt încrustate pe plăcile memorialului de la Rudkino: OPREA Agoston, SIMON Istvan, TODORIN Laszlo, JURAS Istvan, JURASKO Lajos, JURASKO Mihaly, JUSAN Janos, BARNA Sandor, BARNA Istvan, VAJDA Gabor, BALMOS Tivadar şi câţi alţii.

Nu-i neapărat ca toate aceste nume, asemănătoare celor româneşti, să reprezinte doar pe românii ardeleni, dar nici nu-i neapărat ca toate numele ungureşti încrustate pe plăcile memorialului să reprezinte doar pe etnicii maghiari. Să ne amintim de cuvintele lui Mihai Eminescu despre procesele de maghiarizare intensivă a românilor ardeleni, despre faptele ungurilor care erau în stare să maghiarizeze si pietrele din Transilvania, inclusiv de maghiarizare a numelor şi prenumelor lor, în acea tristă perioadă a istoriei românilor.

Numele ostaşilor unguri căzuţi la Don au fost incrustate doar la începuturile construcţiei şi inaugurării acestui cimitir, pentru că în ultimii ani nu se mai face acest lucru, posibil şi pentru că a venit şi rândul celor cu nume nemaghiarizate care nu trebuie arătate lumii...

Memorialul de la Rudkino, cel mai grandios memorial unguresc din lume, este iluminat nopţile în şir, vară şi iarnă, iar „focul memoriei" nu se mai stinge niciodată, pentru că a fost construită şi-o conductă specială de gaz de zeci de kilometri. Invidia locuitorilor din jur nu are margini pentru că în satele lor încă n-a ajuns conducta de gaze, iar cu energie electrică sunt asiguraţi cu întreruperi. Totodată la cimitirile lor militare, ruseşti, doar de ziua victoriei, la 9 mai, se aprinde pentru o zi „focul veşnic" de la o butelie de gaz, fiind adusă în localitate pe 8 mai şi care dispare din localitate pe 10 mai...

Am constatat că italienii şi ungurii, posibil şi nemții, organizează anual marşuri cu automobilele, cu bicicletele, pe jos, din țările lor până la Don, în locurile unde au luptat cu îndârjire înaintaşii lor. Numai românii nu riscă să pornească în aceste lungi drumuri, ca să nu piardă vreo ocazie de câştig, vreo Roşie Montană, sau vreun hectar de ...gaze de şist, sau alte bunuri economice, create şi lăsate românilor de către regimul dictatorial al lui Ceauşescu...

...După lansarea ediției I-a a cărții *Cotul Donului 1942*, la 19 noiembrie 2012, în ziua când s-au împlinit 70 de ani de la începutul tragediei de la Cotul Donului şi când a avut loc comemorarea la Chişinău a celor 150 de mii de ostaşi români căzuți cu moarte de erou la Cotul Donului, în Stepa Calmucă şi la Stalingrad, în noiembrie 1942 – ianuarie 1943, am continuat aceste prezentări – comemorări în mai multe orașe şi județe ale României: Bucureşti, Iaşi, Galați, Argeş, Braşov, Harghita, Cluj, Alba, Timiş, Prahova etc., cu un scop bine determinat: sensibilizarea opiniei publice pentru inițierea construcției la Cotul Donului a unui **Cimitir de Onoare ostăşească**. Şi iată că „rezultatul" acestei acțiuni n-a întârziat prea mult: pe 10 iunie curent am observat pe blogul de ştiri a superpopularei *yahoo.com* un titlu surprinzător: „Monument în cinstea eroilor români, în Rusia" (http://ro.stiri.yahoo.com/monument-%C3%AEn-cinstea-eroilor-rom%C3%A2ni-%C3%AEn-rusia-113606419.html), care insera o informație semnalizând inaugurarea pe teritoriul fostului lagăr-spital numărul 3604 din localitatea Sapogovo, regiunea Kursk, a unui modest monument dedicat celor 22 de prizonieri-militari din Armata română decedați acolo în perioada prizonieratului. Ceremonia a fost organizată de Ambasada României la Moscova în contextul manifestărilor dedicate Zilei Eroilor României, sărbătorită anual la 13 iunie. Importante mi s-au părut două din cele 29 de comentarii la această ştire: 1. „Dumnezeu să-i odihnească pe toți ai noştri: bunici, unchi, frați care au murit apărându-şi țara pentru ca nepoții lor de azi să o vândă la străini pe câteva parale. Cinste lor – ruşine nouă!" şi 2. „Iar praf în ochii fraierilor". Cum s-ar zice azi: No comment! Dar au mai trecut aproape cinci luni şi, pe 25 octombrie 2013, am avut o nouă surpriză. Am descoperit pe saitul Ambasadei României la Moscova o ştire cu următorul titlu: „Comemorarea eroilor români căzuți pe teritoriul Federației Ruse", din care am desprins, precum că, cu ocazia Zilei Armatei Române, 25 Octombrie a.c., Ambasada României în Federația Rusă a organizat la Cimitirul „Liublino" din Moscova o

ceremonie de comemorare a eroilor români căzuți pe teritoriul Federației Ruse în cadrul căreia a fost exprimată încrederea că, „în cel mai scurt timp, vor începe lucrările pentru reconstrucția primului cimitir de campanie românesc în zona Stalingrad – Cotul Donului – Stepa Calmucă" (http://moscova.mae.ro/local-news/826)...

Aşadar, nu ne rămâne decât să sperăm că de la 25 octombrie 2013, a început numărătoarea inversă a zilelor, lunilor, anilor, până la inaugurarea, în sfârşit, a unui Cimitir de Onoare în cel mai tragic loc al istoriei militare româneşti. Şi ce bine ar fi ca această promisiune a politicienilor şi diplomaților români să nu rămână ca ecou acolo la Liublino, la 0 („zero") km de marea metropolă rusă, Moscova, unde au răsunat cuvintele atât de promițătoare. Pentru că doi ani în urmă (pe 26 octombrie 2011) mai fusese făcută această promisiune de către un alt diplomat român din capitala rusă, dând asigurări că „partea română va depune toate eforturile pentru ca, la anul (*în 2012! – n.a., V.Ş.*), să înceapă lucrările de reconstrucție a cel puțin unui cimitir românesc de campanie în zona Stalingrad (azi Volgograd), la cotul Donului...".

Dacă n-am cunoaşte năravul politicienilor în genere şi al celor de la Bucureşti în particular, ar trebui să credem în promisiunile de mai sus făcute recent de către oficialii români, care au mai inițiat cu ani în urmă un astfel de proiect la Kurgan, lângă Odesa, reuşind să monteze o cruce monumentală şi să înfigă doar 12 piloni de gard din cei 100 necesari, în solul „Triunghiului Bermudelor" dintre Vigoda, Dalnik şi Suhoi Liman, unde au căzut în vara-toamna anului 1941 peste 10 mii de ostaşi români, piloni care astăzi nu se mai văd din pădurea de cucută, pălămidă şi urzici.

Chiar dacă Familia Regală nu-i responsabilă de lipsa la Cotul Donului a unui Cimitir românesc şi nu ştiu dacă are vreo pârghie să influențeze acest proces, în speranța că ea totuşi va pune umărul la edificarea unui **Cimitir de onoare** al ostaşilor români la Cotul Donului, la întâlnirea scriitorilor basarabeni cu Principele Radu al României de la 10.10.2013 i-am oferit Alteței Sale un exemplar al cărții cu următoarea dedicație:

„Alteților Sale Regale, Principesa Moştenitoare Margareta şi Principele Radu ai României,

Cu multă stimă şi prețuire de la cel care, pentru prima dată după 70 de ani, a improvizat o Cruce la Cotul Donului, în locul unde în noiembrie 1942 au căzut cu moarte de erou, pentru dezrobirea

Basarabiei şi a Nordului Bucovinei, 150 de mii de oşteni români, trimişi acolo de Statul Român, dar care nici astăzi nu s-au învrednicit din partea Statului Român de un Cimitir de Onoare, aşa cum de mult au făcut-o acolo autorităţile germane, italiene, maghiare, participante în acele locuri în cel de-al Doilea Război Mondial. Cu toată încrederea că Alteţele Sale vor putea urni din loc acest **Car al indiferenţei româneşti**,

V. Ş.".

N-am aşteptat vreo promisiune din partea Alteţei Sale, dar aştept cu smerenie să se întâmple vreo minune în acest sens. De ce n-ar face această faptă creştină şi România dacă aşa au procedat deja toate celelalte foste componente ale Axei în cel de-al Doilea Război Mondial.

* * *

Recapitulând acest compartiment al ediţiei a 2-a a cărţii, pot spune cu încredere că în aceste trei drumuri ale mele la Cotul Donului am avut parte de anumite greutăţi, dar am cunoscut şi adevărate surprize/minuni/bucurii, găsind răspuns la multe întrebări din cele care frământă românimea ani în şir, trăgând şi anumite concluzii. Bunăoară, românii care gândesc ar trebui să răspundă la o dificilă întrebare: ce vor să arate conaţionalilor lor în viaţă administraţiile germane, italiene sau ungureşti, prin aceste activităţi patriotice de anvergură, dar şi ce vrea să obţină de la români administraţia românească de după aşa-zisa revoluţie din decembrie 1989 prin inactivitatea ei în domeniu? Una nu poate fi pusă la îndoială: vor asta ori nu, dar conducătorii Germaniei, ai Italiei sau ai Ungariei, prin activitatea lor în acest domeniu educă sentimentul patriotic al conaţionalilor lor care-şi vor apăra Ţara oricând pentru că au încredere că fapta lor nu va fi uitată de naţiunea lor şi corpurile lor neînsufleţite de pe eventualele câmpuri de luptă nu vor rămâne neînhumate, în bătaia vânturilor şi a ploilor, sau în arşiţă de soare... Vrea ori nu vrea asta, dar administraţia României moderne, prin inactivitatea ei demoralizatoare pentru populaţia românească, educă în ea indiferenţa, făcând-o mai pasivă şi nepatriotică, populaţie care în caz de necesitate nu se va ridica să-şi apere Ţara şi Neamul de posibilii duşmani, care nu-s puţini deloc. România şi azi face parte din strategiile geopolitice ale structurilor secrete din lume, înfometate de subsolul ei încă bogat. E suficient de

menționat aici doar intențiile „occidentalilor", privitor la cele două proiecte de avengură de „cianurizare" şi de „şistizare", care nu înseamnă altceva decât atac direct la sănătatea şi integritatea României şi a Neamului românesc. Există o cugetare militară foarte veche precum că „Războiul se termină atunci când este înmormântat ultimul soldat". Luând în considerare acest adevăr, România se mai află în plin război, iar astfel de țări ca Germania, Ungaria, Italia, chiar şi Rusia, se află mult mai aproape de terminarea celui de al Doilea Război Mondial decât România. Sau, poate pentru construcția şi inaugurarea la Gromki şi Kletskaia a unui Memorial asemănător celui unguresc de la Rudkino, Statul Român de douăzeci de ani este în căutare de sponsori generoşi din rândul investitorilor din Israel, Germania, Rusia?

Ce bine le-ar sta oficialilor români să convină cu administrația regiunii Volgograd şi cea a raionului Kletski ca la anul, pe 4 septembrie 2014, să participe la aniversarea a 400 de ani de la prima minționare documentară a acestei staniție şi la comemorarea celor 40 de ani de la moartea tragică a marelui scriitor şi cineast rus al sec. XX, Vasili Şukşin (1929-1974), care s-a stins din viață în locul unde şi azi mai zac mii de ostaşi români, în hutorul Melologovski de lângă staniția Kletskaia în timpul turnării filmului „Ei au luptat pentru Patrie", după romanul cu acelaşi nume, de Mihail Şolohov.

Să le propună ruşilor, aşa cum au procedat germanii, italienii, ungurii, ca pe lângă memorialul necesar să construiască un drum asfaltat până la Gromki, acolo unde azi nu există niciun fel de drum, să restabilească în acest hutor casele şi ulicioarele lui, sfânta biserică ortodoxă, toate distruse la 19 noiembrie 1942 şi multe altele... În memoria cazacilor de pe Don s-au mai şters din tragicele amintiri ale acelei bătălii şi s-ar bucura de această atenție din partea unui stat care a venit cu armata sa în 1942 să le cucerească sărăcia de care nici azi nu pot scăpa, deşi au ieşit victorioşi din acel război.

* * *

La începuturi mă gândeam să includ în această carte şi vreun fragment din „Jurnalul" (Memoriile) generalului Constantin Sănătescu despre aflarea sa la Cotul Donului în toamna anului 1942, dar aceste memorii, scrise mult după evenimentele din acele locuri tragice, gândurile sale înregistrate în „Jurnal" la adresa Conducătorului țării şi al Armatei mi s-au părut din cale afară de batjocoritoare, „cura-

joase" şi scrise/dictate „alene" în cabinetul său de prim-ministru din primele luni de ocupaţie kominternistă a României… Mai ales că şi localităţile de la Don sunt ortografiate din gura şi din memoria altora, şi nu din hărţile topografice militare de care se conduceau ofiţerii români în acele zile de război… Iată de ce am renunţat la „serviciile" acestui general şi ale „Jurnalului" său, contrafăcut peste ani.

Un Post-Scriptum la Ante-Scriptumul de mai sus

La începutul lunii septembrie 2013, mă aflam în Carpaţii Apuseni într-o deplasare de foto-documentare privind pregătirea celei mai mari escrocherii occidentale antiromâneşti a începutului de secol XXI, numită „Proiectul Roşia Montană", care se poate transforma într-o altă tragedie a românilor, asemănătoare celei de la Cotul Donului, pentru că „cianurizarea" care se pregăteşte românilor va aduce, pe lângă pierderile financiare de sute de miliarde de dolari, şi alte pierderi, de fiinţe umane, de zeci de ori mai mari decât cele de la Cotul Donului din toamna anului 1942. La 8 septembrie 2013, sărbătoream la Alba Iulia în compania bunului prieten al Basarabiei, Ioan Străjan, Ziua Naşterii Sfintei Maria. Dânsul, ştiind de preocupările mele privind subiectul istoric „Cotul Donului", mi-a propus să-mi găsesc timp pentru o întâlnire cu un om în vârstă, de 92 de ani, născut la Broşteni, Suceava, pe 4 noiembrie 1921, participant la luptele de la Cotul Donului din toamna anului 1942. A avut loc acea întâlnire cu veteranul pe care-l chema Ion Radu, un bătrân frumos, de nu-mi venea a crede că a trecut de 90 de ani. Am discutat cu el mai bine de o oră şi aveam despre ce vorbi încă vreo câteva ore, numai că celularul se descărcase din primele minute de discuţie şi nu puteam folosi dictafonul montat în el pentru a înregistra preţioasele lui informaţii. L-am ascultat pe bătrânul Radu până la momentul care nu-i părăseşte nici azi memoria, cazul cu o haită de câini care rodeau nişte mâini şi picioare omeneşti nu mult după un straşnic bombardament al aviaţiei ruseşti asupra poziţiilor unităţilor române. S-a întâmplat această străşnicie, din spusele veteranului, în staniţa Dobrinka din zona Cotului Donului, inexistentă pe vreo hartă. Şi pentru că trebuia să merg mai departe în drumurile mele din Apuseni, i-am rugat pe domnii Ion Radu şi Ioan Străjan, să invite în următoarele zile un jurnalist local (cu dictafon), să stea de vorbă cu el cât va fi nevoie, să facă cu el un interviu mai mare, şi să

mi-l trimită la Chişinău după o posibilă publicare a viitorului interviu într-un ziar din capitala românimii, Alba Iulia. Promiţându-i din partea mea să merg în această toamnă la Cotul Donului, să-i găsesc „din pământ" stanița lui, Dobrinka, pe care nici azi n-o poate uita, iar când voi reveni, pe 1 Decembrie, la Alba Iulia, la aniversarea Marii Uniri, să i-o aduc „pe tavă", în fotografii. Soarta însă a decis altfel: pe 27 septembrie eram deja în zona Cotului Donului. Am găsit acolo şi Dobrinka lui Ion Radu, aşteptând Ziua Unirii să merg la Alba Iulia să bucur veteranul cu imagini moderne de la Dobrinka, situată în sudul zonei Cotului Donului, nu departe de staţia de cale ferată, Surovikino, din regiunea Volgograd. Numai că, pe 3 octombrie am primit de la Ion Străjan, prin e-mail, o copie scanată a unei scrisori, semnată de Ion Radu, pe 18 septembrie. Iată câteva teze din acea scrisoare: *„Stimate domnule Şoimaru, Am citit cu mare atenţie şi plăcere lucrarea ce mi-aţi dăruit-o, şi pentru care Vă mulţumesc din suflet.*

Ca să completaţi datele mele de la întâlnirea plăcută de la Alba Iulia, din 8 septembrie a.c., Vă comunic următoarele:

Comandant al Diviziei a 14-a Infanterie la Cotul Donului, divizia din care am făcut parte şi eu, era generalul Gheorghe Stavrescu... Satul de lângă Cernăuţi, unde făceam instrucţie înainte de a pleca pe front la Cotul Donului, se numea Horecea... Aşa cum am discutat împreună şi cum rezultă din valoroasa Dvs. lucrare, în România se găsesc multe cimitire ale ostaşilor ruşi, dar în Rusia nici un cimitir al celor sute de mii de ostaşi români căzuţi pentru dezrobirea Basarabiei şi a Bucovinei. Sunt convins că tot Dvs. veţi fi cel care veţi lupta să se facă dreptate în acest domeniu... Până când Vă ajută Dumnezeu să participaţi la inaugurarea unui cimitir de onoare la Cotul Donului... Vă doresc din suflet mulţi ani cu sănătate şi numai bucurii. Să trăiţi! Ion Radu, 18.09.2013"

În răspunsul pe care i l-am trimis domnului Străjan am menţionat că scrisoarea dată conţine doar parţial informaţia pe care o aşteptam de la veteran şi am insistat asupra ideii întâlnirii cu un jurnalist profesionist care ştie „a trage de limbă" intervievatul. Pentru că veteranul în acele zile se simţea nu tocmai bine, am convenit să mai aşteptăm cu interviul. N-am aşteptat prea multe zile acest interviu pentru că, pe 23 octombrie telefonându-i dlui Străjan, am aflat trista ştire că veteranul nostru, pe 20 octombrie, a plecat în lumea celor drepţi. A reuşit totuşi bătrânul veteran măcar parţial să se destăinuie nouă şi a plecat la Domnul să se întâlnească cu camarazii săi de arme căzuţi la Cotul Donului 71 de ani în urmă...

Aşa, din propria indisciplină, uitând să încarc la timp telefonul mobil cu energie, am mai ratat o ocazie de a obține mai multe noi informații concrete despre tragedia de la Cotul Donului în toamna anului 1942.

În discuția din 8 septembrie pe care am avut-o cu Ion Radu şi Ioan Străjan, mi-a ieşit din gură o adevărată „perlă": „Primul lucru pe care l-am făcut ajungând la Cotul Domnului a fost..." şi nu mi-am cerut scuze de la cei doi participanți la discuție, din contra m-am bucurat enorm pentru adevărul ieşit din subconştientul meu care ştie mai bine când şi ce să scoată din cele circa 200 de miliarde de neuroni ale creierului uman... Şi aici, în calitate de argument, sunt binevenite cuvintele vizionare ale altui veteran de la Don, regretatul Iosif Niculescu-Dumitrescu, pe care le-a pronunțat la prima şi ultima noastră întâlnire, pe 27 septembrie 2012, în ziua când Bătrânul Ostaş şi Doctor Român şi-a sărbătorit ultima din viața sa zi de naştere, cea de a 98 aniversare: *„…Eu cred, domnule Șoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, și posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film* (avea în vedere filmul documentar cu participarea sa: Eroism şi jertfă pe Frontul de Est, apărut sub egida Fundația Creştine „Părintele Arsenie Boca", 2010)*, că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc… Unul, măcar, dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt în acel pământ și, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, și pe Șoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări… De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaștele acelui martir, acelui sfânt român, care zace în Stepa Donului… Îmi pare rău că eu sunt deja nonagenar, mai aproape de centenar, că m-aș mai porni o dată pe jos la Cotul Donului, că mai țin minte potecile spre mormintele comune ale ostașilor români…".* După ce I. Niculescu a pronunțat aceste cuvinte vizionare, de parcă Dumnezeu i-a salvat viața la Cotul Donului şi i-a lungit zilele până la vârsta de 98 de ani, ca să le transmită celor doi români care au venit la el acasă cu dictafonul să-l felicite la aniversare şi să-l intervieveze ca să înregistreze aceste cuvinte, la foarte scurt timp după aceea a fost internat la secția de reanimare unde a stat inconştient până în noaptea de Revelion, 2013, noapte în care a plecat mai aproape de Sfântul Fără Nume de la Cotul Donului devenit între timp Cotul Domnului! Astfel,

PENTRU NOI COTUL DONULUI A DEVENIT ŞI COTUL DOMNULUI, LA CARE AU PLECAT MARTIRII ROMÂNI DE LA DON...

Şi cum să nu lupți până la capăt cu proverbiala indiferență românească pentru edificarea acolo, la Cotul Donului-Cotul Domnului, a unui **Memorial militar românesc** de demnitate şi neuitare, pentru că martirii români de la Don îl merită pe deplin...

Aşa să ne ajute Dumnezeu şi Sfântul Fără Nume de la Cotul Donului!

Vasile ŞOIMARU,
norocosul care a fost de trei ori
printre Martirii de la Cotul Domnului
1 Decembrie 2013

P. P. S.

Cititorul atent a observat, probabil, că mi-am pus semnătura pe manuscris la 1 Decembrie 2013, în ziua când a fost scris ultimul alineat şi când s-au împlinit 95 de ani de la Marea Unire a tuturor românilor, de la Alba Iulia, 1 Decembrie 1918, plecând apoi în centrul Chişinăului, capitala celui de al doilea stat românesc, la festivitățile consacrate aceste frumoase aniversări. Revenit acasă după sărbătoarea din Piața Marii Adunări Naționale, am descoperit în poşta electronică, printre multele mesaje de felicitare, o adevărată surpriză, un mesaj de la un prieten nou, dar bun ca unul vechi, bucureşteanul Vasile S. Popa. L-am întâlnit pentru prima dată la lansarea ediției I a cărții la Palatul Şuțu din Bucureşti, pe 20 martie 2013, şi care atunci mi-a făcut o plăcută surpriză, oferindu-mi o dedicație pe romanul său, ***Ultima noapte la Tanais***, apărut în anul 2012, sub egida Societății Scriitorilor Militari, cu puțin timp înainte de lansarea cărții noastre la Bucureşti. Curajoasa carte (*de avem sau nu dreptate* se poate convinge oricine din fragmentul de roman preluat în capitolul IX al ediției de față) este consacrată evenimentelor de la Cotul Donului, 1942, deci, o binevenită completare pentru pregătirea ediției a doua a cărții noastre. Mai mult, dl Vasile Popa, în alt mesaj de mai devreme mi-a sugerat şi anumite informații, precizări, despre bătălia de la Cotul Donului, pe care o cunoaşte nu doar din cărți, ci mai ales din arhivele militare, precizări pe care le-am folosit în ediția

de față. Atunci, la 20 martie 2013, autorul romanului m-a onorat cu următoarea dedicație pe foaia de titlu a cărții:

„Domnului dr. Vasile Şoimaru,

Această carte ce ne aduce în prezent un moment dramatic unic al istoriei românilor, jertfa de la Cotul Donului. Cu plecăciune pentru demersul domniei sale de a străbate fizic, ca un veritabil patriot, drumul datoriei, eroismului şi durerii, pavat încă cu indiferența contemporanilor noştri, şi de a-şi împărtăşi în scris sentimentele de admirație şi recunoştință față de înaintaşi.

V. Popa Bucureşti, 20 martie 2013"

În mesajul primit pe 1 Decembrie 2013, dl Vasile Popa face o mică recenzie în care au încăput suficiente aprecieri şi doriri de bine, care te fac mai încrezut în ceea ce întreprinzi şi dornic de a merge până la capăt pe drumul ales mai mulți ani în urmă. Am avut zeci de cronici şi recenzii la cartea *Cotul Donului-1942*, toate ar merita să fie inserate într-un compartiment aparte din carte, numai că volumul lor ar fi egal cu cel al manuscrisului dat şi nu avem astfel de posibilități ca să le putem publica aici. Dar câteva dintre ele pur şi simplu nu le putem trece cu vederea şi le facem loc în paginile de mai jos, rugând cititorul să-mi scuze laudele pe alocuri exagerate din partea recenzorilor mei. Primul ar fi cel al dlui Vasile Popa din care citățm mai jos, care ne-a anexat şi un poem la temă:

„…Cu oarecare invidie, dar şi cu bucuria că mă poți socoti frate de condei întru relevarea adevărului istoriei, recunosc, în acelaşi timp, demersul de pionierat şi valoarea afectiv-documentară a cărții domniei tale „Cotul Donului 1942: eroism, jertfã, trădare", care aduce acasă, de la mii de kilometri depărtare, lumina jertfiților pentru reîntregirea Țării. Ferice că te-ai gândit, frate Vasile, la comemorarea celor 70 de ani de la marea tragedie românească, să mergi pe urmele ostaşilor noştri, fără orgoliul nemăsurat al celor ce stau tot timpul şi cugetă cum să-şi ridice propriul monument din nimicuri. Dacă sănătatea mi-ar fi permis şi aş fi fost informat despre generoasa ta inițiativă, te-aş fi însoțit şi eu în drumul acela de 1942 km, până la Cotul Donului, la Kletskaia, unul din locurile de însângerată amintire ale românilor, unde ai putut vedea, într-o zi de august, pe un deal udat de răpăitul unei ploi providențiale de vară, răzbătând spre cer, din brazdele de pământ roşu, aburul eroilor şi ți-ai dorit, mişcat până la lacrimi, să le pui, atunci, pe loc, o cruce simbolică la căpătâi. Începutul fiind făcut, poate va creşte şi acolo, în viitor, din comoditățile noastre învinse, o pădure deasă de cruci de pioasă aducere aminte!..."

Dar iată şi poemul dlui Vasile S. Popa**:**

MOARTEA EROULUI

Poem închinat memoriei Ostaşului Român
secerat de gloanțe în 1942 la Cotul Donului,
căruia confratele basarabean Vasile Şoimaru,
mult mai vrednic decât noi, i-a ridicat şi sfințit,
pe dealul de la Kleţkaia, o cruce adevărată

Când a îmbrăcat, Ocrotitorule, cămaşa de zale,
Ştia că viaţa şi moartea sunt în mâinile Tale.
În luptă, a căzut la pământ deseori,
Dar îngerii l-au ridicat în picioare de subsuori.
A fost apoi îngropat în glie până la genunchi
Şi, tocmai când murea, L-ai tras afară de trunchi.
Duşmanii l-au îngropat până la brâu,
Iar Tu i-ai pus în jur un meterez de grâu.
În final, îi rămăsese doar ţeasta afară,
Însă, privind cerul, suferinţa i s-a părut mai uşoară.
A închis ochii sub acel taluz de tranşee,
Bântuit de mirări şi rotunjimi de femeie.
Ferice, Doamne, că L-ai ajutat să fie viteaz,
Şi să rămână până la sfârşitul luptei treaz,
Mulţumit că iubirile toate
L-au îngropat în dor până la coate,
Că, la prima lovitură de secure,
Tu erai acolo şi îl puneai să asculte
O muzică îngerească de orgă
În registrul „Fluier de pădure”,
Că atunci când l-au străpuns
Gloanţele şi şrapnelele,
Femeile i-au trimis în ajutor cerul cu stelele,
Dragostea lor şi a Ta, venind de departe,
L-au dus pe braţe din viaţă în moarte.

Vasile S. POPA
Bucureşti, 2013

Nu mai puțin mobilizatoare pentru noi sunt cuvintele pe care mi le-a dedicat pe cartea trimisă prin intermediul basarabeanului nostru din Italia, Tudor Balmuş, semnată de către un alt cercetător al tragediei de la Don, italianul Giorgio Ferraris:

„Al Dott. Prof. On. Vasile Şoimaru, con stima e apprezzamento per l'impegno, comune, a ricordare e studiare la storia dei soldati rumeni e italiani in Russia.

Dlui Dr. Vasile Șoimaru, cu stimă și prețuire pentru angajamentul, comun, pentru amintirea și studiul istoriei soldaților români și italieni în Rusia

Orma (CL) 28/2/2013

***Giorgio FERRARIS**"*

În încheierea acestui capitol al cărții doresc să mai inserez o părere, în versuri, a unui frate creştin şi minunat prieten din oraşul Bran, Alexandru Lupescu, despre efortul celor doi basarabeni care au întreprins în luna septembrie 2013, un pelerinaj la Cotul Donului, cu o cruce şi un tricolor românesc:

Ce miracol mi te-a scos în cale?
Şi ce vânt istoric mi te-a dat?
Cum să calc pe urma Dumitale
Cu un suflet frânt şi destrămat?
Plâng în taină să nu-mi vadă Domnul
lacrima ruşinii de păcat...
Şi atât de greu îmi vine somnul
că nu-s eu la Don înmormântat.
Doamne ! Nici o cruce sfântă,
Nici o piatră-n lutul înghețat!
Doar un suflet bântuit mai cântă
Imnul țării blând tărăgănat...
Curge Donul... Doarme lumea toată.
Dorm la Bucureşti aleşii toți.
Zău că-ți vine să-i treci pe roată
Şi-n pământ să îi îngropi pe toți!

Alexandru LUPESCU
Bran, 25 noiembrie 2013

II. COTUL DONULUI, O MARE TRAGEDIE ROMÂNEASCĂ, UITATĂ DE STATUL ROMÂN

Despre bătălia de la Stalingrad, considerată cea mai grea, cea mai sângeroasă din istoria omenirii, inclusiv despre tragedia de la Cotul Donului, am citit pentru prima dată în cartea lui Victor Nekrasov (*В окопах Сталинграда – În tranşeele Stalingradului*), un *bestseller* din perioada sovietică, în primăvara anului 1967, fiind student în anul trei la Tehnicumul (azi Colegiul) de electromecanică din Chişinău. Mă aflam la practică la Fabrica de mobilă Nr. 5 din oraşul transnistrean Tiraspol şi locuiam în gazdă cu doi muncitori de la acea fabrică, care sorbeau pe rând cartea cu pricina, contaminându-mă şi pe mine de lectura ei. Despre carte am avut cea mai bună impresie. Aşa înţelegeam eu (ca şi mulţi alţi cetăţeni sovietici) lucrurile pe atunci... Numai că, mai târziu, în toamna anului 1982, deci, la exact 40 de ani de la evenimentele de pe Volga şi Don, am auzit alte adevăruri despre tragedia dată, din gura unui bătrân, Gheorghe Oţetea, veteran al războiului din Est, din comuna Corbasca, judeţul Bacău. Plângea şi vorbea, iar soţia lui, Ioana, adăuga pe alocuri, la cele spuse de bătrân, amănunte pe care le auzise tot de la el pe când era mai tânăr şi avea o memorie mai bună. Impresiile despre cele auzite de la bătrânul Oţetea m-au urmărit mulţi ani la rând.

Au mai trecut 27 de ani, şi în vara lui 2009, am reuşit să ajung în acele locuri de pomină: la Severski Donеţ, staniţa Morozovskaia, râul Cir, în partea de sud a Cotului Donului, la Kalaci pe Don şi în staniţa Golubinskaia. Credeam că ştiu totul şi am văzut totul, şi eram gata să public un articol şi imagini de la Don, despre cele simţite de mine acolo. Dar nu m-am grăbit şi bine am făcut. Pentru că în primăvara anului curent (2012) a ajuns în arhiva mea un film, a cărui vizionare mi-a schimbat radical viziunea şi sentimentele pe care le aveam până la vizionare, despre acele evenimente. Este vorba despre filmul documentar *Eroism şi jertfă pe Frontul de Est*, turnat în anul 2010 cu sprijinul Fundaţiei Creştine *Părintele Arsenie Boca,* film în care, un veteran de război, Iosif Niculescu, de 96 de ani (în 2010), vorbeşte despre cele întâmplate în toamna anului 1942 în partea de nord a Cotului

Donului, la Kletskaia, în cel mai fierbinte și tragic loc al Bătăliei de pe Don și Volga, din acea iarnă friguroasă, de 40 de grade sub zero.

Și am decis: vine vacanța de vară și o mai iau o dată spre Est, pe Drumul Pătimirilor ostașilor români din vara și toamna anul 1942.

A venit vacanța mare și am plecat, ajungând pe 17 august 2012 acolo, unde toată vara n-a căzut un strop de ploaie, dar când am ajuns în centrul orășelului s-a pornit o ploaie de parcă s-a spart cerul deasupra mea; nu puteam deschide ușa la mașină să intru în curtea casei autorului monografiei staniței Kletskaia (Piotr Eliseev) pentru a procura un exemplar de carte. A ținut ploaia 45 de minute în continuu. Când s-a terminat și am vrut să deschid ușa, intra apa în mașină. A fost un moment de mare mirare pentru mine, pentru că după o secetă cumplită, de trei luni, când ajung eu acolo se pornește o ploaie torențială de pomină!... Probabil, a plâns și Dumnezeu de bucurie că, în sfârșit, după șapte decenii de la tragicul eveniment, a venit, probabil , primul român să-i „viziteze" pe cei 150 de mii de frați care zac acolo pe vecie…

Am scris aceste cuvinte în octombrie anul trecut, dar în luna următoare jurnalistul Ion Cristoiu, în revista HISTORIA, ne-a informat că a ajuns totuşi cineva acolo în cei 70 de ani care s-au scurs de la tragedia românească de la Cotul Donului. Şi s-a aflat foarte aproape de acele locuri triste, la câteva sute de metri, numai că ...deasupra lor, văzute din avion. HISTORIA ne-a informat despre vizita în URSS, în iunie 1949, a scriitorului Zaharia Stancu, preşedintele postbelic al USR, cuprinzând un popas la Stalingrad, deci, la circa 100 km de acele locuri de maxim tragism pentru Armata Română în cel de-al Doilea Război Mondial. În anul următor, 1950, Zaharia Stancu a tipărit la Bucureşti un volum de impresii din acea călătorie în care, deşi trecuseră doar şapte ani de la marea bătălie de la Stalingrad şi patru ani de la încheierea celui de-al II-lea Război Mondial, autorul n-a suflat un cuvânt despre prezența militarilor români acolo, dar nici nu făcuse vreo destăinuire în fața celorlalți scriitori prezenți acolo, ca făcând parte dintr-un popor aliat cu nemții în 1942. Doar afirmații despre eroismul poporului sovietic în „războiul pentru apărarea patriei" şi despre efortul său eroic în „reconstrucția socialistă" postbelică.

Citind acele impresii ale lui Zaharia Stancu pot spune cu maximă precizie unde se afla avionul în zbor cu povestitorul dat,

atunci când afirma în cartea sa: „Am început coborâşul peste câmpuri roşii-ruginii, fără fir de iarbă. Aveam impresia că planăm deasupra unui imens zid de cărămidă ars culcat de la o margine la alta a zărilor. Niciun copac, niciun tufiş, niciun ciulin măcar, ci numai pământ roşu...". Aşa deci, avionul cu Zaharia Stancu la bord se afla în acele clipe deasupra Stepei de la Cotul Donului, acolo unde în noiembrie 1942 s-au prăpădit cei 150 de mii de ostaşi români.

Dar nu numai ploaia m-a surprins în acea zi de 17 august. Când ploaia s-a terminat, şi s-au scurs apele de pe dealurile de cretă ale staniței Kletskaia, m-am urcat pe dealul cel mai mare unde stăteau ostaşii români în 1942, am făcut cu cuțitul o cruce dintr-un copăcel uscat, legând-o cu scotch, am rupt ultima pagină din albumul meu *Poeme în imagini*, care reprezintă fotografia *Tricolorului Independenței* (cu semnăturile deputaților din Primul Parlament al R. Moldova, care au votat pe 27 august 1991 Declarația de Independență, inclusiv semnătura mea, noi crezând că votăm independența față de Rusia). Am prins poza tot cu scotch, de cruce, pe care am înfipt-o cât mai adânc posibil în pământul alb ca varul răzmuiat de ploaie şi am fotografiat-o, am destupat o sticluță-suvenir de coniac" Ștefan Vodă" (Călărași), am turnat în dopul sticluței câteva picături de coniac şi le-am sorbit de sufletul şi în memoria celor 150 de mii de români care zac, acolo, în creta de la Cotul Donului, în Stepa Calmucă şi la Stalingrad, am pornit muzica din automobil cu excelenta trupă *K 1 Band* şi superbul său şlagăr *„Toți ca unul orice ar fi, pentru România, pentru România!"*, precum şi excelentul cor al elevilor de la Liceul *Prometeu* din Chişinău, cu emoționantul lor *„Îndemn la Unire"* şi am început să strig ca un apucat de bucurie că am ajuns şi am făcut lucrul acesta, că, în sfârşit, a apărut o cruce cu un tricolor românesc la Cotul Donului. Dacă mă auzea şi mă vedea cineva, credea că-s unul scăpat din casa de nebuni. Eram atunci cel mai fericit român din lume de parcă am *aterizat* primul astronaut pe Marte… Nu cred că până în acel moment am simțit o victorie mai mare în viața mea, în cei peste 60 de ani trăiți. Însă următoarele 30 de minute chiar au pus punct la toate. Când ieşeam din raionul Kletski, întâmplător îmi arunc ochii la kilometraj şi ce văd ei acolo? Se vedea numărul… **1942**!!! Deci, în anul tristei aniversări de 70 de ani de la marea tragedie românească din anul 1942 de la Cotul Donului, făcusem exact 1942 km de la Chişinău, trecând pe la Poltava şi

Harkov, locuri legate de biografiile Cantemireştilor şi a Hasdeenilor, până la locul acelei tragedii… (Surpriza cu kilometrajul nu s-a repetat şi în anul următor, de această dată el arătând numărul **1964** km, chiar dacă n-am trecut pe la Harkov şi Poltava. Am mers în schimb mai întâi în câteva localităţi din Stepa Calmucă şi Volgograd, apoi la Kletskaia). Pentru că-i imposibil de crezut aşa ceva, am fotografiat şi acest amănunt că, zic, n-o să mă creadă nimeni. Pe urmă mă uit în zare să văd întinsurile proaspăt arate ale stepei Donului, în speranţa să văd printre brazdele întoarse de plugurile ruseşti vreo grămadă de oase româneşti. N-am văzut aşa ceva. În schimb am observant culoarea acelor brazde: era la fel de roşie ca cea descrisă de Zaharia Stancu în impresiile sale de călătorie. Aveam impresia că acea culoare a rămas de la sângele vărsat pe malul drept al Donului din venele celor 150 de mii de ostaşi români, căzuţi în acele locuri, în toamna anului 1942 – iarna anului 1943. Desigur, n-am uitat să fotografiez, ca mărturie, şi acele brazde roşii, apoi am mers mai departe spre Stalingrad/Volgograd să-mi satisfac pe deplin dorinţa de a şti mai multe despre destinul tragic al ostaşilor noştri în stepele Rusiei. Când i-am vorbit veteranului, de la Cotul Donului, de 98 de ani, Iosif Niculescu, despre aceste lucruri întâmplate cu mine în drumul cotit până la Cotul Donului, dânsul a zis: **"Eu cred, domnule Şoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, şi posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film, că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc… Unul, măcar, dintre cei morţi, acolo, la Cotul Donului, îşi are moaştele de sfânt în acel pământ şi, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, şi pe Şoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări… De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaştele acelui martir, acelui sfânt român, care zace în Stepa Donului"…**

* * *

Despre acest loc, cel mai blestemat din întreaga istorie a românilor, Cotul Donului, despre bătălia care a avut loc acolo la sfârşitul anului 1942 – începutul lui 1943, s-a vorbit şi s-a scris mult, dar nu destul de mult... Nici noi în această lucrare nu vrem să acoperim aceste goluri imaginare din istoriografia şi din publicistica românească. Nici nu putem face acest lucru, din simplul motiv că nu avem potenţialul financiar respectiv, nici forţele şi mijloacele

necesare. Mai bine zis, ele există undeva dar nu sunt şi nici nu se doreşte să fie folosite de cei care le gestionează ineficient, sau le gestionează în cu totul alte scopuri, departe de interesul majorităţii populaţiei şi al istoriei noastre naţionale. O mică închipuire despre ratingul acelor evenimente şi noţiuni legate de ele, în limba română, ne-o poate da site-ul de căutare Google. Bunăoară, noţiunea de: *"Bătălia de la Stalingrad"* apare de 83 de mii de ori; cea de *"Bătălia de la Cotul Donului"* – de 28 de mii de ori; iar cea de *"Cotul Donului"* – de 41 de mii de ori! Nici mult, nici prea puţin... Iată cum descrie noţiunea de "Bătălia de la Cotul Donului" *Enciclopedia bătăliilor din istoria românilor* (Editura Meronia, 2011), o lucrare deosebit de utilă, coordonată de George Marcu şi prefaţată de ilustrul istoric Florin Constantiniu: "...Acţiuni militare de amploare, în cadrul bătăliei de la Stalingrad, desfăşurate de trupele române, alături de cele germane, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Obiectivul ofensivei germane lansată în Rusia Meridională a urmărit atingerea fluviului Volga pentru oprirea aprovizionării trupelor sovietice şi ocuparea regiunii petrolifere din Caucaz. În această acţiune, forţelor române le revine sarcina de a prelua un sector de front în lungime de 110 km pe braţul de nord al Donului, la vest de Stalingrad. Armata 3 română, comandată de generalul Petre Dumitrescu, se confruntă cu existenţa a trei capete de pod inamice, puternic întărite de trupele sovietice, numeric superioare şi foarte bine dotate cu piese de artilerie şi blindate. La 19 nov. 1942, trupele sovietice atacă în forţă. Superioritatea acestora, dublată de lipsa sprijinului german, conduce la spargerea frontului român, culminând cu încercuirea a trei divizii. Succesul înregistrat în prima zi de lupte este consolidat prin spargerea frontului român în mai multe locuri. În faţa pericolului de distrugere a forţelor, comandamentul român face demersuri pe lângă cel german pentru începerea rapidă a retragerii, solicitare respinsă de Hitler, preocupat de menţinerea poziţiilor române în susţinerea propriului efort de la Stalingrad. În ciuda ordinelor primite, comandanţii trupelor române, încercuite deja, decid retragerea pe direcţia sud-vest. Demersul nu reuşeşte decât parţial, o mică parte a trupelor străpungând încercuirea. Restul forţelor capitulează, rând pe rând, până la 24 nov. 1942". ...S-ar părea că mai scurt, mai clar şi mai cuprinzător nici că se poate!... Ba se poate, cel puţin la capitolul *cuprinzător!* M-am convins de acest

lucru nu doar din lecturile zecilor de cărți și articole, care cuprind și tema dată, a sutelor de informații pe care le-am adunat, navigând zilnic în apele fără de margini ale celui mai tânăr, al cincilea la număr, ocean, *Oceanul NET!* Dar mai cuprinzător se poate pentru că, din toate punctele de vedere, bătălia de la Stalingrad, cu toate componentele ei, a fost cea mai sângeroasă, cu cele mai multe pierderi: a durat 199 de zile, pierderile în rândurile militarilor Axei fiind de circa 850 mii de oameni... Când am vorbit cu unii, foarte puținii, care au mai rămas în viață, participanți în acea bătălie, am înțeles că toate manualele, monografiile (care nu-s prea multe...), tot *Oceanul NET* cu toate mările și golfurile sale, n-au cuprins în întregime laturile acestei istorii. Vorbind cu participanți la acea bătălie, mergând pe urmele lor de două ori până la Cotul Donului, m-a cuprins o frică de stupiditatea situației în care se află combatanții, încă vii, la respectiva operație, m-a copleșit o milă de poporul din care fac și eu parte, de nu mai știu care-i perspectiva lui... Să parcurgi circa două mii de kilometri din capitala celui de al doilea stat românesc până la acel loc de tristă amintire în istoria noastră, să calci pe oasele a mai bine de 600 de mii de ostași români îngropați pe întinsurile Estului, de la Odesa până la Stary Krim (Crimeea), Krymsk (Caucazul de Nord) și Cotul Donului de lângă Volga, și să nu găsești nici un cimitir de onoare, în memoria celor trimiși de Statul Român la moarte, aproape sigură, pentru dezrobirea teritoriilor românești, Basarabia și Nordul Bucovinei, pentru a readuce creștinismul în Rusia bolșevică... Ce gânduri ar mai putea să-ți vină înafară de un pesimism total cu privire la prezentul, dar, posibil, și la perspectivele acestui popor?

Căutările urmelor a sute de mii de români căzuți la datorie, urme practic dispărute, ca rezultat, în primul rând, al neglijenței și uituceniei Statului Român modern, m-au pus pe gânduri dacă mai există români în fruntea Statului Român, suspectând de nu se vrea cumva să dispară doritorii din rândul românilor, rămași la vatră, de a-și mai apăra, în caz de necesitate, Țara și Neamul…

* * *

Lucrând la acest manuscris, am consultat și *Jurnalul. 1940-1944* (Editura Paideia, 1998) al consăteanului meu Paul Mihail, din care am aflat că abia pe 1 decembrie 1942, era într-o zi de marți, presa a

reflectat evenimentele de la Cotul Donului, citez: "Ofensivă bolșevică la Don și Volga. Lupte crâncene ale trupelor germane și române. G-lul Lascăr decorat cu frunzele de stejar la Crucea de fier...". Pe 13 decembrie, duminică: "Cu înfrigurare urmăresc groaznicele lupte ce se dau la Cotul Donului, la Stalingrad și alte părți ca să stăvilească ofensiva sovietică... Trupele române mereu citate în comunicatele germane. Au început a se face concentrări și instrucții cu mai multe contingente...". pe 20 decembrie, duminică: "lupte grele la Don, Volga, Velikie Luki, Toropeț. Îngrijorare privitor la ofensiva sovietică. Concentrări și chemări la recrutare...". Pe 1 ianuarie 1943, vineri: "Impresionante și zguduitoare sunt constatările Mareșalului Dezrobitor față de Români la începutul noului an, în mesajul ce-l adresează. Va fi un an greu, dar cel mai greu l-am trecut. **Ostașilor luptători la Don le închin omagiu și recunoștință.** Slujbă la biserică, cu lacrimi. E o emoție ce mă stăpânește pentru necunoscutul ce vine". Doar atât! Foarte puțin, dar sunt spuse foarte multe despre tragedia românească de la Cotul Donului...

Dar la Raoul Șorban, în capitala sa lucrare *Invazie de stafii* (Editura Meridiane, 2003), care mi-a înmânat-o la conacul său din Stoiana, Cluj, am citit precum că: „Ungaria a participat la războiul antisovietic cu o armată – a II-a – compusă din 256 000 combatanți, *dintre care cca 150 000 erau români,* iar ceilalți proveneau din rândurile altor „naționalități" (slovaci, șvabi, ruteni etc.) *Dacă la Cotul Donului armata ungară a suferit cea mai dezastruoasă înfrângere din întreaga sa istorie modernă, pe planul intern al politicii de maghiarizare, înfrângerea militară, cu pieirea a 100 000 de români, morți și dispăruți, a reprezentat un succes în conformitate cu ansamblul doctrinelor ungare de maghiarizare a țării".* Și concluzia vine de la sine: la cei 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în cadrul Armatei Române, se mai adaugă încă 100 de mii de români transilvăneni din cadrul forțelor maghiare! Iar 250 de mii de români căzuți la Don în regiunile Volgograd și Voronej înseamnă nici mai mult nici mai puțin, UN MILION DE LITRE DE SÂNGE ROMÂNESC vărsat în râul Don și pe malul său cel drept….

Eu, am căutat locurile unde au fost înmormântați ungurii și italienii, pentru că mi s-a spus că statul maghiar și cel italian au inaugurat cimitire ale eroilor lor, pe când autoritățile române au treburi mai "arzătoare" acasă și n-au fost, n-au instalat măcar o

cruce. A trebuit să fac eu acest lucru în acest an la Cotul Donului… Mi-e şi ruşine, mă uit că la Bucureşti se bat politicieni între ei, nu ştiu dacă ştiu ei pentru ce se bat, crezând că o să trăiască doua vieţi şi nu-şi dau seama că o să vină vremea când fiecare dintre ei vor răspunde în faţa lui Dumnezeu pentru ceea ce fac astăzi, pentru batjocura faţă de memoria celor 150 de mii de ostaşi români căzuţi la datorie la Cotul Donului, pe Frontul de Est. Să nu caute ei vreo posibilitate să se înţeleagă cu ruşii pentru inaugurarea unor cimitire de onoare?! Doar în România toate cimitirele ruseşti sunt întregi, îngrijite, pe când românii n-au nici unul acolo, la Cotul Donului, nici măcar la Dalnik sau Vigoda, lângă Odesa, nu există un cimitir românesc. Numai în în oraşul Odesa există unul, dar şi acela este „mascat" sub denumirea de Cimitir german… În Cehia, Slovacia, în Basarabia, în Kazahstan, la Karaganda, au fost inaugurate cimitire de onoare sau monumente. Sigur, în aceste locuri este altă situaţie, dar cum se poate ca Statul Român să nu fi întreprins nimic în Rusia şi în Ucraina?

Dar, poate-i luminează Dumnezeu, în cel de-al 12-lea ceas, pe actualii guvernanţi ai României să se lase de bătăliile intestine, politice şi financiare, şi să convină cu ruşii pentru nişte săpături în Rusia, pentru inaugurarea de cimitire ale eroilor români căzuţi acolo, trimişi la moarte sigură de Statul Român, pentru dezrobirea Basarabiei şi a Nordului Bucovinei… Pentru că România, întreaga Europă de Est, este plină de cimitire ale soldaţilor ruşi, pe când în Stepa Calmucă, la Cotul Donului, în Caucazul de Nord, în Crimeea, la Dalnik, lângă Odesa etc. nu veţi găsi niciun cimitir în memoria ostaşilor români, căzuţi pe Frontul de Est… Dar pe Frontul de Est, România a pierdut, conform datelor academicianului Dinu Giurescu, 624 540 de români…

Vasile ŞOIMARU
Octombrie 2012

III. „LA COTUL DONULUI, VICTORIA RUSEASCĂ NU A FOST UNA DOAR MILITARĂ, CI UNA OBȚINUTĂ ŞI PRIN TRĂDARE”

…Pentru ca să înțelegem cele ce s-au petrecut la Cotul Donului trebuie să răspundem la întrebarea: Ce au căutat nemții, după marea bătălie din vara lui 1941 de lângă Kiev, ce au căutat de s-au îndreptat către Volga, către Marea Caspică şi nu s-au oprit, cum au fost discuțiile în comandamentul german, să se oprească fie pe Nipru, fie pe Don?

După ce s-a votat în Statele Unite legea de ajutor pentru Rusia, așa-zisa lege de împrumut și închiriere, nemții trebuiau să intercepteze toate posibilele căi de comunicare, de transportare a acestor ajutoare. Aceste posibile căi erau două. Una era peste Caucaz, şi anume la locul unde munții Caucaz se sprijină pe Marea Caspică, acolo e locul de trecere cunoscut încă din antichitate căruia i se zicea în antichitate Poarta Lumii, sau pe dincolo de Marea Caspică să ajungă la Astrahan, la locul de vărsare a fluviului Volga în Marea Caspică, de unde pornea o cale ferată, care mergea direct la Moscova. Din această cale ferată se desprindea, la un moment dat, o alta, care mergea spre sud până la Rostov. Aceste două căi ferate erau fundamentale pentru ca rușii să se poată aproviziona cu cele ce le trimiteau americanii. Și așa s-a făcut planul invaziei Caucazului ca să ajungă la Poarta Lumii, precum și Campania de la Cotul Donului. Nemții au reușit să pătrundă, să treacă Donul și să înainteze către Stalingrad. Pintenul acesta care a ajuns până la Stalingrad avea și la sud și la nord flancurile descoperite. Ca să asigure aprovizionarea armatei germane, sub comanda mareşalului von Paulus, care număra trei sute de mii de oameni, această misiune a fost dată Armatei Române, formată din 20 de divizii care, inițial, avea obiectivul de a merge în Caucaz. Corpul 5 de armată, din care am făcut eu parte, a plecat de la Târgoviște, a ajuns la Rostov și a stat în așteptare să trecem dincolo peste pod în Câmpia Kubanului, la poalele Caucazului. S-a întâmplat că pivotul sudic al acestei acțiuni de mare amploare a armatei germane, și anume Campania din

Africa a lui Rommel, a eşuat. Rommel a fost învins într-o localitate care era la câțiva kilometri de granița cu Egiptul, unde ei vroiau să ajungă la Canalul de Suez și să-l închidă.

Cele 20 de divizii ale Armatei Române, care mărșăluiau ca să ajungă în Caucaz, au fost oprite la Rostov și îndrumate de acolo să mergem și să constituim cele două flancuri de apărare ale armatei germane care opera la Stalingrad. O parte din aceste divizii, cu corpul 1 și 2 de armată s-au îndreptat să apere flancul sudic în Stepa Calmucă, care este între Don și Marea Caspică. Este o zonă mlăștinoasă în care au fost duși ei să apere, restul am fost destinați să apărăm flancul de nord pe linia Donului, care avea înspre nord de teritoriul rusesc, la numai 14 km, linia ferată care se îndrepta spre Moscova. Noi vedeam cu binoclul trenurile care treceau spre Moscova cu tancuri și cu tot ce i-au ajutat americanii.

Nu a reușit armata germană, care a operat acolo, să arunce peste Don toată armata rusească. Rușii și-au păstrat un cap de pod așa încât cele două maluri ale Donului în această zonă erau dublate cu armată rusească. Toate eforturile făcute de nemți n-au putut să lichideze acest cap de pod. În locul unde se producea cotirea Donului, pe înălțimea de acolo, era un orășel numit Kletskaia, care domina întreaga zonă. Cine ținea Kletskaia în mână, controla toată zona respectivă. La locul unde cotea Donul au făcut rușii ceva care nu a fost descoperit nici de Armata Română, nici de cea germană. Și anume, au făcut un pod de fier sub apă, care nu se vede nici din avion și noi ne miram cum rușii treceau noaptea, că se vedeau lumini, se auzea vorbă rusească, treceau tancuri, iar ziua nu se vedea nimic. Aviația noastră de observație n-a găsit nimic, după aceea s-a aflat. Și în acest fel acest cap de pod a putut să fie permanent aprovizionat, fără nicio împiedicare, și să reziste asalturilor germane, iar după aceea asalturilor Armatei Române. Regimentului 22 infanterie, din care noi am fost rupți, i s-a dat imediat la Cotul Donului misiunea ca să cucerească această localitate Kletskaia. În ziua de 22 septembrie s-a făcut un atac prin surprindere a acestui batalion, iar atacul a fost așa de violent și prompt încât i-am surprins pe ruși și am reușit să intrăm în orășel. Spre nenorocirea noastră, telefonistul batalionului a fost împușcat. Eu eram lângă el, urmăream înaintarea trupelor, eram la 200-300 metri de linia întâi. Și atunci eu am luat misiunea de telefonist. Și pentru că ni s-a comunicat din linia întâi că

rușii contraatacă, asta era pe la 9-10, am dat telefon la comandamentul diviziei să ni se trimită ajutoare pentru că prin atac deja pierdusem o parte din trupa respectivă, iar rușii contraatacă și ne resping, compromițându-ne acțiunea. Mi-a răspuns la telefon un căpitan, Marinu îi spunea, n-am să-l uit nici pe lumea cealaltă, care (după aia am aflat că era mason), era șeful biroului 2; biroul 2 în armată era biroul de informații și contrainformații. Deci nu avea el căderea să ia această hotărâre și mi-a răspuns foarte categoric și prompt că nu au să ne dea ajutoare. Și am spus: "Domnule căpitan, vom fi respinși". Mi-a răspuns: "Treaba voastră!" Și mi-a închis telefonul. Și așa s-a întâmplat că am fost respinși. O bună parte din soldați au fost luați prizonieri iar altă parte au fost răniți, împușcati, omorâți încât, la retragerea pe care am făcut-o până spre seară, nu au mai ajuns înapoi, din cei 930 din trupă cu tot cu comandant, decât 32 de inși. Acțiunea batalionului nostru, în care eram eu medic, a înlocuit divizia 91 germană de infanterie care două luni de zile s-a luptat să pună mâna pe Kletskaia și n-a reușit. Deci, un batalion a făcut ceea ce n-a reușit să facă o divizie de infanterie germană. Atacul nostru a fost atât de surprinzător și de impetuos încât i-am surprins pe ruși și au luat-o, pur și simplu, la fugă, la început. Sigur că s-au retrezit ei după aia, dar primul șoc a fost formidabil, care a reprezentat puterea de șoc a unei divizii. Nemții când au plecat de acolo și noi am schimbat pozițiile lor, ni le-au dat în primire, tranșeele săpate. De bucurie, că au scăpat de acolo, nemții ne-au dat țigări, ciocolată iar unii și-au dat și bocancii din picioare, pentru că rușii de pe pozițiile de sus trăgeau în ei ca la vânătoare de iepuri.

În momentul când noi înaintam și ne apropiam de localitatea Kletskaia am fost surprinși să găsim pe câmp proiectilele noastre de *brandt* cu care făcusem noi pregătirea de atac cum se obișnuiește, neexplodate. Eu am reținut acest amănunt, știam cum erau vopsite proiectilele, unele erau vopsite în negru și altele în galben. Astea care le-am găsit neexplodate erau vopsite în galben, am înregistrat și mi-a rămas în minte. După această acțiune infructuoasă, mă rog, nu s-a mai întreprins nimic, dar a început să se răspândească zvonul că rușii pregătesc o ofensivă. Și atunci noi am primit ordin să ne pregătim de iarnă, ca să iernăm acolo. Am început să ne facem bordeie, să săpăm tranșeie. Eu mi-am făcut cu mâinile astea, am săpat într-un mal un bordei ca să iernez.

Rușii în timpul acesta făceau incursiuni asupra noastră ca să vadă dacă noi avem arme anticar eficiente. Or, noi nu aveam decât *boforsuri,* era un tun anticar italian care pentru blindaj nu făcea nici cât două cepe degerate. Se experimentau în vremea aia minele anticar: trebuia să se facă un șanț în care se băga soldatul cu mina anticar, iar când trecea tancul peste șanț se punea mina pe fundul tancului, că avea sistem magnetic; și când mina exploda se prăpădea tancul. Dar rușii aflând lucrul acesta veneau cu tancurile de-a lungul șanțului și îi striveau acolo pe ostașii noștri. Deci erau ineficace. Băgau zilnic pe liniile noastre câteva tancuri și noi nu aveam cu ce să le combatem. Și atunci disperații ăștia de la comandamentul diviziei au dat un ordin de zi în care au spus că dacă se găsește cineva care să anihileze aceste tancuri, primește *Virtutea Militară*, asta însemna echivalentul *Mihai Viteazul* pentru trupă, pentru gradele inferioare, și concediu 30 de zile. S-au găsit, deși posibilitățile noastre erau aproape nule, trei – un sergent și doi soldați din Regimental 7 Dorobanți, din Ploiești, care s-au prezentat la raport și au spus că ei sunt în stare să anihileze cele trei tancuri care tot pătrundeau și mitraliau. I-au întrebat de ce aveti nevoie, bineînțeles, și au spus de o pușcă mitralieră și două răngi, ceea ce era aproape incredibil să distrugi un tanc cu doua răngi și o pușcă mitralieră. Și așa s-a întâmplat.

Ce au observat ei. Au observat că acele tancuri, primele T-34, nu aveau apărare din spate. Și atuncea ei au imaginat un atac foarte simplu. Le-au lăsat să intre și pe ultimul tanc s-au urcat din spate. Și unul cu pușca mitralieră stătea la intrare în tanc, iar ceilalți doi au împins răngile în șinele tancului dintr-o parte, și tancul a început să se învârtească în jurul lui, pe loc. Rușii, văzând că tancul nu mai înaintează, au ridicat capacul și ăla cu pușca mitralieră îi împușcau. Și așa l-a anihilat pe ultimul, apoi și pe cele două din față. Specialiștii în tancuri, ai noștri și cu specialiștii nemți, care au venit într-un suflet când au auzit, s-au apucat și au desfăcut motorul. Unul dintre ofițerii nemți, era sas din Brașov, de la Codlea, era frate cu un tânăr doctor care-mi era mie subaltern la spital la București, Raimar, și ne cunoșteam, m-a chemat și mi-a arătat când a desfăcut motorul, zicându-mi: "Domnule doctor, am pierdut războiul. Uite le-au dat americanii ceea ce noi de trei ani căutam să furăm de la americani, secretul aliajului ăsta care rezista la tot și uite le-a dat rușilor, am pierdut războiul"

Şi aşa ajungem la 19 noiembrie 1942. Între timp s-a auzit de începerea războiului naval dintre Japonia şi Statele Unite. Pentru noi a fost o veste care ne-a dărâmat moralicește. De ce? Pentru că între Hitler şi comandamentul japonez era o înțelegere, ca japonezii cu armata lor din Manciuria, de cinci milioane de oameni, să atace armata rusească din Siberia, care era antrenată pentru războiul de iarnă. Însă această armată rusească ne-a atacat pe noi. Erau discuții în comandamentul nostru că această acțiune rusească, această ofensivă nu poate să fie pornită în timp de iarnă mai ales că zona aia era zona cu cel mai mare frig din Rusia, 40 grade sub zero. Şi totuşi ruşii au pornit campania la începutul iernii. De ce au făcut acest lucru? Amănunt pe care nici nemții, nici românii nu l-au sesizat. Ei, peste Don avînd puține poduri, au aşteptat să înghețe Donul ca să poată să treacă cu armata peste el. Acesta a fost unul din secretele succesului de la Cotul Donului. Au valorificat generalul *Iarnă* al ruşilor, şi au putut să surprindă armata noastră, care nu primise echipamentul de iarnă, care era încă la sediile diviziilor. Pe toți ne-a prins iarna cu pantaloni şi cămaşe de vară. Eu am găsit un neamț mort, l-am dezbrăcat şi m-am îmbrăcat cu hainele lui.

În momentul în care s-a declanşat atacul de la 19 noiembrie 1942, el s-a desfăşurat nu după regulile obişnuite în materia asta, şi anume regula era că întâi se face pregătire de artilerie şi după aceea pornesc la acțiune tancurile însoțite de infanterie. La 19 noiembrie s-a întâmplat, însă, că în momentul în care s-a tras prima salvă de tun, când a început pregătirea de artilerie, artileria grea de 150 mm, au pornit şi tancurile, încât după o oră şi ceva m-am trezit cu un tanc rusesc pe bordeiul meu. Eu îmi făcusem calculele de două ore, dar nu a fost aşa, şi am scăpat ca prin minune, că era un şanț acolo şi am fugit în haine de vară. Tancurile au trecut peste cele două linii anticar, care erau cu pietre în ele. Când au atacat la capul de pod spre sud, unde era Regimentul 22 infanterie, comandantul acestui regiment, colonelul Captaru, care era un om de o violență şi de o cruzime deosebită, s-a predat cu tot regimentul şi două batalioane, fără să tragă vreun foc. Şi au fost luați prizonieri, bineînțeles. S-a creat o breşă pe care au început să năvălească trupele ruseşti. Au ajuns la un sătuc, de 19 case, unde aveam noi gazde, şi trăgeau şi cu artileria, şi cu tancurile şi din avioane. Zburau avioanele, că vedeam coşuri întregi cu bombe care le aruncau ca pe mere asupra liniilor

noastre. A fost un măcel nemaipomenit. Văd şi acuma o groapă imensă în care mai târziu au fost aruncaţi soldaţii noştri morţi cu sutele. Gromki se numea acea localitate. Groapa s-a facut în spatele bisericii satului care era mare ca o catedrală, bineînţeles era cu geamurile sparte, uşile rupte, pereţii murdari, era batjocorită. Bietul preot al regimentului, părintele Popescu de la Ştefăneşti de Argeş, Dumnezeu să-l ierte, n-a vrut să plece săracul până nu le-a făcut morţilor toate rugăciunile. Noi i-am zis: "Hai, părinte, că te iau ruşii prizonier!" N-a vrut să plece şi l-au luat prizonier, stand ani şi ani la ruşi. Dar n-a vrut să plece până nu şi-a făcut datoria. S-a produs o debandadă nemaipomenită. Ruşii au pătruns mai uşor decât şi-au închipuit, s-au organizat linii de apărare dar au înaintat şi s-au oprit mai la sud, în dreptul unei localităţi, care se numea Cernicevskaia, unde era un aerodrom german. Acest aerodrom german era păzit de un batalion românesc, în frunte cu un căpitan pe nume Duţoiu, care nu s-au mişcat de acolo, şi au murit până la unul şi aşa au putut nemţii să-şi ia toate avioanele şi să le evacueze fără nicio pierdere. Acest căpitan acolo a şi murit. Gestul său de mare vitejie a fost recunoscut de Hitler care l-a decorat postmortem cu ordinul Crucea de Fier cu briliante.

A doua zi ruşii au reluat ofensiva şi au ajuns aproape de comandamentul armatei a III-a la Morozovskaia. Eu, cu o maşină plină de răniţi, nu am putut să închid uşa pentru că la spate, lângă uşă, era un maior, care avea o fractură de gambă deschisă şi sângera, bineînţeles. L-am pansat, dar foarte sumar, şi n-am putut să închid uşa din cauza piciorului lui. A trebuit să-i dau piciorul peste cap ca să închid uşa. În noaptea aia am mers paralel cu linia de înaintare a tancurilor ruseşti, cu farurile stinse, şi am reuşit să ajung la o localitate unde era comandamentul Diviziei a 5-a. I-am avertizat că s-a rupt frontul şi vin ruşii. Iar când aceştea au venit au bombardat spitalul în care erau 700 de oameni şi au ars toţi ca unul de vii.

În această situaţie ajung la Morozovskaia. La marginea oraşului îmi spune şoferul: "Domnule doctor, nu mai am benzină", deşi i-am poruncit să aibă întotdeauna o canistră cu benzină de care să nu se atingă decât în situaţii de mare excepţie. O consumase şi pe aia. Şi dacă era şofer şi ştia locurile, zice: „Domnule doctor, la doi paşi este un depozit de carburanţi". Zic, bine, mă. Şi am mers cu el, m-am prezentat în haine nemţeşti şefului depozitului, era un locotenent

care zice: "Nu-ți dau benzină dacă nu-mi dai bon regulamentar". Zic: „Domnule locotenent, de unde să-ți dau bon, nu vezi că nu am nici haine pe mine? Totul am pierdut și lada de campanie, tot". "Nu pot să-ți dau", zice. Șoferul, care era ploieștean, băiat șmecher așa, a aranjat cu un soldat de acolo care i-a dat un butoi de benzină și iute am plecat. Locotenentul acela, se zice că de panică (s-a dovedit că nu a fost așa), cât eram eu la spital, a aruncat depozitul în aer, sub motiv că vin rușii și să nu pună mâna pe depozitul de carburanți, dar rușii încă nu erau pe aproape. Și în felul acesta armata noastră, cele două divizii blindate, I și II, care erau cu sediul la Târgoviște, și o divizie blindată germană, care se pregăteau să intre și să astupe, n-au mai avut benzină. Din două divizii ale noastre, care au operat acolo, au scăpat doar opt tancuri, restul au rămas acolo. S-a făcut proces și s-a descoperit că acel locotenent era comunist acoperit și a fost executat. Dar răul s-a produs. Asta a fost încă un act de mare trădare de la Cotul Donului. În această perioadă nemții aprovizionau armata de la Stalingrad cu niște avioane planoare, pe un coridor de 2 km/ 90 km pe care ei trebuiau să treacă. Rușii erau și în sud și în nord și trăgeau în ele de le doborau. S-a rezistat așa până la 2 februarie. La 2 februarie s-a predat von Paulus și s-a terminat tragedia Stalingradului.

Armata Română a făcut o grupare de apărare a Donețului din zona podului de la Kamensk, acolo era un loc de trecere, formată din 2000 de oameni, strânși din 50 de unități, cu o pușcă la doi oameni și cu un singur tun de 75 mm, cu 35 de proiectile. În noaptea de Anul Nou, că rușii atacau în special de sărbători, ei, bolșevicii, știind că noi suntem creștini, au atacat brusc, au trecut Donețul cu o divizie de infanterie; alarmă la noi, bineînțeles. Și din gruparea aceasta de 2000 de oameni un colonel, Botea îl chema, un moldovean, cu vreo 40-50 de inși. Și el numai cu sabia în fruntea lor, era cavalerist, i-a contraatacat pe ruși și i-a pus pe fugă. Așa de viguros i-au atacat pe ruși, care nu se așteptau la niciun fel de rezistență, încât au pătruns în liniile rusești, și l-au luat prizonier pe generalul comandant. Și rusul, când am asistat la anchetă, că aveam un locotenent în gruparea aceasta, Iliescu îl chema, care era basarabean și știa bine rusește, rusul nu vroia să recunoască că noi suntem români, și zicea *net rumânski*, că ăla îi vorbea rusește bineînțeles. Îi zicea că suntem români, iar el spunea că *rumânskaia armia vsia propala* (armata

română a fost total nimicită – n.n.). Ei erau convinși că nu mai există soldat român în zona aia. În perioada cât am stat pe Doneț, 2000 de inși am păzit 20 km de mal, cu o pușcă la doi oameni, și am făcut și noi ce am putut pe frigul ăla nemaipomenit. Soldații nu mai rezistau, săracii!, le scoteam cizmele cu carne cu tot. Au stat în tranșeele alea de piatră, au săpat tranșee în piatră și au murit foarte mulți de frig. Și-au făcut datoria săracii de ei așa cum au putut, n-au fugit și mi-i aduceau degerați și înghețați. Nu mai spun de ăia care erau la Stalingrad, din corpul de la sud, care se suiau pe avioanele care reușeau să se întoarcă și ajungeau la noi înghețați.

După aia am fost transferat ca medic la o formație de pază în Crimeea, la Perekop. Sanitarul care mi-a fost dat ca ajutor era ardelean, îl chema Cocea, provenea din artilerie și se pricepea la tunurile alea. Acolo, noi aveam pe malul mării niște tunuri, că rușii încercau să debarce ca să surprindă armata noastră prin spate. Și într-o duminică, era zi de sărbătoare, soldații de la celelalte tunuri erau plecați și ei, vedeam cum de pe mare se apropie două vapoare cu ruși care vroiau să debarce. Cocea ăsta s-a repezit la tunul pe care-l aveam noi în primire și fără niciun fel de calcul le-a băgat la fundul mării pe ambele.

Încă un episod pe care nu l-am pomenit și am să-l spun acum. După ce s-a stabilizat frontul pe Doneț pentru o vreme, am primit ordin să ne retragem către sud-vest. Și atuncea maiorul Forna zice: „Cine vrea să facă ariergardă ca să ne acopere retragerea?" Și se prezintă un sublocotenent, Ailenei îl chema, asta nu se poate uita, care era orfan de război și care fiind orfan ar fi fost scutit de a fi mobilizat, taică-su murise în Primul Război Mondial în lupta împotriva comuniștilor ruși în Basarabia, și el a cerut să ne acopere retragerea. I s-a dat o mitralieră, erau niște mitraliere nemțești, foarte sofisticate, și pe drumul pe care noi am pornit l-am așezat pe el pe o vâlceluță, l-am așezat cu mitraliera acolo și a tras, și a tras de ne-a acoperit retragerea până l-au reperat rușii. Și a căzut un proiectil chiar pe mitralieră și l-a făcut zob. Grație acestui copil, că avea vreo douăzeci și ceva de ani, au scăpat 2000 de oameni.

…Cu chiu-cu vai am ajuns în țară pe la sfârșitul lui aprilie – începutul lui mai, am venit pe jos până la Tighina, și de acolo cu trenul. Și mă duc la spital, eu lucram pe vremea aia la Spitalul Brâncovenesc, și când să intru în spital nas în nas mă întâlnesc cu

inginerul Ciocârlie, inginer-chimist de profesiune, care făcea parte din salariații Brâncovenescului, la laboratorul de analize al spitalului; era cu doi-trei ani mai mare ca mine. Ne-am salutat și-i zic: "Ce faci matale?". Era în civil, bineînțeles. "N-ai fost mobilizat, că vin rușii peste noi?" "Nu!", zice, "că eu nu sunt mobilizabil, eu sunt mobilizat pe loc". "Cum așa?", zic. "Sunt mobilizat la pirotehnia armatei". "Și ce faci matale acolo?". Și după cele auzite de la el, era să cad jos: "Eu sunt membru de partid și prin șmecheriile noastre am fost repartizat acolo la pirotehnia armatei și am scăpat să fiu trimis pe front și acolo noi în prioectilele de *brandt* nu le băgam explozibil, încât au numai capsa de pornire și atât". "Ce vorbești, mă?", zic. "Și cum faceți?". "Facem cum facem și, ca să ne dăm seama care sunt acestea, le vopsim".

"Și cum le vopsiți?". "Le vopsim în galben", zice. Și atuncea mi-a căzut fisa, cum se zice. Că peste câțiva ani, după război, bineînțeles, când era mare bucurie de victorie a armatei rusești asupra Armatei Române, în *Scânteia* de prin 1947-1948, era scris despre contribuția comuniștilor din țară, din ilegalitate, la victoria armatei sovietice. Deci, a fost confirmat și prin presă acest act de trădare. Nu și-au dat oare seama ce rău fac pentru frații lor români? Pentru mine a fost un moment de o tristețe nespusă ca să-mi dau seama cât de proști sau răi pot să fie oamenii. Și atunci mi-am dat seama că acolo, la Cotul Donului, victoria rusească nu a fost una doar militară, ci una obținută şi prin trădare. Că dacă nouă ne dădeau atunci ajutor să menținem acea localitate, Kleț kaia, și să ne întărim, lichidam capul de pod și trecerea rușilor nu mai era așa de usoară. Și atunci ar fi reușit von Paulus să pună mâna pe linia ferată, pe Stalingrad, și poate soarta era cu totul alta…

(Extras din filmul documentar cu veteranul de la Cotul Donului, 1942, Iosif NICULESCU,* Eroism și jertfă pe Frontul de Est, *apărut sub egida Fundația Creștine „Părintele Arsenie Boca", 2010)

IV. „MĂCAR UNUL DINTRE CEI MORȚI, ACOLO, LA COTUL DONULUI, ÎȘI ARE MOAȘTELE DE SFÂNT…”

(Interviu cu Iosif NICULESCU, medic, veteran de război)

S-a născut la 27 septembrie 1914, la București. Între 1921 și 1924 învață la Școala "Dora D 'Istria" de pe lângă Biserica Silvestru, la fel ca tatăl și bunicul său. În 1932 a absolvit Liceul „Cantemir Vodă". Între 1932 și 1938 studiază la Facultatea de Medicină din București.

În 1941 este mobilizat și trimis pe front în Basarabia. Servește la Spitalul 4 de Campanie din Odesa și ca medic de batalion la Regimentul 22 Infanterie – Târgoviște. În perioada mai-septembrie 1942 parcurge pe jos drumul de la Tighina până la Cotul Donului. Participă la toate luptele purtate de Armata Română pe Frontul de Est până la ruperea frontului în 19 noiembrie 1942. Se întoarce în țară în 1943. Dă concurs de secundariat în București și lucrează la Spitalul Brâncovenesc. În iulie 1943 este mobilizat din nou și trimis ca medic de batalion în Moldova, lângă Târgu Frumos. Scapă cu bine din ofensiva rusească din 1944. După 23 august 1944 este concentrat la Mizil și apoi demobilizat, considerându-se că și-a făcut datoria față de Patrie.

Lucrează o vreme ca medic secundar în București, la Spitalul Brâncovenesc, la clinica chirurgicală a prof. Iacubovici. Nu primește post în București deoarece refuză să devină membru al Partidului Comunist dar şi pentru că luptase pe frontul de Est .

În 1949 este nevoit să plece din București și va lucra 30 de ani la Spitalul Racoviță din Mioveni, lângă Pitești. Vreme de 30 de ani va fi permanent persecutat pentru că nu abdică de la principiile sale: credința în Dumnezeu și voința de a nu deveni niciodată membru de partid. I se refuză până și materialele medicale strict necesare: catgut, pansamente și instrumente sterile. Din lipsă de catgut, începe să crească viermi de mătase pentru a folosi firele de mătase la coaserea pacienților după operație.

În 1979, împotriva voinței sale, este obligat de regimul comunist să se pensioneze. După 1980, dl dr Iosif Niculescu se întoarce la București și devine discipol al preotului Constantin Galeriu.

Face cercetări la Biblioteca Academiei Române, în special în domeniul istoriei și al religiei.

Roxana Iorgulescu (R.I.) – Întâi de toate, domnule doctor Iosif Niculescu, să ne trăiți cu sănătate. 98 de ani împliniți azi, 27 septembrie 2012, v-ați născut în 1914.

Iosif Niculescu (I.N.) – Vă mulțumesc foarte mult și vreau să fac o precizare. Eu sunt născut înainte de schimbarea calendarului. Adică la noi calendarul s-a schimbat în 1921, iar eu sunt născut în 1914, era pe vremea aia stilul vechi. Diferența dintre stilul nou și stilul vechi este de 13 zile. Nu se poate să nu existe o legătura între mişcarea astrelor şi soarta omului pe pământ. Acum, când suntem în epoca radiațiilor, ne dăm seama că fiecare astru emite niște radiații, care nu se poate să nu impresioneze ființa umană, nu se poate să nu fie lucrul acesta. Biologia spune lucrul acesta. Atunci, la 14 septembrie 1914, cu 13 zile înainte de 27 septembrie…

R.I. – La 14 septembrie 1914 s-a născut Iosif Niculescu, omul care a făcut prima operație pe cord deschis în România.

I.N. – Da, am scos un glonț din ventriculul drept. Individul a fost împuşcat, la o beție cumplită, în partea dreaptă a lui, și glonțul a intrat pe la baza toracelui, a trecut prin ficat, a trecut prin unghiul colic al intestinului gros, a trecut prin polul superior al rinichiului, a trecut prin stomac şi a ajuns în inimă; şi s-a oprit în ventriculul drept. Şi patru luni de zile, după ce i-am cusut ficatul şi intestinul, nu găseam glonțul. L-am dus la radiologie şi hai să ne uităm pe toată burta. Când vedem, era înfipt în inimă. Cum pulsa inima, glonțul se mişca în ritm cu ea, era băgat în muşchiul inimii.

R.I. – Unde l-ați operat, dle doctor?

I.N. – La Spitalul Brâncovenesc. La Clinica a treia Chirurgicală a profesorului Iacubovici. După ce am făcut fotografii, am precizat exact locul, am studiat literatura respectivă şi l-am operat. Am deschis cordul şi se vedea vârful glonțului; dacă ar fi intrat complet glonțul în cavitatea cardiacă s-ar fi mişcat cu totul altfel, dar el se mişca în ritm cu inima. Vârful glonțului era în cavitatea cardiacă şi capătul era chiar la suprafața muşchiului. L-am scos, a fost un val de sânge uriaş, că era ventriculul, apoi am cusut. A făcut niște complicații, pericardită, după operație, dar s-a făcut bine. Şi ca un indiciu că a fost complet refăcut, să-mi fie iertat ce am să spun acuma, când a plecat, zice: ”Domnule doctor, mă simt foarte bine”. Îl

întreb: ”De unde știi?”. Zice: ”Mă scuzați, m-am culcat cu toate surorile…”. Era un băiat drăguț şi nostim. L-am reîntâlnit, întâmplător, în Piața Unirii din București, el era din Jilava, vindea zarzavaturi şi m-a recunoscut. L-am întrebat cum se simte și zice: „Foarte bine”. Avea aprope 70 de ani, deci supraviețuirea a fost de mai bine de 30 de ani.

R. I. – Dle doctor Iosif Niculescu, eu o să mai vin în casa dumneavoastră, dacă mă primiți, să povestim mai multe despre viața dumneavoastră de medic, dar astăzi, la ceas aniversar, domnul profesor Vasile Şoimaru de la Academia de Studii Economice din Chişinău, prietenul nostru pe care-l ştim din multele sale călătorii în multe locuri unde mai există măcar un român, v-a adus nişte fotografii dintr-un loc în care Dvs. ați luptat, un loc care, în istoria României, este considerat a fi legat de un mare dezastru suferit de trupele româneşti. Dvs. ați supraviețuit acestei lupte de la Cotul Donului. Iată acum, domnul profesor Vasile Șoimaru, care a ajuns la Cotul Donului în anul de grație 2012…

I.N. – Asta-i extraordinar să ajungă acolo… Mi-a rămas întipărită în memorie geografia locului şi numele câtorva localități dimprejur cu pozitia strategică. Într-un concediu al meu din timpul războiului am locuit în casa unui ofițer de Stat-Major. El avea cărți de strategie militară și le-am citit pe toate. Și stiam strategia lui Napoleon, strategia lui Hanibal, le știam pe toate. Și zic, să vedem ce strategie au aplicat rușii pentru că în locul unde ne-am dus noi, la Kletskaia, era strategic, era sus pe o înălțime și acolo se închidea un cap de pod pe care rușii l-au păstrat peste Don. Și la acest cap de pod, la poalele lui, jos, au făcut un pod de fier subacvatic, care de la suprafața apei nu se vedea, că ai noştri cu aviația, cu lunete nu vedeau pe unde treceau noaptea tancurile, se auzea vorbindu-se rusește, și zgomote de tancuri, și ziua nu vedeam peste apă niciun pod. (Această informație despre „podul invizibil” dar şi altele din povestirea medicului Iosif Niculescu mi le-a confirmat mai târziu și bucureșteanca S.C., care a dorit să rămână anonimă. Tatăl ei, Vasile C., căpitan-cercetaș de Cavalerie pe frontul de la Cotul Donului, născut în 1906, a scăpat cu zile după acel dezastru dar a revenit acasă după şase ani de prizonierat, și cînd a crescut fiica mai mare i-a povestit amănunte din acea bătălie –*V.Ş.*). Și au strâns în capul ăsta

de pod o armată extraordinară. În momentul în care ne-au atacat, proporția de trupe era unu la șapte, erau șapte ruși împotriva unui român, ceea ce era un lucru grav de tot. Noi am făcut acolo niște pregătiri. Pe linia de apărare a rușilor, de 20 de km, o divizie germană de infanterie a fost complet decimată și n-au reușit să cucerească capătul ăla de pod. Și ne-au dus pe noi. Eu eram medic la un batalion de sacrificiu, batalion de infanterie ușoară. Și ne-au pus pe noi pe linia întâi, să atacăm această Kletskaia, care era sus, pe deal. La 22 septembrie 1942, de dimineață, s-a început pregătirea cum e obiceiul de artilerie și au intrat băieții noștri în oraș, dar dacă erau unu la șapte, i-au dovedit rușii și au început să se retragă. Și eu eram alături de telefonistul batalionului, care ținea legătura între linia întâi și spate, și a venit un glonț și l-a omorât, iar eu am rămas cu telefonul. Și atuncea am dat telefon la divizie, la comandament, să ne trimeată repede ajutor pentru că pierdem lupta. Și mi-a răspuns, tot ce spun acuma voi da socoteală la Dumnezeu, mi-a răspuns un căpitan care era șeful biroului 2, biroul de informații și contrainformații, care era francmason. A spus că nu avem trupe ca să vă ajutăm și atunci a trebuit să ne retragem. În 2-3 ore, din 930 am mai rămas 32, restul – morți și prizonieri. Și atuncea, retrăgându-ne, eu am văzut cămășile de la proiectilele de *brand* 120 mm, adică cel mai mare calibru, care au fost o grozăvie pentru că făceau explozie și fragmentele de metal nu săreau în sus, ci lateral, și cine era pe alături culcat îl lovea; mai bine era să fii în picioare decât culcat. Și cămășile de la proiectilele de *brand,* de culoare galbenă prezente acolo nu explodau. Asta este constatarea mea. Am început să cercetez, s-a scris și în presa comunistă dupa aceea. La arsenalul Armatei, unde-i acum Casa Poporului, erau agenți secreți comuniști care nu băgau exploziv în proiectile și proiectilul nu avea decât capsa de pornire și atât. Atuncea noi am făcut pregătire de artilerie fără niciun efect. Efectul ar fi fost colosal, linia întâi a rușilor ar fi fost distrusă că a fost un bombardament colosal, aveam patru țevi și repede se băgau proiectilele; era un ritm extraordinar. Am cucerit obiectivul dar n-am reușit să-l menținem. Batalionul meu a fost nimicit și de la divizia 13, de care aparțineam, căpitanul era din Cluj, nu a vrut să ne dea ajutor. Și atunci mi s-a trezit o bănuială, pentru că atacul din 19 noiembrie de la Cotul Donului nu a ținut seama, că sunt niște reguli la armată, și anume, că întâi începe pregătirea de artilerie grea, după

aceea începe artileria mai ușoară și după aceea pornesc tancurile însoțite de infanterie la atac. La 19 noiembrie s-a început pregătirea de artilerie grea, cu proiectile de 150 mm, care făceau o gaură în pământ cât casa asta.

R.I. – Erați colonel atunci?

I.N. – Nu, eram sublocotinent, am ajuns colonel cu timpul.

Și au pornit atacul odată cu pregătirea de artilerie și înaintarea tancurilor. Încât, timpul de 2-3 ore, în care, de obicei, se pregăteau cei atacați, nu a mai existat. Tunurile ruseşti trăgeau şi ne-am trezit cu tancurile lor pe linia noastră. Şi spre mirarea şi spaima mea, au trecut de linia pe care erau plasate mine anticar; sunt ca niște ligheane cu capac, înăuntru se pune exploziv, trotil, deasupra au o capsa mică și, când trece ceva deasupra, explodează. Are trotilul acesta o forță extraordinară.

R.I. – Ce simțiți, domnule doctor, ce trezesc în Dumneavoastră aceste fotografii făcute de domnul Șoimaru, acum, după 70 de ani de la momentul despre care Dvs. ne povestiți?

Vasile Șoimaru (V.Ș.) – Iată aici, în această poză, este Kletskaia și aici este dealul unde stăteau românii, iar în vale erau rușii. Aici era o cazemată, unde stăteau doi ostași români și controlau valea. Aici acum este ridicat un monument al rușilor. Ei spun că doi ruși s-au aruncat peste cazemată dar nu au putut să spargă atunci frontul, l-au spart mai târziu. Aici mai este un tanc din filmul Dvs., distrus de către români, era tancul cel mai modern, de atunci, al rușilor, a cărui fabricare era sprijinită de către americani.

I.N. – Specialiştii noştri şi cei germani au demontat motorul și au găsit lagărele de la tancurile T-34, care erau dintr-un aliaj american. Acest aliaj permitea motorului să ducă benzină, bombe etc. la distanța de 300 km dus și 300 km întors. Unul dintre ofițerii nemți, care era un sas din Codlea, îl chema Raimar, mi-a zis: ”Domnule doctor, am pierdut războiul. Uite le-au dat americanii ceea ce noi de trei ani căutam să furăm de la americani, secretul aliajului ăsta care rezistă la tot, și uite le-a dat rușilor secretul, am pierdut războiul”. Și rușii au fabricat aceste tancuri care au depășit cu 100 km pe cele nemțesti. Cu aceste tancuri au rupt rușii

frontul la Gromki, așa se numea satul din preajma localității Kletskaia...

V.Ș. – Gromki era un cătun care acum nu mai există, a fost șters de pe fața pământului, nici pe hartă nu mai există punctul dat. Cu altă ocazie am să merg acolo și am să verific cu ajutorul unui localnic. Nici biserică nu există pe aproape, au distrus-o bolşevicii.

I.N. – Acolo, unde era biserica, în dreapta erau mormintele ostașilor noștri. Și era un mormânt mai mare decât blocul ăsta în care locuiesc, un mormânt de 30 de metri lungime și 20 metri în lățime. Acolo au fost îngropați morții de la Divizia 11, 13 și 14. Și preotul Popescu, era din Ștefănești, Argeș, stătea la marginea gropii uriașe și citea rugăciunile. Şi i-am spus: "Hai, părinte, că se văd rușii!" Și el zice: "Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile". Era un om conștiincios și l-au luat rușii prizonier. A murit acum doi-trei ani.

R.I. – Cum ați mai reușit să țineți legătura cu acești oameni, domnule doctor? Cum ați aflat că a murit preotul acum doi-trei ani?

I.N. – Eu am fost medic, dacă a-ți auzit, la Racoviță, unde-s Colibașii. Lângă Colibași e un spital rural, că eu dacă am fost pe front în Răsărit, rușilor, comuniștilor, după ocupație nu le-am convenit, mai ales că am refuzat să devin membru de partid comunist, m-au alungat din București. Am avut concurs de medic primar, am fost asistent universitar și nu puteam să fac nimic, și atunci mi-am dat seama că, dacă sercretarul de organizație te punea pe listă, era condamnare la moarte. Așa se făcea; te împușca, te punea pe drum cu pancardul ăla la cap, c-ai furat de la cooperativă. Și mi-am dat seama și am fugit din București. Şi m-am dus la un spital rural, unde am înființat secția de chirurgie, și am lucrat acolo. În felul ăsta am scăpat cu viață, că altfel mă omorau aicea. Batalionul din care făceam eu parte, ca medic, era din Târgoviște. Și mulți veneau la mine la Racoviță, la consultație; veneau de la Pitești, de la Târgoviște, și am putut să mai iau informație despre ei. De exemplu, căpitanul nostru, comandant, a avut șansă. Când a strigat: "Înainte, băieți!", i-a intrat un glonț pe gură și i-a ieșit prin spate. Şi n-a avut nimica, domnule, cu mila lui Dumnezeu… Acest Popescu era preot

la Ștefănești. A scăpat din prizonierat după câțiva ani, m-am dus la el, mi-a povestit ce a îndurat el în prizonierat și cum a scăpat cu viață. Și acum câțiva ani a murit; era nițel mai în vârstă ca mine.

R.I. – Dar, să revenim la domnul Șoimaru și vreau să vă spun că a venit la București, de la Chișinău, special pentru ziua Dumneavoastră, în această minunată zi de 27 septembrie. Domnule profesor, de ce ați făcut drumul acesta? De ce v-ați dus la Cotul Donului și de ce ați venit la domnul doctor Iosif Niculescu?

V.Ș. – În vara trecută am mers la aromânii din Albania și Grecia, apoi, trecând prin Chișinău, m-am odihnit câteva zile, după care am plecat spre Stalingrad, azi Volgograd. Scopul principal era să ajung la Cotul Donului a doua oară. Prima dată am fost cu trei ani în urmă, în 2009. Atunci am fost la Kalaci pe Don, în sudul Cotului, dar, după aceea, la începutul anului curent (2012) am privit filmul cu dumneavoastră, *Eroism și jertfă pe Frontul de Est*, și ascultând povestea Dumneavoastră despre Cotul Donului, mi-am zis că vara aceasta mai merg o dată acolo. Nu știam cum să vă găsesc, nu știam nici telefonul Dumneavoastră ca să precizez niște detalii, și am plecat. Am ajuns acolo pe data de 17 august. Toată vara n-a plouat, adica trei luni de zile n-a căzut un strop de apă, și când am intrat în Kletskaia s-a pornit o ploaie, am crezut că s-a spart cerul, nu puteam deschide ușa la mașină. A ținut 45 de minute încontinuu. Când s-a terminat ploaia și am vrut să deschid ușa a intrat apa în mașină. Acesta a fost un moment de neînțeles pentru mine, pentru că toată vara n-a plouat și, când ajung acolo, adică un român ajunge după 70 de ani acolo, s-a pornit așa o ploaie torențială. Dar nu s-a întâmplat numai acest lucru. Când s-a terminat ploaia și s-au scurs apele de pe dealuri m-am urcat pe dealul unde stăteau ostașii români în 1942, am făcut o cruce dintr-un copac uscat, am legat-o cu scotch și i-am pus un tricolor (o poză cu Tricolorul din albumul meu), și am pus-o acolo, pe un vârf de deal. Mi-a venit ideea aceasta târziu, trebuia să fac această cruce la Chișinău. Când mi-a venit ideea cu copacul mă gândem la tricolor, port un tricolor în masină permanent, dar de data aceasta nu-l aveam cu mine, și atunci mi-am amintit că am o poză cu "Tricolorul Independenței" în primul meu album, „Poeme în imagini", am rupt foaia din album și am prins-o de cruce cu scotch. Am făcut o poză, am deschis un coniac și am băut un pic în

memoria celor 150 de mii de români care s-au prăpădit în creta de la Cotul Donului, în Stepa Calmucă şi la Stalingrad, am lăsat sticla de coniac acolo, lângă cruce, şi am început să strig de bucurie că am ajuns şi am făcut lucrul acesta, că am pus o cruce acolo. Dacă mă auzea sau mă vedea cineva credea că-s un nebun. Eram cel mai fericit om din lume. Iar Roxana de la Radio România Internaţional tocmai în ziua aceea s-a măritat. I-am trimis un mesaj-SMS de felicitare, prin telefon, de la Cotul Donului: „Felicitări şi casă de piatră, de la Cotul Donului!!! Detalii, când revin în Patrie". Şi iată că i-am vorbit astăzi aici în Bucureşti, despre acele detalii promise la Cotul Donului...

R.I. – Şi s-a mai întâmplat o minune atunci cu domnul Şoimaru. S-a uitat pe kilometrajul maşinii…

V.Ş. – Când ieşeam din Kletskaia, întâmplător mă uit la kilometraj: şi acolo se vedea numărul… 1942!!! Deci, în anul tristei aniversări a 70 de ani de la marea tragedie românească din anul 1942 de la Cotul Donului, făcusem exact 1942 km de la Chişinău, ocolind prin Poltava şi Harkov, pe urmele lui Dimitrie Cantemir, ale lui Alexandru Hâjdeu, tatăl, şi ale lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, fiul, până la locul acelei mari tragedii… Am fotografiat aceste cifre/acest număr, pentru că mi-am zis că n-o să mă creadă nimeni… Pe urmă mă uit în zare să văd întinsurile proaspăt arate ale stepei Donului, în speranţa să văd printre brazdele întoarse de plugurile ruseşti vreo grămadă de oase româneşti… N-am văzut aşa ceva în acel loc. În schimb am observat culoarea acelor brazde: era roşie ca drapelul neokominterniştilor de la Chişinău sau ca solul vulcanic pe care l-am văzut la aromâni, la fraţii noştri din Balcani. Aveam impresia că acea culoare a rămas de la sângele vărsat din venele celor 150 de mii de ostaşi români, căzuţi la Don, în septembrie 1942 – februarie 1943. Desigur, n-am uitat să fotografiez, ca mărturie, şi acele brazde roşii…

I.N. – În 1942, acest drum eu l-am făcut pe jos, vreo 2000 de km de la Tighina până la Cotul Donului… Dar la Morozovskaia aţi fost, domnule Şoimaru? La Morozovskaia a fost comandamentul Armatei a 3-a, comandant era generalul Petre Dumitrescu. Eu pe vremea aia mă numeam Dumitrescu, pe urmă, după război, în 1962, mi-am schimbat numele în Niculescu...

V.Ş. – Da, am poze de la Morozovskaia şi de la Surovikino pe râul Cir. Toate locurile despre care vorbiţi Dumneavoastră în film le-am fixat fototografic.

R.I. – Despre care film este vorba, ca să le spunem ascultătorilor?

V.Ş. – *„Eroism şi jertfă pe Frontul de Est"*, făcut în 2010, de Fundaţia Creştină *Părintele Arsenie Boca.* O minune de film, realizată de această Fundaţie cu participarea eroului nostru, Iosif Niculescu…

R.I. – Dar de ce v-aţi schimbat numele, dle Niculescu?

I.N. – Vă spun, că e de glumă. Într-o zi de vară, în 1962, la Piteşti, aflându-mă la volanul FIAT-ului meu, am încălcat regulile de circulaţie şi miliţia mi-a luat carnetul de şofer şi, mai târziu, am mers la Bucureşti, să-mi iau carnetul. Mă duc la şeful miliţiei, îi spun cine (şi de la cine) sunt…, dar persoana respectivă zice: "Luaţi loc, tovarăşe", şi cheamă un locotenent şi-i zice: "Mă, du-te şi vezi carnetul tovarăşului Iosif Dumitrescu!", aşa mă chema, Dumitrescu. Ăla s-a dus şi nu mai venea, dar comandantului nu-i convenea să stau eu acolo că auzeam diferite lucruri interzise mie... Trece aproape o oră, şi ăsta enervat că nu mai venea, l-a chemat şi-i zice: "De ce n-ai venit?". Acela răspunde: "Să trăiţi, tovarăşe colonel, dar nu există tovarăşul Dumitrescu Iosif". Ăsta nici nu l-a căutat, şi atunci mi-am dat seama de inteligenţa comuniştilor… Atunci mi-am dat seama că dacă-mi schimb numele de familie şi documentele, poate scap de urmărirea lor şi scap cu viaţă. Mai târziu am şi reuşit acest lucru şi iată-mă la 98 de ani. Că cine ştie cât o mai lungeam.

…Eu cred, domnule Şoimaru, că această râvnă a Dvs., încununată cu succes, şi posibilitatea care mi-a fost mie oferită, să fac acest film, că nu mie mi-a trecut prin minte, se datorează unui semn ceresc… Unul, măcar, dintre cei morţi, acolo, la Cotul Donului, îşi are moaştele de sfânt în acel pământ şi, Acela lucrează din Cer: m-a luminat pe mine să fac filmul, şi pe Şoimaru l-a trimis la Cotul Donului în acest an al tristei aniversări… De aceea trebuie de găsit locul printre mormintele comune, de găsit moaştele acelui martir, acelui sfânt român, care zace în Stepa Donului… Îmi pare rău că eu sunt deja nonagenar, mai aproape de centenar, că m-aş mai porni o

dată pe jos la Cotul Donului, că mai țin minte potecile spre mormintele comune ale ostașilor români…

V.Ș. – Vă promit! Nu mor până nu mai merg o dată acolo, poate mă ajută Dumnezeu să fac ceva în acest sens…

I.N. – Să vă ajute Dumnezeu și Maica Domnului!

V.Ș. – Dar, poate-i luminează Dumnezeu pe actualii guvernanți ai României să se lase de bătăliile intestine, politice și financiare, și să convină cu rușii pentru niște săpături acolo, pentru inaugurarea de cimitire ale eroilor români căzuți acolo, trimiși la moarte sigură de statul român, pentru dezrobirea Basarabiei și a Bucovinei… Pentru că România, întreaga Europă de Est, este plină de cimitire ale soldaților ruși, pe când în Stepa Calmucă, la Cotul Donului, în Caucazul de Nord, în Crimeea, la Dalnik, lângă Odesa etc. nu veți găsi niciun cimitir în memoria ostașilor români, căzuți pe Frontul de Est… Se știe că pe Frontul de Est, România a pierdut circa 400 mii de români, morți… Cei din prizonierat, cei schilodiți, circa 250 de mii, nu-i pun la socoteală… Când mai ajung o dată acolo, am să plătesc un localnic, să meargă cu mine prin toate cătunele acelea, să-mi spună unde a fost cătunul Gromki și Biserica din cătun. Astă vară n-am putut ajunge prea departe acolo pentru că nu este drum, nici măcar de pietriș, și era o ploaie torențială, care m-a împiedicat să pătrund mai departe pe malul Donului. Dar să știți că am înțeles unde să mai caut, chiar dacă pe harta modernă a acestor locuri Gromki nu există. Poate-l găsesc data viitoare…

I.N. – Eu, acolo, la Gromki, am explorat terenul bine și am găsit pe malul Donului niște viloage, adică niște săpături pe malul apei unde se strecura apa și curgea la vale și pe o viloagă din alea am găsit o cazemată din lemn, în ea erau biscuiți, gloanțe ș.a., și pe grinda principală de sprijin a cazematei era incrustat *1938 g.(od),* adică era făcută cazemata în anul 1938. Nu avea patru vizoare, ci numai trei – sud, vest și nord. Curios lucru, spre est nu avea vizor, dar la est, la 14 km de acolo, peste Don, cu luneta se vedea linia ferată strategică… Noi aveam obiectivul principal să trecem Donul și să cucerim acea linie ferată, că dacă reușeam asta, rușii pierdeau războiul… Și aici, cred eu, a fost o mare trădare de Stat-Major, pentru că acea linie ferată mergea de la Astrahan la Moscova, pe

unde veneau ajutoarele americane și, dacă acest Stat-Major punea artileria noastră de 75 mm, nu era nevoie de cea de 120 mm, pentru că dacă bătea acea de 75 mm, care ajungea la 14 km, se termina cu acea cale ferată blestemată... Dar n-a fost să fie acea minune…

R.I. – Eu am aici istoria trăită de Dumneavoastră Iosif Niculescu sau Iosif Dumitrescu, e același om, și pe domnul Șoimaru, care iată a văzut după 70 de ani Cotul Donului și vreau să-l întreb, ce a simțit el când a călcat acolo, pe pamântul în care zac martiri români?

V.Ș. – Da, acolo, la Cotul Donului, în Stepa Calmucă şi la Stalingrad s-au prăpădit circa 150 de mii de ostași români și, 70 de ani, cred eu, n-a fost nimeni acolo (dacă nu luăm în considerare vizita din anul 1949 în URSS, inclusiv cu escală pe bulevardul Stalin din oraşul Stalingrad, a lui Zaharia Stancu, preşedintele de atunci al USR, care n-a ajuns şi n-a călcat şi pe la Cotul Donului, care se află la 100 km spre Est de oraşul lui Stalin). Am căutat în presă, în cărți, monografii despre războiul de acolo și multe alte izvoare, în 70 de ani se pare că n-a călcat picior de român la Cotul Donului. Probabil că n-au fost acolo nici diplomații și nici măcar vreun spion român de azi… Aș fi foarte bucuros dacă măcar după această emisiune se va găsi cineva să spună: "Domnule, am fost și uite ce am văzut". Dar eu am ajuns acolo a doua oară: prima dată am fost în sudul Cotului Donului, la Kalaci pe Don, și am crezut că e suficient, dar când am privit filmul Dumneavoastră mi-am zis: *Nu, eu n-am văzut încă totul.* Și cu prima ocazie, peste câteva luni am și plecat. Pe 17 august 2012, am ajuns la Kletskaia. Când am trecut râul Cir, la vreo sută de kilometri de punctul final, Kletskaia, în stepă era încă soare, n-a plouat toată vara, era lumină, temperatură de 40 de grade. Dar când am ajuns acolo, pe dealul de deasupra orășelului, se întunecase de nu puteam filma panorama văii Donului și orășelul. Se părea că a căzut cerul peste Kletskaia. Ajungând în central orășelului s-a pornit o ploaie torențială mai rar întâlnită în aceste locuri. A plâns Dumnezeu de bucurie, probabil că, în sfârșit, a venit un român să-și "viziteze" frații după șapte decenii… Și când am ieșit din Kletskaia, vă spun sincer, nu am mai avut/simțit o victorie mai mare în viața mea, în cei peste 60 de ani trăiți până acum…

Dar în sud, la Kalaci pe Don, tot români erau, dle Niculescu? Și, dacă aveți informații unde luptau italienii şi ungurii?

I.N. – Tot Cotul Donului era ținut doar de români. Pe când italienii şi ungurii erau mai la nord de noi…

V.Ș. – La Raoul Șorban, în capitala sa lucrare, ***Invazie de stafii*** **(Editura Meridiane, 2003), pe care mi-a înmânat-o la conacul său din Stoiana, Cluj, am citit precum că: „Ungaria a participat la războiul antisovietic cu o armată – a II-a – compusă din 256 000 combatanți,** ***dintre care cca 150 000 erau români,*** **iar ceilalți proveneau din rândurile altor „naționalități" (slovaci, şvabi, ruteni etc.)** ***Dacă la Cotul Donului armata ungară a suferit cea mai dezastruoasă înfrângere din întreaga sa istorie modernă, pe planul intern al politicii de maghiarizare, înfrângerea militară, cu pieirea a 100 000 de români, morți şi dispăruți, a reprezentat un succes în conformitate cu ansamblul doctrinelor ungare de maghiarizare a țării". (p. 179)***

Așa, deci, la cei 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în cadrul Armatei Române, se mai adaugă încă 100 de mii de români transilvăneni, maramureşeni, bănățeni etc. din cadrul forțelor maghiare… Eu am căutat locurile unde au fost înmormântați și ei, ungurii, pentru că am citit în presa periodică că statul maghiar a ajuns acolo, la Don, și a inaugurat cimitire ale ostaşilor Armatei a II-a, pe când românii au treburi mai arzătoare acasă și n-au fost, n-au instalat acolo măcar o troiță. A trebuit să fac eu acest lucru în acest an la Cotul Donului… Mi-e și rușine, mă uit cum se bat la București politicienii între ei, nu știu pentru ce se bat, ei cred că o să trăiască două vieți și a treia, dar nu-și dau seama că o să vină vremea când o să răspundă în fața lui Dumnezeu pentru ceea ce fac ei astăzi, pentru batjocura față de memoria celor 150 de mii de ostași români căzuți la datorie în acele locuri de pe Frontul de Est. Zilnic se ciorovăiesc ca ultimii… în loc să caute și ei posibilitatea să se înțeleagă cu rușii, că toate cimitirele rusești sunt întregi şi îngrijite aici, în România, dar românii n-au nici unul acolo, nici măcar la Dalnik sau Vigoda, lângă Odesa, nu există un cimitir românesc. Numai în orașul Odesa există unul, dar și acela este "mascat" sub denumirea de ***Cimitir german*****… În Cehia, Slovacia, în Basarabia, au fost inaugurate cimitire de onoare pentru ostașii români, sigur, acolo este altă situație, dar cum s-a putut să nu se întreprindă nimic în Rusia și Ucraina?**

I.N. – Domnule Șoimaru, dar la Cernicevskaia ați fost? Acolo, la Cernicevskaia, a fost un aerodrom german pe care l-a apărat un

batalion românesc în frunte cu un maior, Duțoiu, și nu au plecat de acolo până n-a căzut la datorie și ultimul ostaș român, inclusiv maiorul Duțoiu. Şi așa au putut nemții să-și ia toate avioanele și să le evacueze fără nicio pierdere. Gestul acestuia de mare vitejie, a fost recunoscut de Hitler care l-a decorat postmortem cu ordinul Crucea de Fier cu briliante. A fost atunci un bombardament îngrozitor, dar şi de această dată am scăpat cu viață.

V.Ș. – Am încercat să găsesc, această staniță Cernicesvskaia, știam despre ea, dar în direcția dată n-am găsit-o. Aerodromul era mai departe de front unde era mai liniște, dar după acel bombardament, probabil, stanița dată a fost ştearsă de pe fața pământului.

R.I. – Dar cum ați scăpat, domnule Niculescu, de ce credeți că ați scăpat ?

V.Ș. – Spun eu de ce! Dumnezeu a vrut ca informația domnului Niculescu să ajungă la noi, asta este, iar de la noi mai departe la lume...

I.N. – Cum a vrut Dumnezeu, doamnă, m-a protejat Dumnezeu, pentru că ce am spus eu aicea e numai o bucățică din tot ce am pătimit eu acolo, mai sunt și altele de spus. Și așa am descoperit, de exemplu, că mereu am fost sub apărarea Sfântului Maxim Mărturisitorul, dacă ați auzit de el, mare teolog și luptător pentru icoane, i s-a tăiat mâna dreaptă și limba ca să nu mai scrie și să nu mai vorbească. Și mi-am făcut o icoană a acestui sfânt, care m-a protejat acolo. De exemplu, într-o noapte mergeam, nu știam încotro, pentru că maiorul nostru, comandantul, am constatat, nu știa să citească busola, doamnă. Și, El, Sfântul, m-a inspirat, am schimbat direcția și am salvat 2000 de ostași la Kamensk, unde era podul peste Severski Donețʹ… Kamensk – înseamnă pe rusește *piatră*. La Kamensk era trecere peste Donețʹ și au făcut nemții un sistem sanitar de trenuri ca să evacueze răniții repede, pentru că rușii erau aproape, peste Donețʹ. Într-o zi mi-am luat răspunderea și, repet înaintea lui Dumnezeu, am dat 2000 de bilete de bolnavi, fără să fie bolnavi, și am evacuat 2000 de români și i-am scăpat (a fost o coincidență pentru că a existat şi un ordin secret în acest sens, venit din țară, probabil cu întârziere – *V.Ş.*), pentru că a fost trădare și în armata germană. Au trimis

nemții 14 divizii și în loc să le strângă și să atace odată cu 14 divizii, care reprezinta o forță mare, au băgat câte una. O băga, trecea Donețul și rușii pac, pac, o lichida, venea alta și așa au prăpădit aceste unități. Asta a fost o greșeală, mai curând trădare de Stat-Major. Cum bagi tu câte o divizie când ştii ce este dincolo, adică erau tancuri T-34?…

V.Ș. – Au avut și nemții acolo reprezentanți ai partidului comunist. La noi se numesc reprezentanți ai Kominternului, ai Internaționalei comuniste.

I.N. – Sigur că da, și nu puțini… Am mai avut un moment eroic, când un sublocotenent de infanterie, Ailenei Constantin îl chema, orfan din Primul Război Mondial, mama lui era văduvă, bărbatul ei a murit tot pe front cu rușii, în 1917, și el a cerut și a plecat pe front voluntar. Şi când ne-am retras noi de acolo de la Donețk, el ne-a acoperit, cu o mitralieră, retragerea a două mii și ceva de oameni. El a stat pe o potecă între două văi și a tras cu mitraliera până l-au reperat rușii și au tras un proiectil. Nu s-a ales absolut nimic din el. Dar ne-a asigurat retragerea la două mii și ceva de oameni. Îmi zisese: „Domnule doctor, a murit tata, voi muri și eu aici". Şi a murit acolo. Pulbere l-au făcut. Și exemple de eroism românesc acolo nu sunt puține și ceea ce vă zic eu nu sunt citate din luările de cuvânt ale oficialităților...

E greu să vorbim despre lucrurile astea. Fără să vreau, și la vârsta asta, când îmi aduc aminte de unele momente de acolo mă trec fiorii și mă podidesc lacrimile. Repet, cred că acolo sunt moaștele unui sfânt. Dacă aveți entuziasm și forță, domnule Șoimaru, să vă duceți acolo să căutați, pentru că știți ce a cerut Sfânta Paraschiva de la Iași, ca și Sfântul Dimitrie Basarabov. Au îngropat peste ea în cimitir pe altul, un marinar bolnav de holeră, și s-a arătat unui călugăr din comuna respectivă și a spus: "Luați-l pe ăla de deasupra mea". S-a arătat de mai multe ori și s-a săpat acolo. Au găsit sfintele moaște ale Sfintei Paraschiva.

R.I. – Dar Dumneavoastră, domnule doctor, nu credeți ca sunteți și Dumneavoastră un sfânt?

I.N. – Nu, vai de capul meu, nu, asta e lucru greu, sfințenia e lucru greu.

V.Ș. – Dar putem să spunem că sunteți curat ca un sfânt. Dați-ne voie noi să spunem asta.

I.N. – S-ar putea. Îmi vine greu să fiu de acord…

V.Ș. – Pentru că Dumneavoastră, fără să ne vedem și să vorbim vreodată, m-ați convins să merg la Kletskaia, să instalez o cruce și un tricolor. Tot Dumneavoastră m-ați adus azi aici, la București, în ziua Dumneavoastră de naștere. Un om simplu nu poate face așa ceva. De ce nu ne dați voie să credem așa?

I.N. – Vreau să vă spun, am un nepot care lucrează în domeniul metalurgiei și mi-a promis că dacă am nevoie îmi face o cruce de fier. Puteți s-o duceți acolo?

V.Ș. – Trebuie s-o duc dezasamblată ca să nu am probleme cu ucrainenii și cu rușii la granițe, ca să pot s-o asamblez acolo. Ne mai gândim. Până la centenarul Dvs. mai avem de trăit doi ani și ne mai gândim până atunci cum să vă fac un cadou la frumoasa aniversare de 100 de ani.

I.N. – Să te audă Dumnezeu!

V.Ș. – Să mă audă Dumnezeu!

I.N. – Eu mai am și altele de spus, nu numai asta.

V.Ș. – Să ni le spuneți, că noi încetișor le vom rezolva pe toate.

I.N. – Ce este foarte important în momentul de față, din punct de vedere religios, este că în Grecia este un efort extraordinar de a se desființa Muntele Athos, sub motivul să-l facă zonă turistică, chipurile, ca să câștige țara bani. Cum să fie desființat Muntele Athos, doar acolo a fost Maica Domnului. Prima biserică creștină pe teritoriul Europei este acolo. Acolo a fost Maica Domnului, a naufragiat, ca să zic așa, cu Sfântul Ioan și au făcut o biserică și au întemeiat creștinismul pe pământul european la anul 39-40 al erei creștine și masoneria de azi vrea să desființeze acest Sfânt Munte.

V.Ș. – Criza de astăzi din Grecia nu cumva are și scopul acesta?

I.N. – Categoric, fără discuție. Eu am fost la cele două muzee de arheologie de la Salonic și de la Athena, păi ce au grecii acolo e 500 de miliarde de euro. Fel de fel de piese, statui, scoase de acolo,

tezaur adevărat. Alea dacă s-ar vinde ar scoate toată datoria. Asta e numai planul ca să desființeze ortodoxia grecească. Pentru că majoritatea episcopilor greci sunt masoni. Dacă știți ce înseamnă masonerie…

V.Ș. – Noi cunoaștem pe viu ce înseamnă Komintern, sau chiar, Neokomintern…

I.N. – Asta și este… Se lucrează la izgonirea Maicii Domnului din biserică, pentru că dacă n-ar fi fost Maica Domnului, nu ar fi fost creștinismul, pentru că puritatea ei spirituală și trupească, fără discuții, a fost așa de mare, încât a făcut posibilă prezența Fiului lui Dumnezeu. Și Ea nu a putut să fie nici ispitită, nu să facă păcat, de aceea antihrist nu are putere asupra Ei. El are putere asupra sfinților, care au fost oameni, au păcătuit și ei, mă rog, s-au pocăit, dar Ea n-a fost nici măcar ispitită. De aceea singura armă, singura forță împotriva lui antihrist este Maica Domnului. Poporul român trebuie să stea zi și noapte în genunchi înaintea Icoanei Maicii Domnului să se roage să ne apere, pentru că antihrist a pătruns deja în fortăreața românească, în biserică, unde au fost și mai sunt preoți comuniști.

R.I. – Verigheta este simbolul iubirii, simbolul perfecțiunii, de când o aveți pe deget?

I.N. – De când m-am căsătorit, din 1938, și de atunci n-am scos-o de pe mână.

V.Ș. – Și soția Dumneavoastră?

I.N. – Nevastă-mea a murit acum 10 ani. A făcut șase copii și i-a crescut cum a putut și ea, în vremurile alea grele. Ca să cumperi un palton trebuia să strângi 110 puncte și colectai de la unu 5, de la altul 10 ca să poți să-ți cumperi un palton. Așa a fost cu îmbrăcămintea după intrarea rușilor în România.

V.Ș. – Cine mai locuiește aici cu Dvs?

I.N. – Acum nimeni, sunt singur.

V.Ș. – Aveți copii în București?

I.N. – Copiii mei: trei sunt plecați, unul e în Franța, unul în Germania și unul este tot pe undeva, iar trei sunt aici, în București.

V.Ș. – Ei vă vizitează? Când eu vă sun la telefon, răspunde cineva; este nora?

I.N. – Da, mai e o fată care mă ajută. Îi aștept pe copii să vină la ziua mea, aceștia trei care sunt aici, în București. Termină serviciul și vin.

R.I. – Dar pe Dumnezeu când l-ați descoperit, înainte de război sau după?

I.N. – Și înainte, și după, dar şi în timpul războiului, doamnă.

V.Ș. – Toată viața cu Dumnezeu.

I.N. – Iată cum a fost. Eu am făcut prima lucrare românească de meteopatologie. Am observat că la aceeași operație, să zicem, de apendicită, oameni comparabili ca vârstă, ca forță, făceau șoc operator deosebit, unii nu aveau nimic, alții mai rău. Și am făcut o cercetare să văd dacă factorii aceștia, presiunea atmosferică, umiditate, insolație, au vreo influență asupra șocului operator. Şi am făcut niște curbe; am fost la Institutul Meteorologic pentru asta. Am făcut comunicarea și am descoperit că grupa B3, care e specifică asiaticilor, face șocul cel mai mare la operații și atunci trebuie să-ți iei măsuri de precauție. Acolo am cunoscut pe un profesor de fizică, George Giurgea, era prin anii 1947-1948, și el zice: ”Domnule doctor, vreți să vă însoțesc până acasă?”. El era mult mai în vârstă decât mine, și trebuia eu să-i propun asta, și-mi spune: ”Domnule doctor, să nu vă speriați, dar eu văd și dincolo”. ”Și ce ați văzut?”, întreb eu. Zice: ”Dumneavoastră sunteți negru până aproape de inimă, dacă se ridică negrul mai sus, muriți pe loc”. Într-adevăr, eram foarte tulburat cu presiunea de înscriere în partid și cu pericolul concedierii de la serviciu… Și, zice el: ”Duceți-vă la biserică și cereți preotului să vină să vă citească molitva Sfântului Vasile”. Eu mă duc la biserică și vorbesc cu preotul respectiv, care a venit, mi-a citit și din acel moment m-am întors la Dumnezeu, m-am dus regulat la biserică și toate cele în legătură cu asta. În anul 1952 am depus cerere să fac cursurile fără frecvență ale Facultății de Teologie ca să mă fac preot, dar nu mi s-a aprobat.

La cererea mea în privința asta, mi s-a spus să mă duc la Școala de cântăreți. Și m-am gândit: eu, doctor în științe medicale, asistent universitar, medic primar, și să mă mai duc și la școala de cântăreți de biserică? M-am dezis de acest îndemn…

R.I. – În ce v-ați făcut specializarea în medicină?

I.N. – În chirurgie, sigur, în chirurgie generală.

R.I. – Dar ce rol are Dumnezeu în vindecarea cancerului? Că Dumneavoastră ați descoperit o metodă de tratare a cancerului ganglionar. E singura metodă?

I.N. – Are, Dumnezeu are acest rol, pentru că boala cancerului este o boală a hibridizării, a corcirii, când două linii genetice se întâlnesc dar nu se potrivesc și canceroșii sunt fiii unei astfel de uniri, sunt hibrizi, cum se zice, adică moștenesc și de la tată, și de la mamă, dar care nu se potrivesc. Am descoperit lucrul acesta din literatură, bineînțeles, de la tutun. Tutunul are 16 varietăți, orice varietate încrucișată prin polenizare cu tulpina fundamentală, cu mahorca asta, face cancer. După ce m-am întors în București, că și asta a fost o poveste mare, în 1979 mi-au dărâmat casa, prima casă a mea din Mioveni, și după aceea m-am întors de la Racovița în București. De atunci, zi de zi am fost la Academie, la bibliotecă, și am studiat. Am zeci de dosare. Și când să mă apuc să punem în practică ceea ce am descoperit teoretic, m-am îmbolnăvit, sau m-au îmbolnăvit, de niște paraziți de nu pot ședea…

R.I. – De ce v-ați îmbolnăvit?

I.N. – E de râs, doamnă, e de râs. Am început să am mâncărimi la șezut. Fac analize și găsesc… De atunci până astăzi, nu știu cum, am fost inoculat cu șapte feluri de paraziți. Am luat la medicamente, mi-au distrus rinichii și nu am putut să mă mai ocup. S-a îmbolnăvit și nevastă-mea și a murit. Am rămas singur și stau concluziile mele, pe care nu le pot scrie că nici nu mai văd bine acuma.

R.I. – Concluziile despre cancerul ganglionar?

I.N. – Da, după război au fost în București foarte multe cazuri de boală *Hodgkin*, adică cancer ganglionar, aproape că o epidemie.

R.I. – Și pe mulți i-ați vindecat?

I.N. – Da, pe mulți i-am vindecat cu metoda aceasta. Atunci am primit o scrisoare de la doi doctori englezi, care au citit comunicarea mea de la Facultatea de chirurgie, și m-au rugat să le dau niște amănunte despre tratamentul meu. Și când eu citeam scrisoarea, nu

știam engleza decât cu dicționarul, sună soneria de la ușă. Au venit doi ofițeri de la Securitate la mine și m-au găsit cu scrisoarea englezilor în mână. Îmi zic: "Bună ziua, tovarășe Iosif. Ați primit o scrisoare din Anglia?". „Da, zic, iat-o". "Știți că nu-i voie să aveți corespondență cu străinătatea?"

S-a zis cu corespondența mea cu englezii și cu știința dată…

V.Ș. – Toate pozele de la Cotul Donului rămân la Dumneavoastră. Să aveți o amintire de la mine. Am să le public pe 19 noiembrie curent (2012) în presa de la Chișinău și București. Pe una din ele o s-o folosesc pe o copertă de carte, care deocamdată este un secret. Dar acest film al Dumneavoastră, care m-a impresionat foarte mult și care m-a făcut să plec pentru a doua oară la Cotul Donului, *Eroism și jertfă pe Frontul de Est*, o lucrare finanțată de „Fundația Creștină *Părintele Arsenie Boca*", îl voi promova cum pot mai bine… Consăteanca mea, acum stabilită la București, doamna prof. univ. dr. Zamfira Mihail, a fost în această vară la mormântul lui Arsenie Boca, la mănăstirea Prislop. Vara viitoare voi pleca și eu acolo ca, pe urmă, să pot merge și la Cotul Donului. Nu vreți să mergeți cu mine, domnule Niculescu?

I.N. – La Sfânta Mănăstire, dacă mai rezist până atunci, merg. Știți de ce? Pentru că l-am rugat pe domnul Filip să dea un telefon acolo și să vorbească cu una din călugărițele pe care le cunoaște, să facă rugăciuni pentru Basarabia. Pentru că Părintele Boca a spus așa: după ce voi muri, veniți la mormântul meu că am să vă ajut mai bine decât vă pot ajuta de aici, de pe pământ. Și merg cu orice risc o fi, să ne rugăm pentru Basarabia…

V.Ș. – Mergem să ne rugăm pentru reîntregirea României.

I.N. – Da, pentru că neamul getic a făcut între Marea Baltică și Marea Neagră, pe Vistula și Nistru, de-a lungul mileniilor, zăvorul care a oprit invazia asiatică asupra Europei. Când au fost geții, urmașii lor din nord, lituanienii, urmașii lor din sud, basarabenii, care se numeau tirageți, cei de acolo se numeau samogeți, ei au apărat de la răsărit, Europa, care a putut să stea să-și vadă de treabă și să dezvolte creștinismul, știința, arta, cultura europeană.

R.I. – Mai am trei întrebări, domnule doctor, să vă pun astăzi. Ce vă doriți în această zi în care împliniți 98 de ani?

I.N. – Să-mi ajute Dumnezeu să pot reuși o modificare a Crezului și a numelui Domnului Iisus Hristos, care este greșit folosit de biserică și să șteargă din rugăciunea către Maica Domnului unde îi zice „femeie" care este o insultă la adresa Maicii Domnului: „Binecuvântată ești, Tu, între femei și binecuvântat este rodul pântecelui Tău". Este o erezie și o insultă pentru că Maica Domnului nu a fost femeie. Maica Domnului a fost fecioară înainte, în timpul și după naștere. Ei nu i se poate aplica termenul de „femeie".

R.I. – Mai e femeie și om, om și femeie, poate în sensul ăsta e femeie?

I.N. – Numele ei este *Nemuritoarea Fecioară Maria*.

R.I. – Și numele lui Iisus Hristos?

I.N. – Numele lui Iisus Hristos este o problemă teologică care mă depășește… Dar să se spună nu Domnul, *Domnul* nu este un nume, e un apelativ, ci *Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu*. După cum evreii pronunțau IAHVE și se rugau, Dumnezeu le împlinea orice cerere, și noi, când spunem Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, ne rugăm de ce e nevoie și ne ajută. Dar la numele, *Domnul*, nu răspunde pentru că el este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu.

R.I. – Pe 19 noiembrie 2012, la 70 de ani de la momentul Cotul Donului, ce aveți de spus poporului român și în general oamenilor? Aveți un mesaj pentru ei?

I.N. – În legătură cu Cotul Donului pot să le spun oamenilor că niciodată Armata Română nu și-a închipuit că va putea cuceri Rusia. Nici nu avem noi nevoie de țara lor. Avem țara noastră, bogată și frumoasă. Armata Română a fost pe Frontul de Est ca să dezrobească teritoriile românești, Basarabia și Bucovina, și să-L ducă înapoi pe Iisus Hristos. Preoții noștri din armată nu reușeau cu botezul, cu rugăciunile, cu împărtășania populației slave care de douăzeci și ceva de ani nu mai auzise de Dumnezeu și de preoți, aceștia fiind împușcați de bolșevici. Noi ne-am dus să restabilim creștinismul în Rusia bolșevizată. Asta a fost.

R.I. – Păi da, dar erați cu aliații germani. Dar scopul aliaților nu era ăsta.

I.N. – Noi nu ne-am înțeles cu nemții până la urmă, pentru că eu am asistat la scene oribile în retragere, se agățau și soldații români de camioanele lor să urce să se retragă și nemții cu picioarele, cu cizmele, le dădeau în cap românilor, să-i dea jos. Iar eu odată, într-o gazdă rusească, am găzduit în două camere, într-una am fost eu cu ordonanța și într-una au fost doi nemți. Și stând la masă împreună, unul din nemți se juca cu niște gloanțe *dum-dum.* Eu zic: "Domnule, ce faci cu astea? Nu e voie, este interzisă folosirea gloanțelor *dum-dum*". Vârful lor nu este ascuțit, este tăiat, și atunci ele nu fac rană mare la intrare dar la ieșire, în orice parte a corpului pe care o lovește e mortală. Și zice unul, nemțește, că ele-s pentru câini. Eu îi răspund că n-am văzut câini în Rusia. Dar el zice că rușii nu sunt oameni, ci câini; și mai zice să-l las cu „Doamne miluiește, Doamne miluiește"... Adică gloanțele erau pentru ruși. Eu m-am supărat pe el și zic: "Domnule, dacă îi luați rusului rugăciunea creștin-ortodoxă, vom pierde la sigur războiul și este absolut neumană folosirea acestor gloanțe *dum-dum*". Desigur, n-au mai ținut cont de lecția mea de morală creștină până la pierderea războiului…

R.I. – Și în ziua în care nu veți mai fi, cum vreți să-și aducă lumea aminte de Dumneavoastră?

I.N. – Știu eu, ce pot să spun? Să-și aducă aminte de un pârlit de doctor ca mine, care a operat la țară cu ace de cusut nu cu ace chirurgicale, cu ațe de cusut cu fire de mătase din viermi pe care i-am crescut tot eu. Să-și aducă aminte de un doctor care și-a făcut treaba bine pentru că veneau de la mare distanță la mine la operații, nu se duceau la spitalul județean. Așa să rămân în memoria oamenilor…

Consemnare de **Roxana IORGULESCU-BANDRABUR și Vasile ȘOIMARU**

27 septembrie 2012

V. EI AU SUPRAVIEȚUIT MĂCELULUI DE LA COTUL DONULUI. ŞI ÎNCĂ SUNT ÎN VIAȚĂ, CA SĂ NE POVESTEASCĂ…

Cea mai mare catastrofă militară care a implicat vreodată Armata Română e legată de ultima conflagrație mondială. Ecoul tragicelor evenimente de pe Frontul de Est încă nu s-a stins. Se împlinesc 70 de ani de la operațiunile militare care au înclinat iremediabil balanța, în cel de-al Doilea Război Mondial, în defavoarea Axei.

În noiembrie 1942, după o înaintare în forță a armatelor Axei, trupele sovietice au oprit pe Don şi la Stalingrad iureşul dinspre Vest. După cucerirea Crimeii, ostaşii români, însumând aici efectivele Armatei a 3-a şi Armatei a 4-a, au primit, conform strategiei de luptă aparținând Germaniei (şi contestată de generalii români, inclusiv de mareşalul Antonescu) cele mai dificile poziții de luptă. Îmbătat de succesul legat de Crimeea, Hitler atacă simultan atât Stalingradul cât şi pozițiile care vizau cucerirea Caucazului, cu bogatele sale resurse energetice necesare războiului. Grupul de armate B, care includea şi trupe ale Armatei a 4-a Română, avea ca obiectiv cucerirea Stalingradului. Grupul de armate A, cu Armata a 3-a Română în componență, avea ca obiectiv pătrunderea în Caucaz. Armata a 3-a Română a primit un segment de front de cca 150 km, pe malul drept al Donului, în zona în care Armata Roşie avea cele mai puternice resurse operative, iar Armata a 4-a a fost plasată în aripa stângă a Armatei a 6-a germană (angajată în Bătălia Stalingradului). Armatei a 4-a i se repartizase un segment de front de peste 300 km, mult peste capacitatea ei de acoperire.

Pe 19 noiembrie, foarte de dimineață, Armata Roşie a început ofensiva chiar în sectorul de front al Armatei a 3-a Română. Lipsurile legate de resurse, erorile de strategie impuse de generalii lui Hitler, precum şi indisponibilitatea forțelor de rezervă, redistribuite în sprijinul trupelor de la Stalingrad etc. au determinat o disproporție copleşitoare în această înfruntare, în favoarea inamicului. Ca urmare, Armata Sovietică reuşeşte chiar în acea zi să spargă frontul aflat în responsabilitatea Armatei a 3-a Română, în

două zone, lărgimea acestor „pungi" cucerite fiind de cca 20 km, ambele, iar adâncimea de cca 20 km, respectiv 40 km.

Bătălia a continuat şi în zilele următoare, evidenţiindu-se eroismul ostaşilor români în încercările de repliere şi de menţinere pe poziţii. E relevant, în acest sens, cazul generalului **Sion Alecu Ion**, care, pe 23 noiembrie 1942 (căzuse deja celebra grupare Lascăr) preia comanda resturilor provenite de la trei divizii româneşti, cu un efectiv de 3326 de ostaşi. Au luptat până la terminarea muniţiei. Ultimele cartuşe le-a împărţit celor rămaşi în viaţă chiar generalul, care a căzut ultimul, odată cu şoferul său personal.

Veteranii de război care au supravieţuit măcelului de la Don au editat în 1997 lucrarea memorialistică ***Veteranii pe drumul onoarei şi jertfei, 1941-1944***, în cinci volume. În vol. V al cuprinzatoarei realizări editoriale, ***De la Stalingrad, la Bătălia Moldovei***, sunt reconstituite şi epopeile militare de la Cotul Donului şi Stalingrad, din toamna anului 1942 şi din iarna care a urmat; unele informaţii din volum constituind, până aici, şi suportul acestui demers publicistic.

* * *

Între supravieţuitorii luptelor de la Cotul Donului şi Stalingrad, patru dintre ei trăiesc, cu privilegiul unui supliment de vârstă dăruit de Cel de Sus, în comuna Mirosloveşti, judeţul Iaşi. Bravii ostaşi de la Cotul Donului îşi duc povara bătrâneţii depănându-şi amintirile de război pe băncuţele de la porţile gospodăriilor aflate acum în grija copiilor, ajunşi şi ei în pragul neputinţei aduse de vârstă.

În satul Soci din comuna amintită îşi au gospodăriile **Ion (Nică) Paiu**, de 92 de ani, şi **Mihai Dascălu**, de 91 de ani, iar în satul Miteşti, fraţii **Eugen** şi **Vasile Isachi**, primul de 91 de ani, iar celălalt de 92 de ani. Faptul de a-i prinde în viaţă chiar în acest an comemorativ al luptelor amintite şi de a-i intervieva ne-a prilejuit o emoţionantă lecţie de istorie vie, dincolo de răceala abstractă a documentelor.

Verii Vasile şi Eugen Isachi îl aveau pe Frontul de la Răsărit şi pe cel de-al treilea, pe Ion (frate cu Eugen), care n-a avut norocul să scape cu viaţă. L-a sfârtecat o schijă undeva în Bucovina, în timpul retragerii. Cei doi veri întorşi acasă au fost şi ei răniţi la picioare şi la mâini. ***„Era să fim ca-n poezia aceea a lui George Coşbuc: <<Trei,***

Doamne, şi toţi trei!>>", ne surprinde moş Eugen. Şi tot el ne înştiinţează: *„**Dar să ştiţi, măi băieţi*** (între „băieţii" cărora li se adresa, doi trecuseră binişor de 60 de ani), ***că la Mirosloveşti a fost o mamă care şi-a smuls părul din cap strigând: <<Trei, Doamne, şi toţi trei!>>"***. Şi veteranul Eugen Isachi, schiţând o grimasă ce tindea spre plâns, le pronunţă numele celor trei flăcăi mândri ca brazii, căzuţi tustrei la Cotul Donului: **Ion, Gheorghe** şi **Costache Păduraru**. Apoi, bătrânul veteran, atins în zona aceea sensibilă a memoriei sale, născută din cea mai crudă experienţă umană, schimonosit de accesele de plâns, ne uimeşte prin trăinicia faptelor asimilate în mintea omului simplu.

„Am văzut iadul pe pământ. Trăgeam cu puşca doar să alung moartea; moartea era rusul. Tovarăşul meu bun, soldatul Potop Alexandru, şi-a prăpădit de tot tăria şi s-a împuşcat singur în cap, ca sa moară repede. Pe dom' colonel Gumă l-au luat prizonier sub ochii mei. Priveam din tranşeu, cu cei care mai erau vii, cum l-a prins ceata de partizani ruşi. Colonelul avea deja înfiptă în spate ţeava de automat rusesc şi n-avea-ncotro. Dacă trăgeam, murea de glonţul nostru. La câteva ceasuri mai încolo, într-un răgaz pentru adunat răniţii, că erau gemete şi strigăte de ajutor şi în româneşte, şi în ruseşte, ne-am repezit în atac, conduşi de dom' capitan Armeanu, ca să-l salvăm pe colonel. Îşi săpa singur groapa. Asta făcea ofiţerul nostru când l-am găsit. Am pus ruşii pe fugă, dar l-am lăsat zălog morţii pe dom' căpitan Armeanu, în prăpădul care tocmai pornise cu tancurile şi aviaţia. O schijă cât un grăunte îl nimeri chiar în inimă. Aproape nu se vedea pe unde i-a înţepat pieptul. Au murit atunci şi dom' locotenent cololonel Sorescu, şi sublocotenentul Popescu... Of! A fost mai grea lupta la retragere decât la înaintare. Doamne! Cum se mai ruga la mine un soldat basarabean, cu pântecele flenduri, să-l împuşc! Şi n-am putut ...". De-aici încolo n-a mai putut scoate nicio vorbă moş Eugen**.** Plânsul său ne-a copleşit şi pe noi. Ne simţeam vinovaţi că am răscolit jarul din sufletul celui pe a cărui suferinţă trăim fără merite care să ne puna în cumpănă viaţa. La despărţire i-a revenit puterea, atât cât să strige după noi, cu o nedisimulată mândrie: *„ **Să scrieţi că... am dat mâna cu dom' Mareşal Antonescu!"***

Vasile Isachi, mult mai umilit de bătrâneţe decât vărul său, cu barba tremurândă şi ochii ascunşi în găoacele de sub frunte, ţinu să

începă povestirea cu informații despre inamicul Iarna; iarna rusească, venită devreme prin părțile acelea. El, pe lângă faptele de arme, avea în primire şi magazia de efecte; şi ne înştiinţă cu anumită mândrie că a avut grijă ca soldații români din unitatea sa să primească, după nevoi, măcar încălțăminte corespunzătoare, că mantalele erau ***„de partea ruşilor"***, adică ***„nu prea erau, iar câte erau lăsau gerul să pătrundă în oase"***, ne lămuri veteranul. El nu-şi aminti prea multe din anul acela, ci doar cum şi-a pierdut pe cei doi tovarăşi de arme din vecinătatea meleagurilor sale, pe Dumitru Bejenaru din Mirceşti (Iaşi) şi pe Gheorghe Airinei din Ruginoasa (Neamț). Pe unul îl avea în stânga şi pe celălalt în dreapta sa când au fost împuşcați. Şi-a mai amintit moş Vasile şi cum a căzut prizonier, împreună cu câțiva ostaşi de trupă şi un ofițer român, la o împresurare a ruşilor. Ofițerul reuşise să dosească bine, la percheziție, busola, iar el, miteşteanul, o lanternă ***„pe care o aveam de la un soldat italian, de când s-o făcut schimbul de trupe, la Kliţka (Kletskaia)"***, reuşeşte bătrânul, pocind denumirea, să-şi amintească şi o localitate de pe linia frontului. Şi cum aparatul vorbitor al bătrânului avea multe piese lipsă, am desluşit greu de la el aventura grabei eliberări de sub escorta învingătorilor. Cu urechea aproape de gura povestitorului, am aflat că ruşii, pe timpul nopții, şi-au închis prizonierii (***„vreo zece"***, estimă el) într-o baracă căreia i-au blocat uşa cu un drug de lemn, în timp ce ruşii, amorțiți de alcool, s-au culcat într-o baracă vecină. Soldatul de la Miteşti a propus pe loc un plan de evadare, nevalidat de ceilalți prizonieri, dar pus în aplicare. A găsit o scândură mai putredă în tavan, a dislocat-o cu grijă şi, ieşind, le-a legat paznicilor ruşi uşa cu o bucată de sârmă. Şi-a eliberat tovarăşii, apoi au sărit în râpa umplută cu zăpadă din apropierea barăcilor. Aceasta le-a ***„deschis drum"*** spre o pădure. Şi, în dezordinea aceea a împresurărilor şi despresurărilor, n-au mai avut posibilitatea să se alăture resturilor de trupe româneşti. Au hotărât atunci, în miez de iarnă străină, ***„cam pe la Crăciun"***, ne lămuri el, să se folosească de cele două „instrumente din dotare" (busola şi lanterna italiană) şi s-o pornească spre Țară. ***„N-am mai stat noi să socotim că Țara era la vreo două mii de kilometri"***, face moş Vasile o paranteză. ***„Şi uite-aşa, dragii mei, de Paşti am sărutat pământul ogrăzii. Numai că o trebuit să zac prin spitale o vreme, căci mi-au rămas picioarele numai cu oasele; carnea de pe ele mi-a***

curs pe drumul rusului. Apoi, după ce m-am vindecat, am luat iar puşca, să le pun opreliște rușilor, care năvăleau ca hunii. La Iaşi m-a agățat o schijă de picior, aproape să mi-l reteze, şi gata cu războiu' pentru mine. Iar tovarășii mei, ca să vezi poznă, s-au alăturat celor care ne-au împuşcat pe capete la Cotu' Donului".

Mihai Dascălu din Soci se ține tare pe picioare, la cei 92 de ani, chiar dacă *„**le mai scârțâie balamalele**"* glumește veteranul căruia nu te încumeți să-i dai mai mult de 75 de ani. E roşu la față, rotofei, de statură medie şi plin de viață. Vârsta nu i-a amorțit nici mintea, doar numai în *„**sectorul memorie**"*, ne avertizează el. *„**Şi e bine că-i aşa*** (continuă bătrânul cel tânăr), ***căci greu e de purtat în minte prăpădul războiului**"*. Ştie doar că a luptat la Cotul Donului dar nu-şi mai aminteşte localitățile. Spune că a văzut acolo morți mai mulți decât au fost cei vii, întâlniți de el în restul vieții. Mihai Dascălu a scăpat neatins pe Frontul de Est şi a fost numai bun de luptă şi pe Frontul de Vest; *„**... ca să mă pot ruşina de mine când aud cuvântul curvă**"*, se autoflagelează fostul vânzător la cooperativa de consum din sat. *„**În Ungaria însă, în timp ce treceam Tisa cu o barcă, cea cu coasa mi s-a arătat şi mie, dar nu față la față căci nu cu mine avea treabă, ci cu sergentul meu, care era aşezat dinaintea mea. Eu eram la vâsle. Trăgeam de ele când depărtând brațele, când lipindu-le, după cum e rostul acestui meşteşug. Şi numai ce-l văd deodată pe sergent galben la chip şi cu pieptul sângerând. De unde i-a venit glonțul?, m-am întrebat. Trimisul morții a venit din spatele meu. Eu ar fi trebuit să fiu ținta. Nici acum nu tăgăduiesc să cred că glonțul acela a trecut pe sub brațul meu în timpul vâslitului şi s-a înfipt drept în inima nefericitului meu comandant de grupă**"*. Şi povestitorul încheie cu un oftat adânc: *„**Aşa a fost să fie. Nu la potopul de pe Don, ci la Tisa, aproape de casă**"*.

Moş Nică Paiu ni s-a arătat ca un fulg de om, cu inima la vedere. Atâta energie avea acest bătrân de 40 de chile şi numai de-un metru şi jumătate, că a trebuit să-l zgâlțâim ca să se oprească din povestire, spre a-i dirija amintirile cu ajutorul întrebărilor precise: *„Moşu' Nică, de ce divizie, ori regiment ai aparținut? Şi zi-ne nişte localități de pe-acolo, ca să ne dumirim că povesteşti de la Don şi nu din Munții Tatra, ori de la… Rovine!"* Şi moşul, bățos, ne-o întoarce cu oarece țâfnă: *„**D-apoi ce credeți dumneavoastră despre mine? Încă nu m-a atins damblaua, chiar dacă ar fi trebuit să se întâmple, după***

câte-am tras şi după câți ani am adunat la război. Eu nu-s din acei care se dau viteji după război. Eu o spun pe cea dreaptă. Chiar şi pe-aceea că la-nceput mă sfiam să omor oameni, căci şi cei din cătarea puştii mele erau suflete oropsite de vremuri, ca şi noi. Îndreptam arma în direcția ordonată şi închideam ochii. Lăsam puşca să-şi caute rusu'. După o vreme, văzând cum moare tovarăşul de arme ba în stânga, ba în dreapta, mi-am zis: <<Ce faci, Ioane, îți aştepți cuminte rându'?>>. Şi mi-am luat inima-n dinți, zicându-mi că la război îi musai să omori, ca să nu fii tu omorât. Ş-acu' să vă lămuresc că nu bat câmpii."

Şi, la măsuța din mijlocul ogrăzii, la umbra bolții de vie, cu strugurii gata de prefăcut în vin, veteranul de la Soci deşira, cu limbajul întregului său corp, ghemul de amintiri născut din întâlnirea sa cu Istoria vie a Neamului: ***„Am fost soldat în Regimentul 4 Cernăuți, din Divizia a 8-a, cu 12*** *(sic!)* ***regimente în alcătuire. Eu am luptat întâi în Crimeea. La Sevastopol am fost încercuit, dar mi-o fost dat să scap cu viață. Am ajuns târziu, în toamnă, la Cotu' Donului, după marşuri de două-trei sute de kilometri. Făceam şi câte 50 km pe zi. Pe 19 noiembrie 1942, când au început ruşii atacul cu tunurile, de ziceai că s-a deschis cerul, eu şi cu un alt soldat făceam de planton la bordeiul comandantului de regiment. Amândoi eram nemâncați de două zile, iar eu căutam prin preajmă găteje să încălzesc nişte cafea rece pe care mi-o întinse mai devreme, din gura bordeiului, dom' colonel; că el urma să-şi facă alta proaspătă. Încă nu se făcuse ziuă. O început urgia cu tunurile. N-o trecut mult şi au ajuns la noi şi infanteriştii ruşi. Din tranşee, câteva ceasuri am înroşit şi noi puştile. După care, camaradul meu o căzut secerat lângă mine, iar eu mi-am văzut, la lumina focului de pe cer, mâneca mantalei înroşită de sânge. N-am simțit durere şi m-am repezit spre tovarăşul împuşcat. Dar n-am ajuns la el căci am simțit o săgetare în spate şi o moliciune în corp, după care n-am mai ştiut de mine o vreme. Când m-am trezit din neştire, în jurul meu era larmă mare. Ostaşii luptau în încercuire, căutând o ieşire. M-am târât vreo două sute de metri până la o căruță cu coviltir. Era un artilerist care acum culegea în atelajul lui răniții. O durat o zi până am ajuns la ambulanță, la Gromki. Aveam cizmele umplute cu sângele scurs din trup. Glonțul îmi intrase prin spate şi-mi ieşise prin față, partea dreaptă. La această ambulanță eram vreo sută de răniți. Am fost pansați şi lăsați în voia Domnului, căci toți cei***

sănătoşi erau în panica retragerii. Se făcuse a treia zi de când nu dădusem nimic în gură şi pierdusem atâta sânge. Nu voiam să mor şi m-am târât în sat cerşind o cană de lapte de la o rusoaică (reproduce în ruseşte propoziția, pe care n-a uitat-o). ***Am primit-o, cu milă omenească, de la a doua gospodină, că primei rusoaice îi omorâse vaca un proiectil, nu se ştie de-al cui. Vaca rusoaicei mi-a dat puțină putere ca să mă agăț cu disperare de unul din cele şase tancuri nemțeşti care se retrăgeau şi ele. După vreo 20 de kilometri am recunoscut un autocamion românesc şi le-am făcut semn soldaților să mă ia. Nu ştiu ce s-a întâmplat între timp, că m-am trezit în alt camion, nemțesc de data asta, plin cu prizonieri ruşi. După o vreme, soldații nemți care aveau prizonierii în pază i-au abandonat, cu tot cu mine. Ruşii, prizonierii abandonați, au intrat într-o casă, că se făcuse noapte. Îi aşteptau pe-ai lor. Pe mine nu m-au luat în seamă. Din când în când îmi aduceau aminte că am să mor curând. Îmi făceau în ciudă, se bucurau. N-am simțit milă de la ei nici cât negru sub unghie. Asta m-a întărit în sforțarea mea de-a rămâne în viață şi am ieşit târâş la marginea satului, unde credeam eu că e direcția de retragere. Am avut noroc din nou de un camion cu ai noştri, care m-au dus la un spital de campanie. Saloanele erau bordeie cu paie pe jos, în care sălăşluiau păduchi mari cum îs cei de porc. Şase zile m-am luptat cu moartea aici. Răniții mai uşor au găsit un siloz cu cartofi îngropați în pământ reavăn. Cum apa era foarte puțină, o foloseam numai de fiert, nu şi de spălat cartofii. Au murit acolo într-o săptămână sute de răniți. Erau îngropați în gropi comune, câte douăzeci de cadavre. Fiindcă printre răniți erau şi nemți, am avut norocul să mă ia şi pe mine, cu cei mai grav răniți dintre români, un avion de-al lor. M-au dus într-un spital din Odessa. Acolo am aflat că eram dat dispărut pe o listă a regimentului meu. M-am vindecat greu şi doar parțial. Am fost transferat la Cernăuți, de unde m-au şi clasat, cu pensie de invalid de război. Răsplata asta am primit-o până s-a instalat şi la noi regimul comunist. Ana Pauker şi Dej mi-au luat pensia, căci o aveam pentru fapte de arme pe Frontul de Est, nu pe cel de Vest. Nu m-am plâns. Dumnezeu mi-a dat zile şi m-a învrednicit şi cu putere de muncă. Şi acum muncesc, ce-i drept, nu la câmp, că mi-s bătrâne oasele".***

Şi moş Ion Paiu, firav cât un pai dar cu sufletul semeț ca o stâncă, iradia de bucuria vieții. Întâlnirea cu el ne-a făcut să ne ruşinăm că noi, generațiile de după război, scutiți de obolul nostru

jertfelnic adus Patriei, trăim pe seama demnității celor din stirpea sa. Căci ei purceseră în 1941 să reîntregească Țara, în speranța aducerii înapoi a Basarabiei şi Bucovinei de Nord. Visul lor nu s-a împlinit, dar asta nu le scade meritele. În război, eroi sunt şi de partea învingătorilor, şi de partea învinşilor. Iar noi, urmaşii lor, avem datoria sacră să nu le uităm faptele, să respectăm demnitatea generației lui Ion Paiu din Soci, adăugată Istoriei Neamului Românesc.

EPILOG

Cei patru veterani din comuna Mirosloveşti au fost căutați şi găsiți de dr. Vasile Şoimaru de la Chişinău cu puțin timp înainte de a pleca la Cotul Donului, pe urmele faptelor lor de arme şi ale jertfei camarazilor lor, cei ce şi-au lăsat osemintele acolo. L-a însoțit şi îndrumat prin cele patru sate ale comunei tânărul primar Ionuț Gospodaru. După ce s-a asigurat că bătrânii aceştia matusalemici sunt eroii de la Cotul Donului, i-a fotografiat cu emoție adâncă şi mi-a lăsat mie misiunea să le consemnez mărturiile, dânsul continuându-şi peregrinările sale osârditoare închinate Neamului. Pentru dr. V. Şoimaru, 19 noiembrie 1942 şi Cotul Donului reprezintă frângerea aripii speranței, cu privire la recuperarea Basarabiei şi Bucovinei de Nord din ghearele Rusiei bolșevice. Găsirea celor patru veterani cu gospodăriile la Mirosloveşti, judetul Iaşi, comună aflată pe frontul Moldovei, rupt la 23 august 1944, are o noimă pentru demersul basarabeanului Vasile Şoimaru, căci aceste locuri au semnificația frângerii celeilalte aripe a speranței readucerii pământurilor româneşti la Vatra Neamului. Osteneala autoasumată a intelectualului basarabean pe drumurile dintre fluviul Don şi râul Moldova e un pilduitor omagiu pentru ceea ce a reprezintat exemplul de demnitate şi de jertfă al Armatei Române, dăruit idealului Unității Naționale.

Gheorghe PÂRLEA
Octombrie 2012

VI. PREOȚI AI ARMATEI ROMÂNE ÎN TRANŞEELE DE LA COTUL DONULUI ŞI STEPA CALMUCĂ

După lansarea la Chişinău, la 19 noiembrie 2012, a ediţiei I-a a volumului *Cotul Donului-1942* pe care l-am oferit cu respect şi admiraţie profesorului universitar dr. Ion Coja, o săptămână mai târziu, la Bucureşti, dânsul a publicat pe blogul său, în ajunul Crăciunului, pe 24 decembrie 2012, un articol de o rară ţinută creştinească, intitulat *Preoţi cu crucea-n frunte...* (*http://ioncoja.ro/amestecate/preoti-cu-crucea-n-frunte-2/*). Rog, pe această cale, pe domnul profesor Ion Coja să-mi permită să reproduc cuvintele sale nobile si aprecierile care dau prestigiu textului la care Domnia Sa se referă.

„Ajun de Crăciun, mă îndeamnă gândul cel bun, pe deplin mulţumit şi împăcat cu condiţia mea de român şi de creştin, să consemnez pentru aceeaşi bucurie şi a altora, câteva dintre reperele sufleteşti pe care le port cu mine de ani de zile sau mai de curând. Le aleg pe cele care probabil lipsesc din mintea şi sufletul celor care vor citi aceste rânduri şi le ofer ca pe un dar de Crăciun, care să le întărească încrederea în ei înşişi, ca români şi creştini...

Poate că nu e rău să povestesc ce anume m-a stârnit să consemnez cele de mai jos. Impulsul l-am primit la o recentă comemorare, unde am auzit – a câta oară?!, un comentariu uşuratic despre preoţii noştri ortodocşi, cum că lungesc prea mult slujba, fie la biserică, fie în afara ei... Alţii, catolicii bunăoară, sunt mai ...*expeditivi*! (Am auzit chiar acest termen!)

N-am încurajat niciodată astfel de vorbe, dar nici nu m-am ostenit să pun la punct lucrurile. Poate că nici nu am ştiut bine cum s-o fac, cu ce argumente!

Deunăzi am primit însă de la inimosul român care este domnul Vasile Şoimaru o cărticică despre tragedia de la ***COTUL DONULUI 1942***, cum se numeşte opusculul tipărit la Chişinău, 2012... Text dens în revelaţii şi consemnări dintre cele mai interesante. Pentru mine cea mai cutremurătoare mărturie culeasă de domnul Şoimaru de la medicul Iosif Niculescu, combatant pe frontul de Est, este următoarea**: „A fost un măcel nemaipomenit. Văd şi acum o groapă imensă în care mai târziu au fost aruncaţi soldaţii noştri morţi cu sutele.**

Gromki se numea acea localitate. Groapa s-a făcut în spatele bisericii satului care era mare ca o catedrală, bineînțeles că era cu geamurile sparte, ușile rupte, pereții murdari, era batjocorită. Bietul preot al regimentului, părintele Popescu de la Ștefănești de Argeș, Dumnezeu să-l ierte, n-a vrut să plece săracul până nu le-a făcut morților toate rugăciunile. Noi i-am zis: „Hai, părinte, că te iau rușii prizonier!" N-a vrut să plece și l-au luat prizonier, stând ani și ani la ruși. Dar n-a vrut să plece până nu și-a făcut datoria." (pag. 20) Episodul este încă o dată povestit la pagina 30-31**: „Acolo, unde era biserica, în dreapta erau mormintele ostașilor noștri. Și era un mormînt mai mare decât blocul ăsta în care locuiesc, un mormînt de 30 de metri lungime și 20 metri lățime. Acolo au fost îngropați morții de la divizia 11, 13 și 14. Și preotul Popescu, era din Ștefănești, Argeș, stătea la marginea gropii uriașe și citea rugăciunile și i-am spus: „Hai, părinte, că se văd rușii!" Și el zice: „Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile!" Era un om conștiincios. Și l-au luat rușii prizonier. (...) Acest Popescu era preot la Ștefănești. A scăpat din prizonierat după câțiva ani, m-am dus la el, mi-a povestit ce a îndurat el în prizonierat și a scăpat cu viață. Și acum câțiva ani a murit, era nițel mai în vârstă ca mine..."**

E greu să pui ordine în mulțimea de gânduri pe care le stârnește povestea acestui popă Popescu... Aleg pe cel mai puternic: gest de martir, atins de aripa sfințeniei va fi fost acest popă Popescu! Neapărat să aflăm mai multe, tot ce se mai poate afla despre autorul unui asemenea gest: **„Domnule doctor, n-am terminat rugăciunile!..."**

Așadar, rușii au atacat exact când românii se pregăteau să-și îngroape morții! Copleșitori prin număr, rușii erau de neoprit, iar trupa de militari români, împuținată după lupte grele, nu mai putea apăra aliniamentul pe care se afla groapa comună a camarazilor morți în luptele din zilele anterioare. Și trupa a început să se retragă, numai că popa Popescu de la Ștefănești de Argeș nu putea să părăsească linia „frontului" său, cel nevăzut. Nu putea să oprească slujba de îngropăciune, nu putea să fie „expeditiv" cu rânduiala cea sfântă a Bisericii. A stat sub ploaia de „obuze și șrapnele" să-și termine toate rugăciunile rânduite pentru iertarea de păcate și odihna sufletelor celor căzuți pe câmpul de onoare al datoriei față de Țară și Neam... Putea să vină și un tsunami, nimic nu-l clintea pe preavrednicul preot! Pe prea preotul Popescu!

Teribilă privelişte! Cumplit moment!

E ciudat, dar cel mai mult mă gândesc la soldaţii ruşi! Ce lumină de mult stinsă în sufletul lor se va fi aprins la vederea preotului pe care nimic nu-l poate abate de la împlinirea datinei creştine până la capăt. Vor fi înţeles semnificaţia a ceea ce vedeau?...

Dar noi? Noi am înţeles-o?...

Va fi să ne lămurim bine de ce un asemenea act de eroism creştinesc a rămas complet necunoscut şi uitat în negura indiferenţei noastre!... Norocul nostru cu Vasile Şoimaru! A venit tocmai de la Chişinău ca să recupereze în inima Ţării mărgăritarele frumuseţii creştineşti, ajunse *ante porcas*! Ce mare păcat ne-am fi făcut dacă se pierdea în neant această clipă pilduitorare pentru toată creştinătatea! Pentru orice om demn de această categorisire!

Va fi să ne lămurim bine ce se mai poate face pentru recuperarea semnificaţiilor atât de întăritoare pe care ni le lasă moştenire neştiută acest veritabil preot *cum cruce in frontem*!"...

...Aceste frumoase cuvinte subliniate de către dl profesor Ion Coja despre eroismul şi patriotismul preoţilor români, dar şi cele adresate mie personal, m-au readus la amintirile din cel de-al treilea drum al meu spre Cotul Donului, de această dată, împreună cu preotul Viorel Cojocaru, în zilele de 25-28 septembrie curent. În acest lung drum părintele, printre multe alte subiecte, mi-a vorbit şi despre o carte minunată (*„Preoţi în tranşee"*) citită de dumnealui la Teologie, carte despre prezenţa duhovnicească românească pe Frontul de Est. Povestirile dânsului la tema dată mi-au atins toate corzile, toate firele nervoase ale organismului, şi n-am rezistat comandând noaptea târziu prin telefon de acolo, de la Cotul Donului, cartea cu pricina. Când am ajuns acasă la Chişinău cartea deja mă aştepta pe birou s-o îmbrăţişez cu ochii şi cu sufletul... Spre bucuria mea mai toate localităţile pomenite în dările de seamă ale dohovnicilor români de pe Frontul de Est incluse în această carte au fost vizitate de mine, înarmat cu o cameră foto, în cele trei călătorii întreprinse la Cotul Donului, Stalingrad şi Stepa Calmucă, în anii 2009, 2012 şi 2013...

Aceste texte, atât de consistente, atât de valoroase pentru istoria românilor, extrase din cartea sus amintită, nu cred că au nevoie de vreun comentariu din partea mea. De aceea doar ortogra-

fiez în limba română sau completez cu numele actuale câteva din denumirile ruseşti ale localităţilor acelei, şi azi triste, zone a întinsurilor estice slave. Citind aceste rapoarte, oricine îşi poate da seama de ce kominterniştii „eliberatori ” după 1944, ani în şir i-au urmărit pe preoţii români creştini...

În peregrinările mele pe urmele Armatei Române în Estul slav, în regiunile Odesa, Crimeea, Harkov, Rostov, Caucazul de Nord ş.a., am avut suficiente ocazii să mă conving din spusele oamenilor de rând care au supravieţuit acelor vremuri tragice sau din povestirile auzite de ei de la părinţii lor, de adevărul din aceste dări de seamă, precum şi din anumite publicaţii periodice. Din acestea se vede cu ochiul liber cum se topesc, încet dar sigur, gheţarii românofobiei, comparând faptele creştineşti ale preoţilor şi ostaşilor români pe Frontul de Est cu cele ale naziştilor, hortiştilor, ale colaboraţioniştilor ucraineni, cazaci de pe Don şi tătari din Crimeea, ale unor reprezentanţi ai altor popoare din Caucaz etc, care nu le puteau ierta bolşevicilor crimele săvârşite de ei împotriva conaţionalilor lor. Chiar pe unii ruşi i-am auzit punând la îndoială necesitatea victoriei asupra Germaniei naziste, ocărând americanii şi englezii care au sprijinit ruşii să obţină victoria, care nici azi nu le-a adus bunăstarea şi demnitatea umană, pe când germanii ieşiţi din război cu economia la pământ azi din nou cuceresc Europa, cu metode economice, cu performanţe în domeniul productivităţii, cu exemple elocvente de îmbunătăţire a nivelului de trai etc.

În plus, am avut noroc de un caz ieşit din comun, grăitor, despre faptele umane şi creştineşti ale soldaţilor şi preoţilor noştri pe Frontul de Est, care ar fi meritat să-şi găsească locul într-un scenariu de film artistc , românesc, desigur. (Vă mai amintiţi de filmul italian cu Marcello Mastroianni şi Sofia Loren, *Aventurile italienilor în Rusia?*, adică la Cotul Donului).

M-am întâmplat odată la Odesa, în căutarea unui cimitir sau măcar a urmelor unde s-a aflat el, în care au fost înmormântaţi cei peste 100 de militari, cei mai mulţi dintre ei fiind români, striviţi în seara zilei de 22 octombrie 1941 sub dărâmăturile de beton ale sediului Comandamentului militar român de pe strada Marazlievskaya 40, minat de către geniştii ruşi în frunte cu generalul Hrenov, înainte de retragerea din Odesa a armatei sovietice şi detonat printr-un semnal radio din Sevastopol, în timpul unei şedinţe lărgite a ofiţerilor români

din zonă (fiind astfel decapitată toată conducerea superioară română a administrației militare din Odesa). Știam cu precizie că cimitirul dat a fost inaugurat în Parkul *Taras Şevcenko* din Odesa, pe malul Mării Negre. Dar pentru că parcul are dimensiuni astronomice, nu exista nicio şansă să descoper acolo cimitirul dat fără ajutorul unor odesiți cu vechime. O zi întregă m-am plimbat scotocind mai toate ungherașele parcului, căutând locul cimitirului. Întrebând de unul, de altul, de nu are informații despre cimitirul din parc, am ajuns să întâlnesc, lângă monumentul lui Taras Şevcenko din parc, o femeie suplă ca o balerină, încă frumoasă, de vreo 70 de ani. Şi pe ea am întrebat-o de nu știe ceva despre cimitirul căutat. Și parcă de ani de zile mă aştepta femeia ca să-şi stingă setea de comunicare cu un român din România, căci astfel m-am prezentat eu. S-a legat o discuție aproape amicală de mai bine de o oră. Eu i-am spus că am venit la Odesa să caut locul unde a fost înmormântat unchiul meu (inventat de mine), ofițer în Armata Română, ucis sub dărâmăturile clădirii de vizavi (de fapt clădirea aruncată în aer pe 22 octombrie 1941 nu a mai fost restabilită şi s-a construit alta pe locul celei vechi). Mi-a răspuns că prima dată aude că aici, în parc, a existat vreun cimitir, şi n-a putut să mă ajute cu nimic. În schimb am aflat de la ea atâtea lucruri importante despre comportamentul uman al ostaşilor români, mai ales al ofițerilor, dar şi al civililor, inclusiv al fețelor bisericeşti româneşti, în timpul când s-au aflat în Odesa. Ea, la rândul ei, auzise aceste povestiri, după ce s-a mutat cu traiul la Odesa, de la niște vecini bătrâni, care au supraviețuit fericiți în Odesa toți trei ani de administrație românească, adevăratele chinuri începându-se pentru ei după ce sovieticii „au eliberat" orașul, pe 11 aprilie 1944.

Mi-a insuflat toată încrederea din primele minute ale discuției noastre, adresându-mi o întrebare foarte populară printre odesiți: cum de orașul lor iubit, Odesa, a fost eliberat de către armata sovietică de sub ocupația germano-fascistă, în aprilie 1944, fiind ocupată în octombrie 1941 de către …Armata Română? Desigur, n-am ezitat cu răspunsul: şovinii ruşi sunt prea orgolioşi, trufali, ca să-şi recunoască o victorie asupra unui duşman neînsemnat ca România şi nu asupra unui duşman puternic precum era Germania… Am înțeles că răspunsul meu nu a surprins-o deloc pe doamna, care îl ştia...

Doamna se născuse într-un sat (îi cunosc denumirea), din regiunea Herson, în anul 1942, şi când crescuse mai mare, a ascultat

multe şi frumoase povestiri de la mama sa, povestiri din care îşi făcuse cele mai bune impresii despre preoţii români din perioada conflagraţiei mondiale, pentru că ea a fost botezată de către un preot ortodox din satul natal, preot care (atenţie !!!) era român din Serviciul Religios al Armatei Române, având sub supravegherea sa duhovnicească mai multe sate din zona dată. Şi numele de botez al nou-născutei prunci i l-a dat tot preotul român, numind-o Katenka (probabil Catinca), aşa, ca pe fiica sa din România. Mai mult decât atât, preotul a avut grijă ca mama fetei să ia masa la ospătăria soldăţească alături de alte mame şi de copiii din sat. Tatăl ei fusese mobilizat pe front în Armata Roşie în primul an de război, lăsând soţia gravidă acasă sub administraţia de mai târziu a Armatei Române. În al doilea an de serviciu militar, retrăgându-se împreună cu unitatea sa, a nimerit în zona Stalingradului, deci vis-a-vis de Cotul Donului... Acolo a fost rănit şi după un tratament de luni de zile, devenind invalid, a fost trimis să lucreze într-un sovhoz de dincolo de Volga, revenind la baştină peste un timp, după ce sovieticii s-au reîntors în satul său natal . Auzind de la soţie incredibila poveste despre botezul fetei, despre preot şi despre comportamentul uman al militarilor români faţă de populaţia civilă din sat, tatăl, până la sfârşitul vieţii, şi-a dezmierdat fata, PAPINA RUMÂNOCIKA, adică, „romăncuţa tatei", având bietul om, probabil, suficiente regrete că el în timp ce trăgea cu mitraliera de pe malul stâng în soldaţii români de pe malul drept al Donului, acasă, în Drujbovka, preotul şi soldaţii români aveau grija să nu moară de foame „romăncuţa tatei" şi mama ei…

Numai că povestea din Parcul *T. Şevcenko* din Odesa nu se termină aici. După ce „romăncuţa tatei" a absolvit şcoala medie, a rămas să lucreze o perioadă instructoare (comandantă) de pionieri în şcoala din satul natal... Tot în acel an a venit în această şcoală un student de la facultatea de istorie a Universităţii din Odesa pentru a efectua practica pedagogică. Acest student de la prima întâlnire a pus ochii pe „romăncuţa tatei" şi n-a mai scăpat-o din ochi niciodată… După un an de practică pedagogică, studentul a revenit la Odesa la facultate cu tot cu …instructoarea de pionieri. El a absolvit facultatea cu menţiune şi a rămas la catedră în funcţie de asistent universitar, ea a devenit studentă în anul întâi la filologie. El, peste un an-doi a primit o cameră în căminul pentru tinerii specialişti, ea

devenindu-i soție. El a făcut o frumoasă carieră universitară, devenind doctor habilitat în ştiințe istorice, profesor universitar, şef de catedră, decan şi ctitor de facultate şi catedră. El, fiind copil, fugise de acasă, după ce tată-l său a fost ucis în primul an al celui de al Doilea Război Mondial, arestându-l miliția sovietică la 2000 de kilometri de casa părintească, la Maikop, în Caucazul de Nord. Şcoala medie a absolvit-o cu medalie de argint într-o casă de copii din Caucaz. După care fără probleme a devenit student la Odesa…

Şi aşa s-ar fi închis cercul povestii „romăncuței" mele dacă n-ar mai fi ceva de zis. Discuția noastră s-a terminat când soarele deja asfințea şi coborâse jos de tot, de atingea crucea bisericii Sf. Arhanghel Mihail din cea mai paşnică mahala a Odesei, Moldovanka.

M-am uitat la ceasul montat în telefonul mobil făcându-mi în gând socoteală pe unde s-o iau ca să ajung acasă, la Chişinău, mai devreme : pe la Tiraspolul separatist, pe unde drumul e mai scurt, dar se pierde mai mult timp în vamele republicii separatiste de pe Nistru, sau pe la Palanca, pe unde drumul e mai lung dar vameşii – mai civilizați… Şi, cu voce tare am zis că o iau pe la Palanca, pe unde voi pierde mai puțin timp…

Numai că „romăncuța" mea a insistat atât de mult să nu risc să merg noaptea la drum, că este primejdios şi totodată ar vrea să mă facă cunoscut cu soțul ei, pentru care multe gospodine din Odesa o invidiază, pentru că-i cel mai bun şi mai cult soț din oraş… N-am rezistat prea mult insistențelor „romăncuței tatei" şi am mers cu maşina la casa ei din cartierul Arcadia, la 200 de metri de mare… Surpriza care mă aştepta acasă, la „romăncuță", a depăşit toate aşteptările mele, uitând de ce am venit la Odesa: în casă am fost întâlnit atât de amabil de soțul „romăncuței" cu un „Bună seara !" şi un „Bine ați venit la noi în casă !" că mi s-a părut că visez… Dar nu era un vis ci, pur şi simplu, un moment fantastic din viața mea. Dacă „romăncuța tatei" era „hahluşkă" (ruteancă, ucraineancă) cu poreclă românească, apoi odesitul ei era român get-beget, cu suflet de român, de bun român, cu nume şi prenume românesc, nerusificat/neucrainizat, născut în Basarabia din România Mare, în județul Orhei, pe care soarta l-a purtat mult timp prin ținuturi slave şi şi-a amintit că este român în clipa când a aflat că fata de care s-a îndrăgostit de la prima vedere este poreclită „romăncuță" şi a fost salvată să nu moară de foame şi botezată de români...

Iată ce minunaţi preoţi au avut românii în perioada interbelică şi în timpul celui de al Doilea Război Mondial…

Povestea cu „românaşul", „romăncuţa" şi cimitirul românesc din Parcul *T. Şevcenco* din Odesa are continuare, dar nu mai există spaţiu în paginile acestei cărţi, subiectul ei fiind altul decât Armata Română la Odesa…

Iar acum ofer stimaţilor cititori posibilitatea de a se convinge de spusele noastre, anexând mai jos cinci (nr. 120-125 şi 134) din cele peste 250 de dări de seamă asupra activităţii pastorale a unor preoţi militari ai Armatei Române, publicate în cartea sus-numită, plină de durere, pentru o mai bună informare şi o mai profundă înţelegere a tragediei de la Cotul Donului...

* * *

120
Regimentul 22 Infanterie
Serviciul Religios
Oficiul poştal militar nr. 121
Luna octombrie 1942

Dare de seamă
asupra activităţii pastorale din Regimentul 22 Infanterie,
pe octombrie, 1942

Ultimele zile ale lui septembrie conchid cu sfârşitul glorios al unei prime acţiuni ce i s-a încredinţat regimentului nostru, pe frontul situat între Kletskaja şi Melo-Logovskij, cuprinzând Melo-Kletskaja şi înălţimea 135; iar începutul lui octombrie deschide zările unei alte frumoase acţiuni, tot atât de importantă, dar cu mult mai primejdioasă decât prima. Că-n vreme ce-n primul sector, atacul deznădăjduit al inamicului s-a izbit de rezistenţa eroică a trupelor germane, cu tălăzuiri de câţiva zeci de kilometri, către începutul lui august, în sectorul încredinţat acum regimentului – ce se-ntinde din dreapta satului Raspopinskaia, cu înălţimile de 163,3 şi 140 – vitejia prahovenilor din 7 Dorobanţi a fost greu încercată prin jertfirea a peste 200 de eroi, ofiţeri şi soldaţi, în mai puţin de două săptămâni, din sfârşitul lui septembrie (16-30), apărând pas cu pas poziţia, cu mici retuşări de ordin strategic.

În asemenea împrejurări, înspre seara zilei de 30 septembrie – când soarele, care mai avea ca două suliţi până-n asfinţit, îşi proiecta razele

sale strălucitoare pe mormintele eroilor, ce străjuiesc cele 19 case ale satului Gromky, înconjurând albul crucilor cu nimb de aureolă divină – d-1 colonel comandant, ofițerii şi trupa regimentului nostru păşesc cu toată hotărârea şi cu nestrămutată încredere în ajutorul lui Dumnezeu pe calea strâmtă, anevoioasă şi cu spini a datoriei, pentru a ocupa noua poziție ce le-a fost ordonată.

Cu un strat de praf pe față, ridicat de viscolul pustiitor, mărşăluiesc pe batalioane, în cadență ostăşească, iar siluetele lor încadrate în sclipiri de arme şi baionete apar într-o impunătoare sobrietate, care strecoară în inima spectatorului razele luminoase ale victoriei.

Ar fi însă un lux de ordin imaginativ, a se crede că frământarea gândurilor le mai acordă răgazul să-şi mai îndrepte atenția spre un amănunt de acest fel. Că altele sunt gândurile care preocupă acum mintea lor. Cei mai mulți, cugetând la pierderile suferite de Regimentul 7 Dorobanți în acest sector, purtați pe aripile gândurilor, se văd lângă soțiile lor iubite, mângâindu-şi cu mâna pe frunte odraslele şi, nădăjduind în ajutorul lui Dumnezeu, îşi încordează puterile pentru a depărta gândul sinistru al unei crude despărțiri. Mai puțini la număr sunt acei care, frământați de gânduri asemănătoare, privesc ajutorul lui Dumnezeu sub orizonturi evanghelice, aşteptând răsplata veşnică şi aşezând grija familiei în paza Domnului.

Un procent, să zic, de 5%, care nu au avut timpul material să-şi ajusteze stomacul pe cele 600 grame de pâine, nu se chinuieşte cu asemenea gânduri înalte ce întrec puterea lor de înțelegere, ci fac opinie separată, interesându-se dacă pe noua poziție vor mai fi lanuri de grâu ori de secară, ca ultim leac contra foamei; nici de apă nu se îngrijesc de când s-a inventat noua metodă a prăjitului în castron. şi aceştia nădăjduiesc în ajutorul lui Dumnezeu, că altfel de unde grâul şi secara?

În vreme ce trupa s-ar încadra în aceste trei categorii şi, numai rar, câte unul s-ar mai gândi acum şi la frigul nopții, alte gânduri proiectează pe retina corpului ofițeresc.

Domnul colonel comandant, având în fața ochilor configurația terenului întregii poziții, face o ultimă revizuire şi controlează dacă a rânduit la locuri vulnerabile, ofițeri vigilenți, probați în vârtejul luptelor celor mai aprige; plănuieşte instalarea întregii rețele telefonice pentru a lua la timp măsurile dictate de împrejurări, în care ofițerii şi soldații privesc cu admirație capacitatea strategică a ființei sale, de care – pe dreptate – se mândresc; anticipează eventualele acțiuni ale inamicului, cât şi prompta reacție a trupei sale – căreia, urmărindu-i nemijlocit mişcările până-n amănunt, o apreciază şi o predispune la acte de înalt

eroism, şi, aşa cum într-un film de cinematograf, continuitatea succintă a scenelor menţine atenţia încordată, dl colonel comandant este mereu preocupat de alte probleme, la fel de importante: a pierderilor, muniţiilor, aprovizionărilor etc., etc.

Nici ofiţerii – care poartă pe umerii lor gradele răspunderii oamenilor de sub comandă – nu-şi permit luxul de a se mai gândi la familii, când apărarea poziţiei pune-n joc nu numai viaţa, dar şi onoarea lor. Având-o şi ei în faţa ochilor, reflectează dacă locul postului de comandă a fost ales cu minuţiozitate; dacă nu mai trebuiesc mici modificări în instalarea companiilor, plutoanelor, grupelor sau în săparea şanţurilor şi construirea adăposturilor etc.

Şi, aşa cum vara, din iuţeala trenului, privirea spintecă pământul în nenumărate fâşii împodobite cu grâu, porumb, secară, zarzavat, ori pomi roditori etc., prin faţa lor defilează fiecare porţiune a sectorului încredinţat, străjuită de ostaşul ales anume, după aptitudinile sale fizice şi războinice.

Cu greutatea cu care cutez a face menţiunea, s-ar putea găsi – rarissimus – câte 1%, care să fie absent de la aceste arzătoare frământări şi, absorbit de bunurile pământeşti la agonisirea cărora s-a ostenit pe toate căile şi cu multă trudă, în cariera sa de militar se îngrozeşte la ideea despărţirii de ele pentru vecie. Alergând după subterfugiul salvării, este preocupat cu formularea din timp a simptomelor pe care le va exprima, îmbrăcate în tot regretul fiinţei sale – pentru a-şi crea o atmosferă – de a nu fi în situaţia să-şi facă datoria până la capăt din motive de sănătate, justificându-şi plecarea în moment oportun. Intră însă aici în plină funcţiune, conştiinţa medicului care, înarmat cu ştiinţa profesiunii sale, poate sesiza cu uşurinţă orice simulare. Justificarea revizuirii diagnosticului stabilit de el, la toate formaţiunile sanitare prin filiera cărora urmează să treacă pacientul, îşi găseşte aplicarea numai în cazul când buna credinţă a acestuia ar fi suspectată.

Toate aceste gânduri ce-i însoţesc în calea datoriei sunt tot atât de apăsătoare pentru ei, ca şi crucea Mântuitorului de pe drumul Golgotei. Dar, în vreme ce în calea Sa apare Simion Chirineanul, care-i ridică povara, în calea ostaşilor noştri se reped avioane inamice „Rata", care le alungă negura gândurilor cu iuţeala trăznetului unui bombardament ceva mai îndepărtat. La comanda, de o calmă sobrietate, a neînfricatului maior Oghină, trupa batalionului dispare ca prin farmec, făcându-se una cu pământul. Sub presiunea de groază a momentului, trăiesc cu toţii clipe de zguduitoare emoţii care se modelează însă diferit, potrivit cu temperamentul şi structura sufletească a fiecăruia.

Unii îşi şterg sudorile de pe faţa palidă şi-şi fac aspre imputaţii că nu şi-au ales locul cel mai ascuns şi – întrucât nu au posibilitatea de a-l schimba – tremurând, îşi pun nădejdea în Dumnezeu.

Alţii – în al căror fond sufletesc, grăuntele de muştar al credinţei îşi are rădăcini adânci – nu-şi pierd cumpătul, ci fără a folosi strategia struţului, aşezaţi cu faţa în sus, sunt gata să înfrunte cu seninătate, nu numai un iminent pericol, dar chiar să acţioneze în moment oportun.

Cu o nepăsare demnă de relevat, priveşte pericolul, cea de-a treia categorie – care nu-şi poate pierde vremea cu încordări ce depăşesc cu mult firea lor, ci văzând că alarma dăinuieşte, socotesc că întrebuinţează timpul cu mai mult folos dacă vor ronţăi câteva boabe prăjite până la completa lămurire a situaţiei.

Dacă şi comandanţii lor trăiesc aceleaşi clipe de groază, apoi asupra lor ele nu se răsfrâng cu aceeaşi intensitate, întrucât grija ce o poartă de viaţa ostaşilor nu le dă răgazul să se ocupe prea mult de persoana lor, ci cu toţii urmăresc mişcările avioanelor pentru a da la timp ordine scurte, spre a face faţă oricărui pericol – cu armamentul de care dispun – în condiţii optime.

Termenul de mai sus se bucură de accepţiunea cunoscută în logică „totum pro pars", de vreme ce s-ar putea întâmpla să mai fie câte unul care să se grijească mai mult de persoana sa, chinuit şi acesta de propriile sale reproşuri că nu şi-a ales loc bun; în nici un caz, nu şi-ar găsi aici aplicaţia şi reversul „pars pro totum".

Cu acest prim ordin, pericolul este înlăturat, că încetându-se orice mişcare, avioanele nu i-au observat. Acum au cale suficientă – până să sosească la destinaţie – pentru a-şi depăna mai departe firul gândurilor de care sunt animaţi.

Bazat pe interceptarea acestor frământări de ordin sufletesc a[le] fiilor mei duhovniceşti, am urmărit cu asiduitate – în activitatea pastorală – întărirea credinţei în Dumnezeu, ea fiind pârghia cea mai puternică pe care se sprijină cele mai înalte acte de eroism, asigurând în acelaşi timp şi tihnirea sufletească, după cuvintele Mântuitorului: „Veniţi la mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi de greutăţi şi eu vă voi odihni pe voi".

În acest scop, având în vedere că gestul exprimă un simţământ, simţământul o dorinţă, dorinţa celui mai mare ordin pentru cei mai mici, în ziua de 1 octombrie m-am şi prezentat la postul de comandă regimentar, pe front unde, propunând să fac sfinţirea apei mici, propunerea a fost privită cu o vie satisfacţie. Mi-a crescut inima de bucurie când am văzut cum, urmând pilda d-lui colonel comandant, ostaşii de toate gradele, ai categoriilor de mai sus, fără nici o deosebire, se închină

în faţa sfintei cruci; atât cei din regiment, dar şi cei din alte unităţii, cu adăposturile în aceste locuri. Bucuria mea nu a cunoscut margini la invitaţia insistentă a ostaşilor de a mai sluji sf. apei mici în adăposturile lor, încă în două sectoare.

Stânjeniţi, pentru o scurtă durată, de mitralieratul unui raid inamic, până-n slujbă, am dat slavă lui Dumnezeu că nici unul n-a fost rănit. Botezând, rând pe rând, oamenii şi adăposturile, am mai dat totuşi peste câte unul care folosea timpul cu mai multă raţiune – mâncând grâu fiert, în adăpost – decât să ia parte la slujbă, unde s-ar putea întâmpla „Doamne fereşte" chiar să fie rănit; fiind însă creştin face, cu o dexteritate caracteristică, semnul sf. cruci şi o sărută, că poate să-i ajute şi această osteneală la ceva, din moment ce şi ceilalţi camarazi ai lui au făcut la fel, de ce tocmai el să fie pricină de scandal.

Atitudinea, gestul, mimica, până şi expresia feţei pe care o are ostaşul când sărută sf. cruce, trădează gradul de credinţă de care el este pătruns. Nu am intenţia să acuz dacă şi printre ofiţeri se observă câte unul care îndeplineşte aceste acte de cult numai dintr-o oportunitate socială, scoasă şi mai mult în evidenţă prin purtarea sa de totdeauna, cu excepţia momentelor de cumplită deznădejde, când aleargă la ele ca la un ultim subterfugiu de salvare.

De aceea, dată fiind situaţia prielnică pentru scopul ce mi-am propus a urmări, am oficiat – după cum mi-au permis împrejurările – următoarele servicii divine:

– 9 sfinţiri de apă mică; de 3 ori acatist; o dată vecernia; o dată parastas; am avut 83 de înmormântări, din care 49 în regiment, iar restul în alte unităţi ale diviziei.

În ziua de 18 octombrie s-a pus piatra de temelie a unei capele ortodoxe ce se va ridica în Gormki, cu care prilej am scos în evidenţă însemnătatea deosebită pe care o prezintă această măreaţă faptă creştină.

În ziua de 11 octombrie, oficiind sfinţirea apei, am vorbit ostaşilor din garnizoană despre hrana sufletească. Nu am oficiat Sfânta Liturghie, nici botezuri, pentru motivul că apropierea de front nu ne-a permis; în schimb, am înfrumuseţat mormintele eroilor, supraveghind împrejmuirea cu piatră a cimitirului, de la intrare, până în colţul de est. Mi-am făcut adăpost, când serviciul mi-a permis.

Aceasta fiind activitatea pastorală, clădită pe fondul ancestral al ostaşilor mei, îi privesc cu admiraţie pentru modul cum îşi fac datoria, rezistând neclintiţi pe o poziţie, fără să fi dat măcar un singur pas înapoi, sau să cadă vreunul prizonier. Aceasta nu se datoreşte hazar-

dului, ci vigilenţei neobosite a d-lui colonel comandant, cât şi modului cum subalternii domniei sale – ofiţerii şi ostaşii – înţeleg să-1 secondeze.

Nu pot încheia fără să evidenţiez şi nevoile de ordin trupesc ce se fac simţite între ostaşi:

1. Temperatura scade tot mai mult, mai ales noaptea, şi îmbrăcămintea este uşoară;

2. Raţia de pâine, insuficientă; iar regimul conservelor măreşte numărul celor din infirmierie;

3. Întrunirea condiţiilor igienice nu se poate realiza, lipsind cu desăvârşire săpunul şi fiind mereu în prima linie, s-au ivit paraziţi;

4. Faţă de timpul îndelungat petrecut într-o continuă încordare, să se ia măsuri în timp util spre a se preîntâmpina o eventuală scădere a moralului.

Semnalarea este făcută din dorinţa de a se cunoaşte situaţia reală, a se lua act de ea şi măsuri în consecinţă; din punct de vedere evanghelic, însă, toate aceste lipsuri îmi urcă ostaşii pe o treaptă şi mai sus pe scara desăvârşirii creştine.

Confesorul regimentului,
Preot căpitan Veron Muşat
(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1173-1175)

121
Corpul 1 Armată
Stat Major
Biroul 2

Dare de seamă
Întocmită în conformitate cu ordinul dvs. nr. 26.552 din 15.X. a.c. (1942)

I. Încadrarea cu preoţi a marii unităţi:
– Corpul 1 Armată: 3 preoţi (1 ortodox, 1 catolic şi 1 luteran)
– Divizia a 7-a Infanterie: 5 preoţi ortodocşi
– Divizia a 11-a Infanterie: 5 preoţi ortodocşi
II. Activitatea confesorală
– Activitatea confesorală desfăşurată de preoţii de la unităţi, cât şi acei de la formaţiunile de servicii ale marii unităţi a avut două laturi, şi anume:

1. – O activitate pastorală la unităţi;

2. – O activitate pastorală în mijlocul populației civile.

Activitatea pastorală la unități.

– Pe timpul cât unitățile s-au găsit în deplasări spre zonele de staționare sau sectoarele de luptă, activitatea preoților s-a limitat la convorbiri cu ostașii, la scurte conferințe morale, ținute în zilele de repaos și la diferite servicii divine ocazionale.

– Din momentul ce marea unitate (Divizia a 11-a) a intrat în front, din acest moment a început adevărata activitate confesorală. Toți preoții unităților se găsesc în permanență în primele linii, unde, prin convorbiri cu ostașii, caută să le ridice moralul, să-i încurajeze și să le arate importanța luptei pe care o ducem aici în Răsărit pentru Neam și Cruce.

Celor răniți le-au spus cuvinte de mângâiere; celor șovăielnici le-au ridicat moralul.

Au mărturisit și împărtășit ostașii; au oficiat serviciul divin și sfințirea apei și au aghesmuit armamentul și adăposturile.

Pe cei căzuți pe câmpul de luptă i-au înmormântat cu tot fastul creștinesc cuvenit.

– În sectorul Diviziei a 11-a s-a amenajat pentru linia I un cimitir, la Bakhmutkin și un al doilea la ambulanța diviziei, preoții fiind acei care au supravegheat personal lucrările.

în comuna Bokovskaia se întreține cimitirul organizat de italieni, unde se înmormântează ostașii care decedează la Spitalul de Campanie Nr. 2.

Este de observat că în ceea ce privește preoții aflați la E. N. I. acestui comandament, numai preotul ortodox aflat la Spitalul de Campanie Nr. 2 a activat, ceilalți 2 (catolic și luteran) nu au activat nimic în ceea ce privește activitatea confesorală, întrucât unitățile care le-am avut în subordine până la acestă dată nu au avut ostași catolici sau luterani.

Activitatea preotului luteran s-a limitat în a face pe translatorul de limba germană de pe lângă D. V. K. 11, iar cel catolic ne-a fost de un real folos în diferitele chestiuni ce le-am avut de soluționat cu comandamentul italian.

Acest comandament a cerut, în prezent, marilor unități în subordine să raporteze dacă au nevoie de preoți luterani sau catolici și în cazul că răspunsul va fi negativ, atunci vom dispune desconcentrarea lor.

Activitatea pastorală în mijlocul populației civile.

– S-a oficiat în fiecare duminică, serviciul religios prin diferitele comune prin care au trecut sau se găsesc în prezent cantonate unitățile.

– S-au botezat de către preotul Spitalului de Campanie Nr. 2, în decurs de 2 luni, în regiunea Timoschevskaja, circa 500 copii, iar de către preoţii Diviziei 11-a, circa 90 copii.

– S-au oficiat parastase pentru morţii locuitorilor din diferite comune prin care au trecut.

– La sfârşitul fiecărei slujbe religioase, preoţii ţin populaţiei civile predici de educaţie creştinească, arătându-le rolul bisericii şi al credinţei în viaţa unui popor.

Este de observat că populaţia civilă, în special femeile şi bătrânii, au început să se apropie de biserică, în timp ce tineretul (fete şi băieţi), nu cred în existenţa unui Dumnezeu şi nici în necesitatea unei credinţe.

Şeful de Stat Major,
Colonel A. Runceanu
(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1219-1220)

122
Nr. 23402
1942, luna noiembrie, ziua 13
Divizia 3 Munte *Serviciul Religios*
Către
Episcopia Militară Ortodoxă Română – Alba-Iulia

Divizia 3 Munte luptă astăzi departe de ţară, în munţii Caucazului, unde prin faptele de vitejie legendară reclădesc, prin jertfa lor de sânge, altare şi graniţe noi.

În lupta pe care ostaşul român, conştient de îndatorirea lui, o duce aici la prag de munţi, preoţii militari au dat şi ei, alăturea cu cei viteji, lupta sfântă de ridicare a crucii lui Hristos în locul secerei şi ciocanului pe care stăpânirea vremelnică a comunismului distrugător a încercat-o.

În fiecare zi, cazuri noi de reîncreştinări reclamă pe preoţii noştri.

Cazul în sine nu poate fi decât îmbucurător.

Am găsit aici sate curat româneşti care aleargă după apa cea vie a Mântuitorului. Astfel, numai în comuna Moldovanca se găsesc aproape 4000 suflete de români ortodocşi.

Datoria noastră este să avem grijă de ei. De aceea rugăm Episcopia Militară să intervină pe lângă cei în drept ca să repartizeze un număr de 4-5 preoţi de mir sau ieromonahi care să rămână aici şi să propovăduiască cuvântul evangheliei acelor ce, până la venirea noastră aici, au fost lipsiţi de el.

Le vom da prin aceasta un exemplu de grijă şi dragoste creştinească.

Aşa precum ostaşii stau de veghe cu arma în mână, aşa şi preoţii vor sta aici pavăză cu scutul credinţei, făclie vie de reîncreştinare.

Comandantul Diviziei 3 Munte,
General Mociulschi Leonard

Rezoluţie: *Am făcut propunerea Domnului Mareşal pentru trimiterea unui grup de preoţi în acele părţi.* /ss/ Part[enie].

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 292, f. 468)

123
[Corpul 3 Armată]
[16 noiembrie 1942]

Dare de seamă
asupra activităţii pastorale a protopopului Corpului 3 Armată, maior Gh. Ureche, pe timpul de la 1 octombrie – 1 noiembrie 1942

În cursul lunii octombrie 1942, activitatea pastorală a subsemnatului s-a desfăşurat după cum urmează:

În duminici şi sărbători am oficiat Sfânta Liturghie la capela militară din curtea Regimentului 10 Vânători, Chişinău, la care au participat ostaşii din diferite unităţi din garnizoană.

Am vizitat garnizoanele Odessa, Tiraspol şi Tighina, făcând inspecţie la toţi confesorii activi şi mobilizaţi din garnizoane şi spitale.

Peste tot am dat sfaturi şi îndrumări confesorilor, în special celor tineri.

Vizitând răniţii din diferitele spitale, am stat de vorbă cu ei, aducându-le binecuvântarea în numele Î. P. S. Episcopul Armatei, Partenie Ciopron; am împărţit cărţi de rugăciuni.

Bucuria şi mulţumirea ostaşilor răniţi – după cum am observat – au fost foarte mari.

Am văzut şi auzit cum mulţi din ostaşi – cu lacrimi în ochi – mulţumeau lui Dumnezeu că în fruntea clerului militar este Î. P. S. Partenie, care nu-i uită nici prin spitale şi care îi mângâie şi încurajează cu binecuvântarea lui.

La Odessa, am vizitat cimitirul eroilor din parcul Sevcenco, de pe malul Mării Negre, unde sunt înmormântaţi eroii căzuţi victimă uneltirilor bolşevice.

La mormintele acestor eroi am săvârşit un parastas asupra [??] unui voluntar, fiind rugat de rudele acestora.

În garnizoana Tiraspol am oficiat slujbe şi am ţinut conferinţe la unităţile pendinte de Corpul 3 Armată şi anume: plutonul Corpului 3 Armată, batalionul transmisiuni şi compania 53 jandarmi.

În oraşul Tighina am vizitat biserica militară, care se află lângă gară, şi am constatat că este o biserică foarte bună, mare şi dotată cu multe odoare şi obiecte care chiar prisosesc. Are nevoie de mici reparaţii, în special acoperişul.

Mulţumită bunăvoinţei şi sârguinţei domnului comandant al Corpului 3 Armată s-a alocat suma de 211.000 lei pentru reparaţiile necesare.

În timpul inspecţiilor făcute la diferitele unităţi, stând de vorbă în diferite împrejurări cu ostaşii, am constatat că credinţa, spiritul de jertfă şi abnegaţia sunt treze în sufletul ostaşilor noştri şi că, bazaţi pe asemenea virtuţi, vom putea duce, până la victoria finală, războiul cruciadei.

În ceea ce priveşte activitatea desfăşurată de confesorii militari – în urma inspecţiilor făcute – am constatat că atât confesorii activi, cât şi cei mobilizaţi, depun toată râvna atât în slujba Patriei, cât şi în slujba Sfintelor Altare, atrăgând asupră-le cuvinte de laudă din partea comandanţilor de unităţi, iar cei de la spitale, de la şefii de spitale.

Protopopul Corpului 3 Armată,
Maior Gh. Ureche
(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1075-1076)

124
Preotul căpitan S. Coman
din Ambulanţa 46 a Diviziei 9 Cavalerie
Nr. 28 din 16 noiembrie 1942

Către
Inspectoratul Clerului Militar – Alba-Iulia

Având în vedere că, începând cu data de 19 iulie a.c., unitatea din care fac parte a intrat în acţiune, că de la acea dată am fost mereu în deplasare, urmărind inamicul până în Munţii Caucaz, nu am avut nici posibilitatea, nici timpul necesar pentru a redacta rapoartele lunare de activitate. Din acest motiv, am redactat şi înaintăm prezentul raport rezumativ al activităţii noastre de la acea dată şi până acum – adică pe lunile iulie, august, septembrie şi octombrie 1942.

Iulie 1942.

Pănâ/ Până la 19 iulie, data plecării din Tulcin – localitate transnistriană unde divizia a fost în refacere – am pregătit sufleteşte ostaşii pentru greutăţile luptei împotriva păgânismului bolşevic.

Am vizitat toate cele 4 regimente ale diviziei şi, prin conferinţe la care asistau toţi soldaţii, le-am arătat datoria de a nimici bolşevismul. Am împărţit apoi soldaţilor peste o mie cărticele de rugăciuni, astfel că, împreună cu cele împărţite înainte, aproape fiecare soldat din divizie îşi avea cărticica sa de rugăciuni, fie din cele redactate de P. S. Episcop al Armatei, fie din altele primite din alte părţi.

Înainte de plecare, am convenit cu domnii comandanţi ai regimentelor ca, în locurile unde au fost cazate trupele, să fie ridicate troiţe – semne creştineşti şi româneşti ale credinţei în Dumnezeu. Cu ocazia sfinţirii acestor troiţe am făcut rugăciuni de cerere a ajutorului dumnezeiesc în luptele ce vor trebui să fie date pentru Cruce şi Neam şi am stropit cu apă sfinţită pe fiecare ofiţer şi soldat. Solemnităţile acestea deveneau, pentru fiecare regiment, sărbătoarea plecării spre victorie!

În ziua plecării – duminică, 19 iulie – în gară, alături de vagoanele încărcate cu materialul de luptă, am mai adunat încă o dată ofiţerii şi soldaţii şi într-o rugăciune fierbinte ne-am plecat în genunchi – de la comandant, până la ultimul soldat – cerând lui Dumnezeu ajutorul şi ocrotirea noastră, a tuturor.

În călătoria spre front, am găsit în unele localităţi cimitire în care se aflau morminte ale unor soldaţi români căzuţi la datorie. Multe din ele erau neîngrijite. Crescuseră buruieni peste morminte, iar crucile erau învechite sau rupte. În astfel de ocazii, am luat imediat măsuri pentru a fi curăţite şi refăcute mormintele şi reparate şi îndreptate crucile.

August 1942.

În duminici şi sărbători, când facem câte un repaos în călătoria noastră, adun soldaţii şi oficiez câte o scurtă slujbă, încheind-o de fiecare dată cu câte o cuvântare în care le vorbesc despre misiunea noastră de luptători ai Crucii.

La Taganrog, în 6 august, oficiind la marginea unui drum, s-a adunat în jurul nostru lume multă dintre localnici. Când am îngenunchiat pentru rugăciunea de cerere a ajutorului lui Dumnezeu, mulţimea a îngenunchiat alături de noi. În ochii multora erau lacrimi. Mi-au adus apoi copii pentru botezat. Soldaţii noştri le-au fost naşi. Într-o localitate la sud de Rostov, aceeaşi scenă se repetă în duminica din 9 august. Un bătrân se apropie să sărute Sf. Cruce şi să fie stropit cu apă sfinţită. Izbucni în

hohote de plâns şi murmură încet printre lacrimi: „De douăzeci de ani n-am auzit o Sfântă Slujbă". Mi-au adus şi acolo 20 copii pentru botezat.

În 18 august avem primul contact cu inamicul. Maşinile ambulanţei aduc primii răniţi. Toţi trebuiesc mângâiaţi şi încurajaţi. Misiunea preotului pe front mi se descoperă deodată întreagă.

În 20 august, numărul răniţilor aduşi trece de două sute. Sunt ofiţeri şi soldaţi. Alături de durerea generală a atâtor trupuri sfârtecate şi zdrobite, uităm că au trecut două zile fără să putem gândi la hrană sau odihnă. Medicii lucrau cu hărnicie pentru a uşura durerile trupurilor. Preotul trebuia să fie mereu aproape pentru a uşura durerile sufletului. Cei răniţi mai grav trebuiesc mărturisiţi şi împărtăşiţi. Câţiva se sfârşesc de gravitatea rănilor.

Înmormântarea le-o fac în parcul unui fost cinematograf. Alături, pe un soclu puternic, se înalţa, enormă, statuia lui Lenin, turnată grosolan din beton armat. Pun soldaţii să o dea jos, iar în locul ei, pe soclu, ridicăm o cruce masivă de lemn, vopsită într-un frumos aspect de marmură neagră. Pe ea am scris: „Recunoştinţă eroilor români căzuţi pentru neam şi pentru cruce. Ambulanţa 46 Cavalerie". Sfinţirea crucii, care străjuia ca o binecuvântare peste mormintele din jurul ei, am făcut-o în duminica de 23 august. La solemnitate iau parte mulţi ostaşi din divizia noastră şi mulţi localnici.

Opririle noastre sunt însă de scurtă durată, căci suntem mereu în urmărirea inamicului care se retrage bătut peste tot. Sfârşitul lunii ne găseşte lângă Anapa, care a fost cucerită de divizia noastră.

Septembrie 1942.

În cele câteva zile de odihnă, după luptele pentru cucerirea Anapei, deschidem şi sfinţim, cu preotul căpitan Răzvan de la Regimentul 6 Roşiori Purtat, o capelă pentru rugăciune, în Anapscaia – la 5 km de Anapa.

Caut apoi şi identific mormintele soldaţilor căzupi / căzuţi şi înmormântaţi în timpul luptelor, în diferite locuri şi le fac slujba de înmormântare.

În locurile unde au fost lupte mai însemnate ridicăm troiţe. Sfinţirile lor sunt prilejuri de emoţionante solemnităţi. Astfel de troiţe am ridicat la Anapa, Valea Sucho, Insula Utrich etc.

În fiecare duminică şi sărbătoare facem rugăciuni şi sfeştanii pentru ostaşi. Vin la aceste rugăciuni şi foarte mulţi localnici. În fiecare zi, apoi, suntem solicitaţi de către localnici să le facem diferite servicii religioase: botezuri, parastasuri, înmormântări, împărtăşiri etc.

Într-o singură localitate – la Anapscaia, lângă Anapa – am botezat patruzeci şi unu copii şi am făcut trei înmormântări dintre localnici.

Octombrie 1942.

Profitând de faptul că avem câteva săptămâni de linişte, căutăm lăcaşurile sfinte batjocorite de bolşevici şi schimbate în cinematografe, magazii, garaje etc. şi prin grija de adevărat şi bun creştin a domnului colonel Chiriacescu, comandantul diviziei şi cu ajutorul ofiţerilor şi soldaţilor, reuşim să le refacem pentru a le reda iarăşi rugăciunii. Am terminat şi am sfinţit provizoriu, la 9 octombrie, biserica din Vasiliewka (nord de Novorossiisk).

Redeschiderea acestei biserici a fost pentru localnici şi pentru populaţia satelor din jur, praznicul reînvierii lor la credinţă. Cuvintele de îndemnuri creştine, traduse şi citite în limba lor de către translatorul diviziei, au fost ascultate cu o sete sufletească uimitoare.

Am refăcut, de asemenea, şi biserica din Varvarowka (sud Anapa). Sfinţirea provizorie a ei am hotărât-o pe ziua de 14 octombrie. Din cauza plecării în acţiune, la data de 10 octombrie, nu am mai putut face sfinţirea ei, rămânând să fie făcută de cei ce ne-au urmat în acel loc.

De asemenea, am început lucrările pentru refacerea bisericii din Rujewscaia (nord Novorossiisk), care fusese schimbată de bolşevici în sală de spectacole.

În 10 octombrie însă, divizia a intrat din nou în acţiune, într-un sector muntos unde bolşevicii se întăriseră puternic. Sunt aduşi iarăşi mulţi răniţi. Veghea lângă cei cu trupurile însângerate de bombe şi grenade, reîncepe. Suntem mereu neabătuţi pe drumul destinului neamului nostru care, de la început, a fost să lupte pentru salvarea fiinţei sale ca popor şi să ridice altare sfinte. Ne luptăm şi noi, iar în zile de linişte sfinţim altare şi înălţăm troiţe. E tradiţia lăsată nouă moştenire de marii noştri voievozi. Noi o continuăm cu râvna de a ne dovedi urmaşi vrednici ai lor.

Populaţia civilă din localităţile eliberate solicită serviciile preotului, deşi în apropierea frontului, populaţia se teme de o revenire a bolşevicilor şi deci e încă prudentă în manifestările religioase. Din 6 august până la 31 octombrie mi s-au adus 140 copii la botezat.

Preot căpitan S. Coman

(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, f. 1083-1085)

125
Regimentul 89 Infanterie
Oficiul poştal militar nr. 121
[noiembrie 1942]
Dare de seamă
asupra activităţii pastorale desfăşurată pe luna octombrie,
la Regimentul 89 Infanterie – P. A.

Prima jumătate a lunii octombrie, pentru Regimentul 89 Infanterie, care fusese atât de greu lovit în luna septembrie, în care timp a avut destule pierderi, rezistând însă cu dârzenie la 29 atacuri, a fost o vreme de respirare, de uşurare, cu pierderi mai puţine, fapt care mi-a dat posibilitatea să mă ocup şi de altele în afară de numeroase slujbe de înmormântare, ce până atunci oficiam zilnic.

Aşadar, în acest timp am depus strădanie pentru împrejmuirea cu zid de piatră a cimitirului din satul Gromky, în suprafaţă de circa 3.500 m.p. Această lucrare s-a făcut, aproape în întregime, numai de ostaşii Regimentului 89 Infanterie, care, de asemenea, sub supravegherea mea, au executat şi portalul cimitirului, cu o tăbliţă pe care stă scris „Eroii germani şi români, înfrăţiţi pe vecie prin jertfa de sânge".

În zilele săptămânii, lunea, miercurea şi vinerea, am făcut acatist şi paraclis, pomenind ofiţerii şi ostaşii regimentului, câte o companie la fiecare serviciu, cerând ajutorul Domnului, Singurul care are putere decisivă asupra lumii întunericului bolşevic diavolesc. Dacă totuşi Domnul nu ne-a ascultat rugăciunea, până în prezent, este şi din puţina noastră credinţă în El şi din pricina faptelor noastre ne-creştineşti şi pentru a încerca răbdarea noastră, de aceea trebuie să stăruim în rugăciuni.

În acest scop, am săvârşit, începând de la 4 octombrie, în fiecare duminică, Sfânta Liturghie, la divizie, în satul Verhni-Salamanowsky, la care au asistat, pe lângă ostaşi, d-nii ofiţeri şi mulţi din locuitorii civili de toate vârstele şi de ambele sexe, precum şi prizonieri, care, deşi nu înţelegeau româneşte, dar impresionaţi, adesea lăcrimau în timpul slujbei. La sfârşit au luat anafura, sărutând cu evlavie sf. icoane şi mâna preotului, ceea ce denotă că jarul de credinţă, ce odinioară a existat în sufletul poporului rus, nu s-a stins definitiv, ci a mai rămas câte o scânteie ce trebuie alimentată din focul cel mare al credinţei noastre, spre a deveni iarăşi ceea ce a fost cândva.

După săvârşirea fiecărei Sfinte Liturghii, am explicat pericopa Evanghelică cu aplicări la viaţa ostaşilor, făcând şi Te Deum de ajutor în război.

La 10 octombrie am făcut, în sobor, o înmormântare la 2 ofițeri de la Regimentul 41 Artilerie, asfixiați prin surparea adăpostului în care se găseau, din cauza unei bombe aruncate de aviația inamică în noaptea de 9/10 octombrie.

De asemenea, în sobor, am făcut parastas pentru eroii Regimentului 7 Dorobanți, în fața trupei, ofițerilor şi d-lui comandant respectiv.

La 14 octombrie regimentul nostru a fost scos în refacere, dar numai pentru 4 zile, în care timp am săvârşit pentru ostaşi sfeştanie, Te Deum de război şi parastas pentru cei ce au căzut pe câmpul de luptă, cu care ocazie am amintit ostaşilor că au datoria morală de a lupta până la victoria finală, ca nu cumva duşmanul să batjocorească mormintele proaspete ale eroilor noştri, fapt ce ar atrage blestemul acestor eroi asupra noastră.

La 18 octombrie am săvârşit, tot în sobor, slujba punerii pietrei fundamentale unei capele-biserică în satul Gromky, în fața Cimitirului Eroilor.

Batalionul 12 Infanterie Uşoară, ieşind în refacere, a ținut ca în ziua de 20 octombrie să înalțe rugăciuni de mulțumire Lui Dumnezeu, precum şi parastas pentru eroii săi.

La sfârşitul slujbei s-a făcut apelul morților, pe companii, şi la fiecare nume, un subofițer din companie răspundea: „Mort pentru patrie", făcând prin aceasta ca fiecare din cei de față să trăiască o clipă cu spiritul celor ce trupeşte nu mai erau în mijlocul lor.

Ultimele zile ale lunii octombrie au fost foarte grele pentru Regimentul 89 Infanterie, deoarece luând sectorul de luptă „Kletskaia", duşmanul care stătuse liniştit aici luni de zile, hotărăşte acum un formidabil atac cu trupe noi, aduse de pe alte fronturi şi în ziua de 24 octombrie, după lupte înverşunate, regimentul este silit, în fața enormei presiuni vrăjmaşe, să lase satul Kletskaia în mâinile duşmane.

Că situația a fost foarte grea şi că regimentul a fost la înălțime, putând să oprească la timp înaintarea inamică foarte numeroasă, în fața căreia n-au dat decât, strategic, puțin înapoi, ceea ce înseamnă că ultimele cuvinte rostite de mine ostaşilor, înainte de a pleca pe front în acest sector, au avut ecou puternic şi s-au înrădăcinat adânc în sufletele lor.

Ec ipso, numărul morților devine mult mai mare în aceste zile, făcându-mi iarăşi ocupație de căpetenie din slujbele de înmormântare.

În total, în cursul lunii octombrie, am făcut 49 înmormântări ale eroilor regimentului nostru.

Confesorul Regimentului 89 Infanterie
Preot căpitan Predescu C.
(A.M.R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 293, dosar 293, f. 1177)

* * *

134
[Ambulanţa Diviziei 20 Infanterie]

Darea de seamă
despre activitatea pastorală desfăşurată pe front de preotul căpitan activ Friciu Octavian, ca şi confesor al Ambulanţei Diviziei a 20-a Infanterie, din 20 august 1942 până în 15 martie 1943

În conformitate cu ordinul Marelui Stat Major nr. 126152 din 16 iulie 1942, am fost mobilizat pentru ambulanţa Diviziei 20-a Infanterie, cu ordinul de a pleca imediat pe front la unitate.

Am plecat pe ziua de 5 august 1942 şi am ajuns, după un drum lung făcut atât cu trenul, cât şi cu maşinile germane şi române, la ambulanţă, pe ziua de 20 august 1942, care a ajuns în acest timp în comuna Cestakovo, pe *malul stâng al Donului.*

M-am prezentat comandantului ambulanţei, care m-a primit cu multă dragoste, dându-mi câteva directive pentru îndeplinirea mai uşor a datoriei mele. Din ziua I mi-am început activitatea mea pastorală.

În comuna Cestakovo, din 20 august. După o călătorie atât de lungă prin stepele întinse ale Rusiei, prin dunele de nisip ale Donului, a fost o mare fericire pentru mine că mă aflu între camarazii mei de azi înainte. Dar mai mare era bucuria lor c-am sosit, dorind ca să afle veşti cât mai multe de prin ţară, de aceea am ţinut ca la primul contact cu ofiţerii şi cu trupa să le ţin o conferinţă la care au luat parte cu toţii, vorbindu-le despre: „Grija ce le-o poartă cei de acasă şi cum ţara întreagă preamăreşte faptele lor de arme". Apoi le-am împărţit câte un mic dar adus de acasă: cruciuliţe şi cărticele de rugăciuni.

Am făcut o slujbă religioasă pentru răniţii şi bolnavii ce erau la ambulanţă, vorbindu-le despre: „Cum răsplăteşte ţara jertfa lor". Am convorbit cu ei şi le-am împărţit cruciuliţe şi cărţi de rugăciuni. Apoi am făcut rugăciuni de vindecare şi le-am spus cuvinte de mângâiere şi încurajare. Am văzut cu câtă seninătate şi cu câtă resemnare sufletească poartă ostaşul – adevărat erou creştin – durerile rănilor ce apasă greu trupul lor.

În comuna Wodinski, din 22-31 august 1942. În ziua de 22, după o călătorie prin praful ce se ridica, ca norii, purtat până departe de vântul ce nu mai stă, am ajuns în comuna Wodinski. Primul lucru a fost aranjarea saloanelor pentru răniţi, unde lucram împreună cu ostaşii. Sosindu-ne răniţii de pe poziţie, am ajutat la debarcarea lor din maşini şi dând ajutor medicilor la operaţii şi pansarea răniţilor.

Fiecărui rănit ce trecea prin ambulanță am ținut ca să-i fac o rugăciune de alinare a durerilor şi de vindecare a rănilor, să-i dau o cruciuliță sau o cărticică de rugăciuni, precum şi un cuvânt de îmbărbătare. În fiecare zi făceam slujbe religioase pentru răniți şi vedeam cum se bucură că lângă patul suferințelor lor se află şi părintele lor sufletesc.

Am făcut slujbe religioase pentru ofițeri şi trupă ai ambulanței, precum şi pentru ostaşii celorlalte servicii ale diviziei, care se aflau în această comună, totdeauna vorbindu-le. Astfel, în ziua de 23 despre: „Datoriile ostaşului român în locul de față"; în ziua de 29 despre: „Ajutorul sfinților şi încrederea ce trebuie să o avem în puterile noastre"; şi în 30 august despre: „Forțele inepuizabile ale neamului românesc". Cât de rodnice au fost aceste vorbiri, s-a văzut din mulțimea mare a ostaşilor care alergau cu atâta drag la slujba religioasă, adeverindu-se cuvintele lui Vlahuță: „Ca-n basme-i a cuvântului putere", a cuvântului spus din convingere şi de la inimă.

În această comună am înmormântat 18 ostaşi, eroi români căzuți la datorie. Cimitirul l-am făcut lângă cel german, care este situat la vest de Casa clubului, lângă moara de vânt a comunei. Le-am făcut slujbe frumoase ca şi în țară, le-am aranjat mormintele pe care am pus flori, i-am pus la fiecare ostaş cruce scrisă frumos şi uniform, apoi am făcut şănțuleț în jurul cimitirului.

Am mărturisit şi împărtăşit ostaşii grav răniți, precum şi foarte mulți ofițeri şi trupă, care alergau cu drag la Sfintele Taine, fiind foarte mângâiați că pot să se apropie de Dumnezeu şi pe aceste meleaguri atât de departe de casele, de bisericile lor. Nenumărate au fost mulțumirile pe care mi le-au adus ofițerii şi trupa, că mă văd în mijlocul lor, spunând că se simt mai tari, ca acasă la ei.

Am făcut slujbe religioase şi pentru populația civilă şi am botezat 14 băieți şi fete. Am constatat marea dragoste a acestui popor asuprit față de slujbele religioase, unde alergau cu toții, tinerii şi mai ales bătrânii, cărora le ieşeau lacrimi de bucurie în ochi, că pot să se închine iar lui Dumnezeu. Şi aduceau mulțumiri lui Dumnezeu că a trimis oştirile române de i-au descătuşat din robie, îngenunchind smeriți în fața icoanelor pe care le sărutau cu atâta venerație.

În comuna Sovhozul Jurkina, lângă Abganerovo, din 31 august până în 2 septembrie. Ajungând aici cu ambulanța, am ajutat la curățarea caselor pentru a fi folosite ca saloane pentru răniții care soseau mereu de pe poziție. Fiind o căldură mare şi fiind ostaşii răniți foarte obosiți, am ținut ca fiecare ostaş să fie spălat şi să primească o ceaşcă de

ceai, când soseşte. Eu însumi îi luam cu targa, serveam cu ceai şi cu ţigări, apoi convorbeam cu ei spunându-le cuvinte de încurajare. Citeam rugăciuni de vindecare pentru fiecare rănit, dându-le şi câte o cruciuliţă sau cărticică de rugăciuni. Am dat ajutor la îmbarcarea răniţilor în maşinile care îi duceau la spitalele de campanie.

În comuna Warvarovka, din 2-3 septembrie. Frontul înaintând mereu, a trebuit să înaintăm şi noi şi, pentru a fi de ajutor mai mare răniţilor, eram mereu lângă front. Sosind în această comună a trebuit ca să curăţim un grajd din colhoz pentru a putea fi folosit ca salon pentru răniţii ce veneau încontinuu de pe poziţie.

Am făcut înmormântarea a doi ostaşi români, pe care i-am găsit morţi la marginea drumului. Tot aici am mai înmormântat 8 ostaşi români, care au fost aduşi morţi de pe poziţie. I-am aşezat lângă cimitirul german ce se formase pe un dâmb frumos, lângă acest grajd, punându-le fiecăruia câte o cruce frumoasă.

Aici am făcut înmormântări sub focul bombardamentului inamic şi au trecut multe gloanţe pe lângă mine, fiind silit să sar eu în groapa mortului pentru a-mi salva viaţa. Atât am muncit, cât am stat în această comună, că n-aveam nici timp să mănânc. **În comuna Krauzov, lângă Zibenko, din 3 septembrie, până în 10 octombrie**. Tot în urmărirea inamicului care se retrăgea spre Stalingrad, ne-am aşezat cu ambulanţa lângă un colhoz cu nişte case mici pe care le-am curăţit şi amenajat pentru a putea fi folosite de saloane pentru răniţii ce veneau de pe poziţie. Eroii legendari ce-au luptat atât de vitejeşte la Peşteanca şi Trigurgani, contra celor care spulberaseră datinile, pângăriseră bisericile, incendiaseră târgurile şi câmpurile. Pământul gemea, iar cerul se cutremura de zumzetul armelor şi răcnetele sinistre ce umpleau văzduhul, şi din această canonadă, ostaşul român a ieşit biruitor, şi această biruinţă se vedea pe feţele răniţilor ce ne soseau ca să primească alinarea durerilor ce îi supărau. Sub arşiţa nămiezilor şi prin glodul prăfos al drumurilor, în zilele când ostaşii români înaintau, un mare sprijinitor le era preotul, care le inspira un îndemn, o nouă forţă pentru a birui toate.

În fiecare zi am făcut slujbe religioase pentru răniţi, mărturisindu-i şi împărtăşindu-i, dându-le câte o cruciuliţă sau cărticică de rugăciuni. Convorbeam cu ei ascultându-le durerile şi necazurile, dându-le sfaturi şi cuvinte de îmbărbătare. Mai ales fiind ardeleni refugiaţi, îi mângâiam că sângele vărsat lângă Volga va aduce bucurie părinţilor, fraţilor şi surorilor din Ardealul ocupat, fiincă aicea se câştigă Ardealul şi de aici pleacă reîntregirea României.

Am ajutat la operaţii şi pansarea răniţilor, de multe ori ducându-i cu targa în sala de operaţii. Şi ce mângâiere şi mulţumire sufletească aveau, că se află lângă ei nu numai doctorul operator, dar şi doctorul spiritual-preotul.

Am făcut slujbe religioase pentru ofiţeri şi trupă în fiecare duminică şi sărbătoare, atât pentru cei de la ambulanţa, cât şi pentru cei de la divizie şi alte unităţi care se aflau în jurul nostru şi totdeauna le ţineam câte o predică. Astfel, în 6 septembrie despre: „Noi luptăm aici pentru a spulbera ameninţarea robiei şi a morţii"; în 8 septembrie, despre: „Ocrotitoarea noastră în acest război este Prea Cuvioasa Fecioară Maria"; în 13 septembrie despre: „Credinţa în Dumnezeu şi în victorie"; în 14 septembrie despre: „Înălţarea Sfintei Cruci sub umbra căreia luptăm noi"; în 20 septembrie despre: „Înfrăţiţi cu germanii, vom câştiga războiul contra vrăjmaşilor buimăciţi"; în 27 septembrie despre: „Prin suferinţe şi jertfe vom ajunge la victorie" şi în 4 octombrie: „Prin faptele noastre, să fim adevăraţi apostoli ai bisericii şi ai neamului".

La aceste slujbe religioase am mărturisit şi împărtăşit foarte mulţi ofiţeri şi ostaşi care alergau cu mult drag la primirea Sf. Taine, şi aceasta pentru că ostaşul nostru este convins, ca şi marele diplomat spaniol Donoso Cortez, că „atunci când vorbeşte preotul, el vede pe Dumnezeu în spatele lui".

Am ţinut şi trei conferinţe, peste săptămână, vorbind despre: „Organizaţia socială a românilor, în comparaţie cu organizaţia comunistă", „Dragostea de familie a românului şi indiferenţa comunistului faţă de familie", dându-le exemple concrete, „Luptele eroice ale ostaşului român pe aceste meleaguri, care vor aduce victoria finală".

Am înmormântat 105 ostaşi români: ofiţeri, subofiţeri şi trupă, în cimitirul de lângă comuna Zibenko. Unii au murit la ambulanţă, iar alţii au fost aduşi morţi de pe poziţie. Aici am aranjat cel mai mare şi mai frumos cimitir din campanie şi nici nu se află cimitir asemănător între Don şi Volga.

Un cimitir unde îşi dorm somnul veşniciei 105 ostaşi, eroi români, alături de 250 ostaşi, eroi germani, este aşezat pe un câmp deschis, frumos, la marginea comunei Zibenko, lângă şoseaua ce duce spre Stalingrad. Am muncit zile întregi până am aranjat toate mormintele, atât ale eroilor români, cât şi ale eroilor germani. Le-am pus la fiecare cruce, după acelaşi model, scrise uniform şi frumos aliniate.

Tot în acest cimitir am pus două cruci mari la mijloc, spre cele două aripi ale cimitirului, iar la mijloc o troiţă foarte frumoasă ce

predomină nu numai cimitirul, ci toată regiunea, pe care am scris, şi româneşte şi nemţeşte, cuvintele: „Înfrăţiţi în viaţă şi moarte pentru acelaşi ideal" – Ambulanţa Diviziei 20 Infanterie, anul 1942.

Înălţătoare şi plină de demnitate a fost ziua de sărbătoare cu prilejul sfinţirii şi înălţării acestei troiţe în cimitir, când am făcut şi un parastas pentru toţi eroii ce se odihnesc aici şi am vorbit ofiţerilor şi trupei de faţă despre: „Rugăciunea şi cinstirea eroilor". Apoi am împrejmuit cimitirul cu un şănţuleţ micuţ şi cu un gard de sârmă.

Aici am înmormântat pe bravii noştri ofiţeri: sublocotenent Pol Simion – Regimentul 40 Artilerie, sublocotenent Nicoară Vasile – Regimentul 83 Infanterie, sublocotenent Butuceanu – Regimentul 83 Infanterie, căpitan Preda Marin – Regimentul 91 Infanterie, căpitan Truţa Victor – Regimentul 91 Infanterie, sublocotenent Popa Ilie – Regimentul 83 Infanterie, locotenent Cojocaru Marin – Batalionul 20 Pionieri şi Căpitan Ciurea – Regimentul 82 Infanterie, precum şi alţi ostaşi care sunt pentru totdeauna santinelele de veghe în răsăritul depărtat şi jertfa lor sublimă ne asigură împlinirea idealului nostru.

De nenumărate ori, când am făcut aici înmormântări, m-au bombardat ruşii şi am fost silit să intru eu în groapa mortului pentru a fi ferit de schijele ce se împrăştiau din bombele lăsate de avioanele inamice în jurul meu. Notez că într-o zi, când înmormântam 3 ostaşi, a căzut o bombă la câţiva metri de groapă şi numai printr-o minune dumnezeiască am scăpat cu viaţă.

Am făcut slujbe religioase pentru populaţia civilă, care alerga cu bucurie şi toţi erau foarte mulţumiţi că pot să se roage şi să se închine lui Dumnezeu, liberi. Am făcut şi 18 botezuri, băieţi şi fete, cărora le-am dat ca amintire câte o cruciuliţă.

În ziua de 26 septembrie am fost chemat la cartierul diviziei, eşalonul I, în audienţă la domnul comandant al diviziei, domnul g-ral Tătăranu care, între altele, m-a încurajat foarte mult în activitatea mea pastorală prin sfaturile sale înţelepte şi mulţumirea ce o are faţă de mine, întrucât mi-am îndeplinit cu atâta râvnă misiunea mea de confesor, atât la ambulanţă, cât şi la divizie.

În comunele Seti şi Nariman, din 10 octombrie până în 20 noiembrie. Luând divizia noastră sectorul de la sud de Stalingrad, în faţa Volgăi, ne-am mutat şi noi cu ambulanţa la Nariman, cu o secţie, şi la Seti, cu altă secţie. Aici am muncit mult la aranjarea saloanelor pentru răniţi şi bolnavi. Am lucrat la săparea bordeielor (bungărt) pentru locuinţa noastră şi a trupei, fiindcă aici nu aveam case de locuit.

Am lucrat mult la aranjarea cimitirului din Seti, care este aşezat pe un dâmb lângă o casă care, se spune că ar fi fost biserică budistă şi care este ruinată din cauza războiului. Aici am înmormântat 16 ostaşi români, lângă ostaşii germani. Le-am pus cruci uniforme şi am făcut un şănţuleţ în jurul cimitirului, însă nu l-am îngrădit, din lipsă de material.

Am lucrat şi la cimitirul din Aliman, unde am îngropat 28 ostaşi români, tot lângă ostaşii germani. Cimitirul se află lângă şosea şi este bine îngrijit, cu cruci uniforme şi frumos scrise. L-am împrejmuit cu un gard din scânduri.

Am făcut slujbe religioase, atât pentru răniţi şi bolnavi, cât şi pentru ofiţeri şi trupă ai ambulanţei şi ai celorlalte servicii ale diviziei. Astfel, în ziua de 18 octombrie am făcut o slujbă divină la divizie eşalonul II, în sala de popotă, unde au luat parte toţi ofiţerii şi trupa diviziei împreună cu comandanţii săi şi le-am vorbit despre „Misiunea noatră în Rusia".

În ziua de 25 octombrie am făcut slujba divină la Nariman, unde am mărturisit şi împărtăşit ostaşii răniţi şi bolnavi, vorbindu-le despre: „Prin suferinţe, la victorie". În ziua de 1 noiembrie am făcut slujbă religioasă în Seti, unde a luat parte ambulanţa şi serviciile diviziei, o adevărată sărbătoare creştinească, cum n-a fost niciodată în această mohorâtă stepă a calmucilor. Fiind şi o zi frumoasă, se auzeau până departe cântecele de laudă ale ostaşilor noştri către Dumnezeu, care ne poartă de grijă şi aici. Înălţătoare a fost şi predica pe care le-am ţinut-o despre: „Lazăr cel sărac şi credinţa în Dumnezeu".

În ziua de 8 noiembrie am făcut slujba religioasă tot la ostaşii ambulanţei şi ai diviziei, unde au luat parte cu toţii, fiind şi sărbătoare naţională. Azi, fiind onomastica M. S. Regele Mihai I, am făcut şi un Te-Deum, precum şi un parastas pentru toţi eroii români ce-şi dorm somnul lin al veşniciei în întinsa Rusie. Le-am vorbit despre „Regele care întruchipează eroismul ostaşului român". Înălţătoare a fost şi vorbirea comandanţilor de unităţi, care au decorat pe ostaşii ce s-au distins mai mult în lupta contra comuniştilor, contra acestui norod dement care în propria-i ţară, retrăgându-se, n-a lăsat în urmă decât prăpădul, schelete de cetăţi, ruguri de văpăi şi baricade de cadavre.

Tot în ziua de azi, am fost şi la brutăria de campanie a diviziei, unde am făcut un Te-Deum şi un parastas, pomenind pe toţi eroii care îi are brutăria din campania aceasta, apoi am asistat la împărţirea decoraţiilor ostaşilor vrednici, care deşi sunt mai bătrâni, se vedea tinereţea sufletelor lor când le fixa semnele biruinţelor pe piepturile lor ce au

înfruntat cu atâta curaj toate privaţiunile timpului şi ale distanţelor mari.

În ziua de 15 noiembrie am făcut o slujbă religioasă la Regimentul 20 Marş, unde le-am vorbit despre: „Lupta noastră aici îndeplineşte o sfântă datorie faţă de Patrie, Cruce şi Omenire".

N-am făcut serviciul numai la ambulanţă, ci pentru toată divizia. Astfel am plecat de multe ori până în linia întâi, ducând ostaşilor cuvânt de mângâiere şi de încurajare. La aceşti bravi ostaşi ce-au făcut din piepturile lor un dig de stăvilire a valurilor, respingând asaltul puhoaielor ce s-au cramponat pe Volga, după ce şi-au distrus totul, în retragere: căminul şi hambare, oraşe şi uzine etc. La aceşti ostaşi am mers, de multe ori pe sub focul bombardamentului inamic, ca să le fac câte o mică slujbă sau rugăciune, pentru a le întări şi îmbogăţi sufletul cu actele de vitejie şi încredere din cărunta comoară a veacurilor şi ca rugăciunea să le fie un talisman care să refacă zilnic forţele.

Astfel, în ziua de 23 septembrie am fost la Regimentele 82 Infanterie şi 39 Artilerie, stând de vorbă cu ostaşii, îmbărbătându-i şi încurajându-i, le-am făcut rugăciuni, le-am dat cruciuliţe, în ziua de 26 octombrie, fiind şi zi de sărbătoare, Sf. Dumitru, am fost la Regimentul 91 Infanterie şi la Batalionul 20 Pionieri, făcându-le, împreună cu părintele căpitan Leulescu, slujba religioasă, apoi ne-am rugat lui Dumnezeu ca să-i ferească de orice primejdie a vieţii. Am fost până la punctele cele mai depărtate, aproape de gara Tundutov, ducând ostaşilor cuvânt de curaj, cruciuliţe şi cărticele de rugăciuni, care mi-au mulţumit cu lacrimi în ochi. Dar periculoasă mi-a fost reîntoarcerea, fiind o luptă puternică de avioane deasupra noastră. Totuşi, Dumnezeu m-a salvat şi am putut ca să-mi îndeplinesc misiunea mea. În ziua de 29 octombrie am fost la Regimentul 83 Infanterie şi Regimentul 40 Artilerie, unde de asemeni am convorbit cu ostaşii şi le-am făcut slujbe religioase.

Tuturor le-am vorbit, insuflându-le încredere în Dumnezeu şi în forţele noastre. Spunându-le că, dacă ducem povara gloanţelor şi îndurăm osânda sângerării, îndeplinim o sfântă poruncă a strămoşilor noştri şi purtăm cu noi comoara morţilor noştri care ne spun: „Apăraţi-vă Patria!!!"... Şi, după cum înaintaşii noştri nu s-au lăsat bătuţi de bejanii, nu ne vom lăsa nici noi clintiţi din loc, chiar de ar fi să se reverse asupră-ne potopitoarea urgie a contraatacurilor. Noi, fiind santinelă în nemărginita stepă a calmucilor – cea mai îndepărtată, de la care aşteaptă aşa de mult întreaga omenire civilizată.

Aici, în faţa Rusiei imense şi a Volgăi cu apele întinse în zare, între orizonturile ostile, ostaşul nostru nu se crede niciodată singur. Şi pe

toate drumurile de pulbere sau de troiene ale stepei, se înalță sufletul lui, văzând că n-a fost uitat, ci dimpotrivă, în lupta ce o desfăşoară pe culmi de glorie şi de răsunet, se află lângă el şi sprijinul cel mai mare, sprijinul spiritual: părintele său sufletesc. Iată misiunea preotului. E de ajuns ca să vadă ostaşul lângă el pe preotul care 1-a învățat primele buchii ale credinței creştine, pentru a înfrunta cu tărie şi bărbăție arşița năniezilor, glodul prafos al drumurilor şi urgia duşmanului.

Atât la Nariman, cât şi la Seti, am ajutat la pansarea răniților, apoi la cazarea lor. M-am îngrijit de hrana şi curățenia lor, precum şi de evacuarea lor la spitalele de campanie, când comandantul ambulanței era plecat la divizie. De multe ori şi noaptea am fost lângă patul lor de suferință, citindu-le rugăciuni de vindecare, spunându-le vorbe bune de mângâiere şi încurajare.

Am alergat oriunde s-a simțit lipsa preotului, necunoscând oboseala pentru îndeplinirea datoriei.

M-am ocupat, când mi-a permis timpul, şi de populația civilă, dar aici a mers mai greu fiindcă aceşti locuitori – calmuci – au credința budistă, totuşi am reuşit, în parte, să le dau prin interpreți, unele cunoştințe din Legea Creştină.

În Buzinovka şi Kalaci, din 20 până în 23 noiembrie. În urma atacului puternic, rusesc, din 20 noiembrie, când s-au năpustit asupra noastră soldații bolşevici cu un fanatism păgân, îmbătați de alcooluri tari, cu părul vâlvoi, cu strigăte răguşite, cu ochii împăienjeniți de marile beții, am lucrat foarte mult şi ziua şi noaptea la primirea răniților ce ne soseau mereu de pe pozițiile unde s-a dat cea mai cruntă bătălie a istoriei. Încleştarea ce depăşeşte cea mai halucinantă închipuire. Soldatul român însă a primit ca un titan atacul milionului de strigoi înarmați cu cele mai înfricoşătoare arme de distrugere: tancurile ruseşti dau buzna peste noi, şi eu personal am scăpat numai pe sub focul lor ucigător, refugiindu-mă pe un pârâu, pe gheață şi ieşind la şoseaua ce mergea spre Buzinovka, unde am fost luat într-o maşină a diviziei, de domnul căpitan Scorțeanu.

Ajungând la Buzinovka, ne-am adunat toți ofițerii şi trupa ambulanței, cu maşinile încărcate cu material şi cu răniți. Aici, a trebuit ca să alerg pe la germani după benzină pentru a putea transporta răniții mai departe. Fiind sfătuiți de germani, care evacuaseră oraşul fiindcă ruşii se apropiau, am luat noaptea drumul spre Kalaci.

Ajunşi noaptea în Kalaci, am evacuat răniții, împreună cu comandantul ambulanței, la spitalul german, după ce le-am spus că Dumnezeu o să ne ajute ca să scăpăm cu viață, îmbărbătându-i şi mângâindu-i.

Dimineaţa, văzându-ne înconjuraţi de ruşi, ne-am adunat toţi ostaşii români de la ambulanţă, trenuri regimentare, poştă şi tezaur şi le-am făcut un mic serviciu divin, mărturisind şi împărtăşind foarte mulţi ofiţeri şi trupă, care, din iniţiativă proprie, mi-au cerut, ştiind că numai o minune Dumnezeiască ne poate salva din situaţia în care ne aflam. Aici, am fost un adevărat apostol al Bisericii şi al Neamului, vorbind şi încurajând, spunând că nu trebuie să ne pierdem încrederea în Dumnezeu, în forţele noastre şi ale aliaţilor noştri germani, care ne spuneau mereu că suntem în siguranţă şi vom fi salvaţi, putând ca să ne retragem peste Don.

În punga de la Stalingrad, din 23 noiembrie 1942 – 14 ianuarie 1943. În ziua de 23 noiembrie, o zi grea pentru noi, căci ruşii presau mereu cu tot felul de arme spre oraşul Kalaci. După o luptă cruntă, unde se auzeau, printre focurile armelor, ţipătul strident şi răcnetele sinistre ale soldaţilor bolşevici, care au rupt rezistenţa germană şi a noastră şi s-au năpustit în oraş cu tancurile, peste podul Donului.

Din învălmăşeala şi panica de nedescris ce s-au produs în oraş, când ruşii trăgeau din tancuri, a trebuit să fugim, care cum am putut, rămânându-ne toate bagajele şi tot materialul sanitar la ruşi. Eu m-am salvat pe jos, printre tancurile ruseşti, fiindcă maşinii cu care eram i-au împuşcat roţile de dinainte şi astfel m-am retras printre maşinile germane care fugeau spre Stalingrad. Alergând pe jos mult timp, până ce am fost luat de o maşină germană, am putut să văd pe câmpul întins căruţe cu cai fără conducători, alergând, cai singuri, ostaşi călări şi ostaşi pe jos.

Cea mai mare parte a armatei noastre din acest oraş, s-a salvat intrând în punga ce se formase în faţa Stalingradului.

Fiind împrăştiaţi, ne-am mai adunat câţiva la Dimitrovka, lipsiţi fiind de toate obiectele, precum şi de hrană. Nu mi-a mai rămas decât rugăciunea ca să mulţumesc lui Dumnezeu că m-a mai scăpat o dată din faţa morţii.

După două zile petrecute în suferinţe şi necazuri cu ostaşii Diviziei 20 şi Diviziei I Cavalerie, în oraşul Dimitrovka, am aflat de sediul Diviziei 20 că este la Bazarguno şi am plecat imediat acolo, unde s-a înfiripat iar ambulanţa cu ce a mai putut aduna.

Fiind singurul preot al Diviziei 20, în această pungă, care puteam să mai activez, am avut foarte mult de lucru, trebuind să fiu când la Bazarguno, când la Iabloşnik, când la Pitomnik, precum şi în alte viroage unde erau adăpostiţi ostaşii noştri. Fără cărţi liturgice, fără veşminte preoţeşti etc. (fiindcă altarul preoţesc mi-a rămas la Kalaci) a trebuit să-mi improvizez cum am putut veşminte, adică epitrafir şi să-mi

scriu rugăciunile de la slujbele religioase, pentru a putea fi de folos ostaşilor.

După o luptă cu climatul stepei calmucilor, atât de asemănător celui din Sahara, acum a trebuit să luptăm cu pustiitoarea „Purga", care venind dinspre Pacific, suflă atât de cumplit încât mistuie orice licărire de viaţă, unde să mai adăugăm că ruşii, fiind în elementul lor, vărsau văpăi pe gură şi pe nări, împinşi de nagaicele înflăcărate ale luciferilor roşii.

Astfel, supuşi tuturor privaţiunilor, foamei, vântului, frigului mare, drumurilor grele, a trebuit ca să merg kilometri pe jos ca să-mi îndeplinesc datoria şi să satisfac pe toţi ostaşii, făcându-le slujbe religioase, ducându-le cuvinte de îmbărbătare şi speranţă mare pentru salvarea noastră din acest cerc.

Am făcut înmormântări aproape în fiecare zi, înmormântând la Pitomnik 88 ostaşi, la Iabloşnik 16 ostaşi şi la Bazarguno 22 ostaşi. Tuturora le-am făcut cruce, deşi era foarte greu, din lipsă de material, apoi le-am aranjat frumos mormintele. În special cimitirul din Pitomnik mi-a reuşit să-1 fac foarte frumos şi bine aranjat, situat fiind pe o ridicătură mai înaltă, între două viroage. Aici am lucrat cu mâna proprie la săparea gropilor, la facerea crucilor şi aranjarea mormintelor, de multe ori sub focul bombardamentului inamicului.

De câte ori a trebuit să mă arunc pe burtă prin zăpadă, sărindu-mi crucea şi epitrafirul departe, când mergeam la înmormântare, fiincă inamicul nu ne mai slăbea deloc cu bombardamentul aviaţiei. Apoi, nu o dată, a fost să cad victimă gloanţelor care şuierau pe la urechile mele. M-am aruncat şi în groapă, în locul mortului. Totuşi, mulţumită lui Dumnezeu, am scăpat de orice rău şi am putut să fiu de folos şi mai departe ostaşilor, pentru a-mi îndeplini datoria.

În fiecare zi făceam rugăciuni împreună cu ostaşii răniţi şi bolnavi şi le făceam şi slujbe religioase. În zilele de duminică şi sărbători, când ne mai slăbeau ruşii, făceam slujbe pentru toţi ofiţerii şi trupa ambulanţei şi a diviziei.

Astfel, de Sf. sărbători ale Crăciunului, am făcut o slujbă religioasă la cartierul diviziei, unde am binecuvântat pomul de Crăciun (un brad ce avea pe el puţină vată şi doi mucuri de lumânare) de faţă fiind şi domnul general Tătăranu, comandantul diviziei, împreună cu tot statul său major. După ce am vorbit eu câteva cuvinte, precum şi domnul colonel R. Dimitriu, a vorbit domnul general, care ne-a spus tuturora calde cuvinte de curaj, speranţe şi însufleţire.

În ziua de Crăciun am făcut slujbă la răniții din Bazarguno, vorbindu-le despre sărbătoarea frumoasă a Crăciunului, de față fiind și domnul general. Am plecat împreună cu dânsul la Pitomnik, unde iar am făcut un serviciu divin la răniții și bolnavii internați la ambulanță, precum și pentru ofițerii și trupa diviziei. Aici, a spus domnul general următoarele cuvinte de îmbărbătare către rănții ardeleni: „Băieți, știți voi cântecul ardelean care spune: *Lung e drumul Clujului*, apoi acest drum, de aici de la Stalingrad se începe". Apoi le-a preamărit jertfa lor care nu va fi zadarnică, ci va aduce reîntregirea țării noastre cu acea frumoasă regiune ocupată vremelnic de unguri.

De Sf. Botez al Domnului, deși inamicul ne presa mereu și ne bombarda, totuși am riscat cu viața și am mers prin toate bordeiele (bungardurile) ostașilor noștri, din Pitomnik, Iabloșnik și Bazarguno, cu Botezul Domnului, binecuvântându-i și îmbărbătându-i, iar ostașii, cu lacrimi în ochi de bucurie, mulțumeau lui Dumnezeu că au avut fericirea ca și aici, în pungă, să primească Botezul Domnului.

Zilnic făceam rugăciuni pentru ostașii bolnavi și răniți, pentru vindecarea lor, precum și pentru a cere ajutor lui Dumnezeu ca să fim salvați din această încercuire. Cu câtă evlavie și credință se rugau ei pentru împlinirea acestei dorințe. Și erau foarte mulțumiți că se află și părintele lor sufletesc lângă ei, simțindu-se mai tari și puteau să suporte cu credință și speranță toate necazurile și durerile ce erau asupra noastră.

Nu știu care scrib, înmuind tocul în neagra cerneală, va fi vreodată în stare să facă dâre pe hârtie și să eternizeze viața luptătorilor din fața orașului Stalingrad. Aici, unde ostașul român, supus elementelor pustiitoare ale naturii, lipsiți de hrană suficientă, fără munițiile necesare și fără pic de odihnă, a rezistat cu negrăit eroism unui milion de fiare apocaliptice.

Ostașii noștri, care au ajuns niște umbre, căci frigul le îngheață fața, le plezneşte vinele și trupurile le sunt istovite, doar sclipirea ochilor nu cedează, mai arată că mai licărește viața în ei. Aici am luat parte și am făcut adevăratele studii ale vieții omenești, la școala suferințelor, unde nu se dau examene. Pe umerii noștri, care au devenit niște titanici în ale suferinței, am purtat atâtea răutăți, atâtea greutăți ce ne apăsau mai greu ca niște pietre de moară.

Aici, unde și ziua și noaptea se cutremura pământul și vuia văzduhul de bombele grele ce cădeau asupra noastră și de zumzetul sinistru al Katiușei, periclitați fiind în fiecare clipă, a fost a doua Golgotă, căci aici au murit cu cea mai eroică moarte apărătorii

creştinătății. Şi printre aceşti eroi, în primele rânduri suntem noi, românii, ostaşul român care, ca un titanic a sfidat moartea cu o îndrăzneală şi cu un curaj ce n-a avut istoria până acum.

Supus şi eu acestor privaţiuni, n-am fost fericit cu o moarte eroică, decât cu o boală foarte gravă, din cauza căreia am fost evacuat cu avionul, prin aeroportul Pitomnik, în noaptea de 14 ianuarie 1943. Cu mari primejdii şi peripeţii, de multe ori fiind cu moartea în faţă din cauza bombardamentului inamic care se afla la o distanţă de 5 km de aeroport, am trecut cercul ce ne-a înconjurat şi după o noapte de călătorie cu un avion de transportat benzina, prin frig şi ger, am aterizat pe aeroportul oraşului Salsk.

Din 14 ianuarie până la 15 martie 1943. După aterizarea la Salsk, am fost internat la spitalul german, de unde apoi am fost evacuat la Rostow. Iar de aici, după lung drum şi greu, prin frig şi ger (mai ales fiind grav bolnav) am ajuns la Spitalul Z. I. Nr. 324 în Tiraspol. Aici am stat mai mult timp până ce mi-am alinat suferinţele bolii care şi azi o mai am. De aici, am fost trimis la P. S. al ambulanţei, la Compania 1 Sanitară, de unde am fost demobilizat pe data de 15.III.1943 şi trimis în garnizoana Turda, unitatea mea de origine.

Din 20 septembrie 1942 şi până în 14 ianuarie 1943, cât timp mi-a fost comandant al ambulanţei medicul maior dr. Gh. Spirescu, am fost şi şeful adjutanturii. Şi aici am muncit ziua si noaptea, de multe ori, pentru bunul mers al ambulanţei. Căutând ca totdeauna să fiu cu actele în regulă şi cu răspunsurile la zi. Pentru această muncă în plus, am primit de multe ori laude şi mulţumiri de la superiorii mei, care ţineau foarte mult la mine, fiindcă eram gata totdeauna la datorie.

Ca răsplată pentru munca mea prodigioasă, depusă pe tot timpul campaniei, drept confesor al ambulanţei şi al diviziei, pentru curajul şi spiritul de sacrificiu de care am dat dovadă întru îndeplinirea datoriei, făcând de multe ori servicii religioase – înmormântări, rugăciuni şi conferinţe sub focul bombardamentului inamicului, apoi pentru aranjarea şi îngrijirea cimitirelor, în special cel de la Zibenko – o adevărată grădină de eroi –, lucrând de multe ori cu pericolul vieţii, precum şi ca şef al adjutanturei, am fost propus la „Coroana României cu panglică de virtute militară", însă din cauza evenimentelor nefaste nu ştiu nimic despre rezultat.

Punând pe hârtie o parte din activitatea mea pastorală desfăşurată în această campanie, acolo departe, spre zările infinite, în regiunea cea mai mohorâtă şi blestemată a Rusiei, precum şi la Stalingrad, ce a devenit semnul datoriei împlinite şi simbolul dreptăţii pe care o aşteaptă

neamul şi o impune sângele eroilor de acolo – zic, o parte, fiindcă îmi lipsesc toate datele, întrucât unele mi-au rămas cu toate bagajele mele, la ruşi. Regret mult după schemele cimitirelor ce le-am făcut cu scară, precum şi tablourile nominale ale ostaşilor ce i-am înmormântat.

Las ca superiorii mei să mă judece şi să aprecieze toată oboseala şi munca depusă pentru binele Bisericii şi a Neamului.

Preot căpitan Friciu Octavian, Confesor al Garnizoanei Turda
(A. M. R., fond Inspectoratul Clerului Militar, dosar 300, f. 6-14)
Turda, la 20 martie 1943

(Extras din cartea: **Preoți în tranşee**. **1941-1944**. FUNDATIA GENERAL ŞTEFAN GUSĂ. Editura Europa Nova, Bucuresti, 1998, 432 pagini. Autori: Gheorghe Nicolescu, Gheorghe Dobrescu, Andrei Nicolescu).

VII. „...PÂNĂ SE TERMINA ACEASTĂ OPERAȚIUNE, ÎNGHEȚAM ŞI DEGERAM..."

...După lupte grele date pe viață şi pe moarte pe frontul de la Cotul Donului, am rămas în poziții mai mult de două săptămâni, fără hrană şi muniție, copleşiți de un ger năprasnic, încât camarazii din linia întâi erau evacuați cu picioarele complet degerate. Îmi amintesc că eram în pozițiile artileriei, cu aruncătoarele de 120 mm, aflându-ne într-o altercație cu nemții, care se îmbarcau în camioane Hensel, vreo zece la număr, cu intenția de a părăsi zona încercuită. In această situație, şi noi, românii, voiam să mergem cu ei şi să încercăm a sparge undeva încercuirea. Nemții nu voiau să ne ia, aşa că, atunci când ne prindeam cu mâinile de obloanele maşinilor pentru a ne urca alături de ei, ne loveau cu baionetele sau ne călcau pe mâini. In situația creată, am îndreptat tunurile spre maşini, distrugându-le, astfel ca nimeni să nu mai poată părăsi această zonă.

În după-amiaza zilei de 19 noiembrie 1942 am fost capturați grupuri, grupuri, formându-se apoi un convoi mai mare, ce a fost pus în mişcare spre zona liniilor noastre. Aici s-au dat lupte foarte grele corp la corp, între ostaşii noştri şi cei ruşi, aşa că oriunde puteai vedea grămezi de cadavre, zăpada fiind roşie de sângele celor căzuți. Ni s-a ordonat să ne aşezăm în genunchi, în timp ce în fața noastră a fost adusă şi montată o mitralieră, pe care ostaşii ruşi o pregăteau pentru tragere. Ne-am luat adio de la viață, cei mai mulți închinându-ne şi rugându-ne la Dumnezeu pentru iertarea păcatelor noastre şi pentru ajutorul celor rămaşi acasă. Din fericire, în acel moment a apărut un ofițer rus care a oprit masacrul. Acesta a ordonat punerea în mişcare a convoiului. Prizonierii care rămâneau în urmă şi nu mai puteau să meargă erau împuşcați. Dar noi, ca să ne salvăm viețile, mergeam câte trei, ținându-ne de braț, astfel încât pe rând să fim la mijloc, timp în care mergeam cu ochii închişi, pentru a ne mai reveni din slăbiciunea ce ne copleşea. În timpul deplasării pe jos, toți prizonierii degerați sau bolnavi şi care nu mai puteau să meargă au fost împuşcați de santinelele ce însoțeau convoiul.

(În octombrie 2013, ziaristul bucovinean Gheorghe Gorda mi-a oferit o altfel de informație despre golgota prizonierilor români, care ne vorbeşte

clar că bolşevicii au organizat multe alte Katyn-uri pe teritoriul sovietic. Dânsul a publicat în „Zorile Bucovinei" înainte de perestroika lui Gorbaciov o schiță despre un secretar de partid de la Institutul de Medicină din Cernăuți, fost şef al Serviciului medical al Frontului de la Stalingrad, colonel în retragere. Veteranul i-a făcut ziaristului o mărturisire despre soarta tragică a prizonierilor de război de la Stalingrad, pe care redactorul[cenzorul] i-a scos-o din text: „Prizonierii de război, nemți și români, parcurgeau încolonați distanțe mari fără de escortă, supravegheați doar de la distanță de cavalerişti noştri, punctul final al deplasării lor fiind ...locul de înălțare la cer. Toate drumurile duceau spre văi, ascunse între dealuri, de unde erau seceraţi/mitraliați de soldații noştri, dar pentru statul major al frontului semnam acte de confirmare a decesului din cauza bolilor a mii și mii de foşti combatanți..." – V.Ş.)

Am mers în aceste condiții trei zile şi tot atâtea nopți, fără hrană şi apă. În final am ajuns la o stație de cale ferată, cu o rampă de campanie, unde se afla o garnitură de vagoane pentru transportarea vitelor. Am fost îmbarcați şi înghesuiți câte o sută de prizonieri în fiecare vagon. Stăteam precum sardelele într-o cutie.

Am mers cu trenul opt zile şi opt nopți, cu întreruperi din cauza bombardamentului, fără a primi şi de această dată hrană sau apă. Ne-am alimentat, ajutându-ne unii pe alții, cu ce mai găseam prin sacul cu merinde, adică grâu sau orz, pe care îl culeseserăm de sub zăpadă, în timpul încercuirii, şi pe care îl prăjiserăm pe tablă când ne aflam în adăposturi. Ne amăgeam setea, pe rând, cu bruma şi gheața ce se depunea pe capul şuruburilor ce fixau scândurile vagonului. În acest răstimp, vagonul nu s-a deschis decât de două ori, cerându-ni-se să dăm jos morții. Nu i-am dat, pentru că astfel rămâneam mai puțini, iar frigul devenea insuportabil la temperatura de minus 40-45° C. Ne înghețau nările şi ni se oprea respirația la acea temperatură.

Ajunşi în lagărul central de triere nr. 58, am fost debarcați şi ni s-a dat apă fiartă pentru băut şi ca hrană câte un capac de bidon cu terci. Sosiseră în acest lagăr aproximativ 12 000 de prizonieri.

De aici am fost repartizați în alte lagăre, mai mici, filiale ale acestuia central. Eu am fost repartizat în filiala nr. 3/58. Am fost cazați în barăci cu o capacitate de 100 de oameni, fiind organizați în companii ce numărau tot 100 de oameni, care la rândul lor se divizau în grupuri a câte 10 oameni. Barăcile erau dotate cu paturi

din lemn, aşezate pe trei nivele. Foşneau ploşniţe peste tot, în lemnul paturilor şi în pereţii barăcilor. Noi, prizonierii, eram plini de păduchi, care stăteau înfipţi în carnea ce se rupea când încercam să-i tragem de pe noi.

Ajunsesem să cântăresc doar 38-40 kg, din această cauză, mi s-a repartizat un pat de la nivelul de jos. Cea mai mare nenorocire era pentru noi, cei de jos, că păduchii de pe cei de deasupra curgeau pe noi, chinuindu-ne îngrozitor.

La câteva zile de la sosirea în lagăr, ne-au fost luate flanelele, căciulile, cojoacele, mănuşile din lână, începând campania de deparazitare. Articolele de îmbrăcăminte erau duse la etuvă. Aceasta funcţiona zi şi noapte, pentru a înlătura pericolul unei epidemii de tifos. De asemenea, s-au organizat puncte de tuns pentru prizonieri şi s-a pus în funcţiune baia lagărului şi spălătoria pentru lenjerie. Acestea funcţionau continuu, zi şi noapte, şi când venea rândul barăcii toţi prizonierii mergeau la baie. După vreo trei luni de zile au rămas doar ploşniţele. DTT-ul ce se dădea prin barăci nu avea efect asupra lor.

Prin luna martie 1943 am primit saltele, perine, pături şi lenjerie de pat. Tot atunci s-au organizat echipe de infirmiere, care în fiecare seară controlau lenjeria de corp a prizonierilor. Dacă la cineva era găsit un păduche, toţi locatarii barăcii în cauză mergeau la baie şi etuvă. Pericolul de a se îmbolnăvi de tifos exista şi pentru personalul lagărului şi locuitorii din preajmă.

Cel mai greu ne era seara şi dimineaţa, când eram număraţi. Până se termina această operaţiune (tot lagărul avea vreo 4 000 de suflete), îngheţam şi degeram.

O dată în 48 de ore ni se dădea terci făcut dintr-un fel de urluială, căreia i se spunea crupe. Rar mâncam ciorbă de murături sau linte. Pâine primeam 600 de grame, aceasta fiind făcută dintr-o făină neagră şi grea, încât felia ce ne revenea părea mică. Pentru a ne astâmpăra cumva foamea, în timpul deplasării cu trenul spre lagăr şi în lagăr, tăiam bucăţi din şireturile de la bocanci (care erau confecţionate din piele) şi le sugeam. După ce am terminat şireturile, am trecut la curelele de la pantaloni şi la carâmbii cizmelor camarazilor-artilerişti. De asemenea, rodeam bucăţi de smoală, găsită în cărbunii-brichetă, pe care-i foloseam la prepararea hranei.

Această situație a durat până la jumătatea anului 1943, când au început să ne dea câte două feluri de mâncare. La felul întâi, ciorbă de varză, murături, urzici, cu puțină grăsime. Felului doi îi spunea ,,kaşa" (terci) şi era fiartă din mei sau din crupe de grâu. După 23 august 1944 hrana ne-a fost din nou îmbunătățită. Primeam mâncare preparată cu carne congelată şi conserve. Ni se mai servea ceai sau o fiertură din fructe de pădure în amestec cu cetină de brad – noi îi ziceam „vitamina".

Foarte mulți prizonieri au murit secerați de diaree şi dezinterie. Se înființase o brigadă care avea misiunea să care morții cu sania în afara lagărului, pentru a-i îngropa în pădurea din acea zonă. (De obicei, lagărele erau amplasate în păduri.)

Ni s-au întocmit, apoi, fişe personale de către comisii formate din ofițeri ruşi, ajutați de translatori, toți prizonierii fiind repartizați pe categorii din punctul de vedere al stării fizice. În categoria I erau incluşi cei mai solizi şi mai sănătoşi, în categoria a II-a – ceva mai slabi, în categoria a III-a – cei mai slabi sau distroficii, care urmau să fie internați în infirmerii.

Din rândul celor din categoria I şi a II-a s-au organizat brigăzi de lucru, componenții acestora fiind puşi la tăiat pădure, norma pentru o persoană fiind de 6 m^3 pe zi. Cel care îndeplinea norma primea 1 kg de pâine pe zi şi un supliment de mâncare, iar cel ce nu o făcea îşi primea doar porția obişnuită.

Eu, făcând parte din categoria a III-a, am fost repartizat la spălătoria lagărului. În mai 1943, o parte am fost mutați în lagărul 165, numit şi „Zona mixtă", unde am fost puşi să construim nişte barăci mixte, bordei şi suprafață, pentru înființarea unui nou lagăr. Mergeam în pădure, tăiam copaci şi îi căram pe umeri, câte 10 oameni la un trunchi. Îmbinam bârnele cu cuie din lemn. Munca aceasta era istovitoare, căratul bârnelor fiind cel mai greu lucru.

În decembrie 1943, împreună cu alți prizonieri, am fost mutat în lagărul 190. Aici am lucrat la degajarea unor terenuri de dărâmăturile provocate de bombardamente, pe acest amplasament urmând să se construiască o uzină de tractoare.

Aici, la locul de muncă, santinelele care ne păzeau întindeau o sfoară pe nişte pari din lemn, delimitând astfel zona de lucru. Dacă vreun prizonier se apropia de acest „gard" pentru a-şi face nevoile,

era împuşcat pe loc. Îl duceam în lagăr mort, santinela motivând că a vrut să fugă.

În septembrie 1944, am fost mutat, împreună cu alți prizonieri, în lagărul 126, la Nikolaev. Am muncit la dezafectarea terenului de dărâmăturile provocate de bombardamente la şantierul naval „Martin". Şi aici condițiile de muncă erau grele. În lagăr am stat până în aprilie 1945, când, împreună cu alți prizonieri, am cerut să plecăm voluntari pe front cu Divizia „Horia, Cloşca şi Crişan". Ajuns la locul de organizare a diviziei, cu gradul de plutonier, am fost repartizat comandant de pluton la aruncătoarele de 120 mm din cadrul Regimentului 5 Infanterie. Cu această unitate am venit în țară în august 1945...

(Fragment din cartea lui Iancu A. Constantin, ***AMINTIRI DIN LAGĂRUL SOVIETIC***, publicat în Revista *CUGETUL*, nr. 2, 2006, redactor-șef **– Ion Negrei**)

VIII. „TANCURILE... AU LUAT-O DE-A LUNGUL ŞANȚURILOR, STRIVINDU-I PE OSTAŞII ROMÂNI...”

...Tuburile proiectilelor trase săreau vesel din culată, aburind printre fălcile afetului. Erau ca aurul, o movilă galbenă strălucind la soare. Mânuitorul închizătorului Vărzărescu se mişcă iute, mâinile lui, potrivind echilibritorul, parcă dirijau o orchestră, şi locotenentul Damaschin auzea chiar un cântec, dar nu era destul de desluşit din cauza bubuiturilor dese de tun. Când canonada a încetat, pentru câteva clipe, Evdochim şi-a şters sudoarea de pe frunte, a aprins o ţigară scumpă, cu vârful aurit, probabil avea un pachet de ţigări germane („Ce-o fi dat peste el, că nu-i fumător?”) şi pufăia uitându-se cu un zâmbet molatic, printre gene, la soare. Acum, fiindcă era linişte pe toată linia frontului, s-a auzit şi cântecul, deşi Vărzărescu nu mai dirija, ci fuma alene: *Cu racheta o să sui/ În tăria cerului/ Să fac haltă de-ajustare/ Doar la cele două Care/ Eu mă urc în Carul mic/ Şi cu-n fir de borangic/ Trag cu mine la plimbare/ Tot tarafu-n Carul Mare.*

Cânta cu foc Maria Tănase. După ce taraful a urcat, cu lăutari, cu viori şi cobze, în Carul Mare, s-a reînceput, vesel, canonada. Mişcările mâinilor lui Vărzărescu (ia, priveşte-le, domnule, sunt curate, parcă ieşise acum din baie!) lângă culată, care izbea înapoi mânerul închizătorului, erau sigure şi precise. Deşi proiectilul, după ce era introdus în închizător de mâna servantului care-l apuca de ogivă, dispărea din câmpul de vedere, locotenentul Damaschin, din nişa unei busole de artilerie, de unde dădea comenzile, vedea cum percutorul (acul armei) lovea capsula şi ghiuleaua zbura spre duşman. Din blindajul alăturat, unit printr-o trecere de comunicare cu tranşeea bine echipată, câţiva savanţi, bine dispuşi, continuau să ducă lăzi cu grenade antitanc, cu proiectilele, chiar şi nişte pistoale-mitraliere noi-nouţe, cu unsoare galbenă ca mierea pe ele, neîncercate în luptă, iar grămada de tuburi galbene creştea între fălcile afetului. Cineva le-a împins cu picioarele şi ele s-au rostogolit, improvizând parcă un crâmpei de cântec: *„Şi cu-n fir de borangic/ Trag cu mine la plimbare..”.*

Iar tunurile trăgeau vesel, tir lung, tir scurt, obuz după obuz, şi locotenentul Damaschin exulta, şi el a observat că gurile de tun

hohoteau, iar când s-a uitat în cine trăgeau tunurile, a văzut nişte arătări ciudate, ceva ce semăna cu pasărea kiwi sau cu un arici... ah, acestea-s tancurile ruseşti, cum de nu le-a recunoscut, mascate cu penaj ce aduce a blană, s-au mascat frumos, nimic de spus. Numai că şi ceilalți tunari, de la celelalte tunuri, toată bateria a văzut intenția inamicului de a-i înşela şi de a se apropia cât mai aproape de tranşeea lor. Când păsările kiwi s-au apropiat, au constatat că acestea nici nu erau păsări, ci nişte tancuri – asfaltiere, unse cu dohot negru de sus până jos.

Evdochim Vărzărescu trăgea cu asiduitate, cu autoîncântare, se folosea cu aceeaşi eleganță de ambele mâini. „Ia, te uită, e ambidextru!", gândi mulțumit Damaschin. Urma iarăşi o mică pauză de tragere. Vărzărescu îşi aprinse o țigară, a scos-o dintr-un pachet de Regale, roşii (de-acum locotenentul nu se mai mira că servantul fumează) şi începu să-i spună ceva. Nu-i desluşea cuvintele, dar înțelegea că foloseşte un vocabular asezonat şi aceste lucruri picante îi făceau bine şi era vesel, nevoie mare... Şi în general, atmosfera era una de zile mari. Apoi, chiar lângă tun, ostaşul s-a lăsat în pirostrii şi a luat o gamelă nou-nouță, şi în gamelă erau bucăți mari de carne... ostaşul mânca fără grabă, uitându-se din când în când în partea inamicului.

În aceeaşi vreme, într-un plan mai îndepărtat, potcovarul Solomon Boubătrân hrănea vreo patru sau cinci cai: le dădea bucăți de zămos şi caii apucau cu buze moi bucățile, le rumegau liniştiți, fără grabă, căci erau sătui şi pielea strălucea pe ei de prea multă sănătate...

Alți doi servanți – Marco Moțmăşcat şi Lazăr Bujor – nu se vedeau bine din cauza perdelei de fum, în pauza care a intervenit spuneau bancuri. Locotenentul Damaschin le auzea bine vocile:

– Mă, să-mi spui: ce e cruce peste cruce?
– Nu ştiu. Probabil decorație peste decorație...
– Pe naiba. E popa deasupra surorii de caritate!
– H-ha-ha!

Când carele ruseşti s-au apropiat destul de mult, Evdochim Vărzărscu şi-a reluat munca la tun.

* * *

Tancurile se apropiau precaut. Nu erau multe, doar patru. Îşi ridicau în sus ţevile, când urcau un dâmb, le lăsau în jos, când coborau, parcă ar fi mirosit aerul. Înaintau cu viteză redusă; aşteptau ca tunarii români să deschidă focul. Lazăr Bujor, ochitorul de tun, strângea coada grenadei şi înjura în gând. N-aveau obuze. Nu venise aprovizionarea. Nu venea de-acum de câteva zile. Acest gând asiduu nu-l lăsa să se liniştească.

La un semn, au părăsit tunul şi au alergat în tranşeea din faţă. Şi Blaj, şi Vărzărescu, şi Boubătrân şi Marco Moţmăşcat. Lângă tun a rămas numai locotenentul Tudor Damaschin.

„Doamne, fă, Doamne, să reuşească!", se ruga el. De când dăduse ordinul: „Treceţi la acţiune", repeta în minte ruga către Dumnezeu.

Tancurile veneau cătinel. Ca şi mai înainte „miroseau" aerul cu trompele, încetineau viteza aproape să se oprească. Se mirau că nu deschide nimeni focul.

Aproape din şanţurile primei linii, au ridicat viteza la maximum. Uruiau motoarele, trâmbe de praf înecăcios se învolburau de la şenile în sus. S-au auzit două sau trei împuşcături dintr-o puşcă antitanc, dar tancurile luaseră viteză maximă – partea din faţă, blindată masiv, le proteja de obuze, cu atât mai mult de puşca antitanc. T-34 veneau în iureş.

„Pregăteşte-te!", strigă Blaj, şi Evdochim Vărzărescu îi răspunse: „Amuşi!". Moldovenismul acesta îl făcu pe Blaj să zâmbească. Pe o clipă. Şenila unui tanc turti parapetul şi îi acoperi lumina zilei. S-a chircit în tranşee. După câteva clipe tancul trecu peste el şi Blaj văzu cum Evdochim se ridică din ţărână, cum aleargă din urma tancului rusesc şi îi prinde mina anticar cu magnet pe fundul tancului. Apoi aleargă în tranşeea din care a ţâşnit câteva secunde în urmă. După clipe de încordare, se auziră, aproape simultan, două bubuituri. Două tancuri s-au aprins. Ardeau cu fum negru, dens. Câteva figuri s-au văzut prin fum. Au început să pârâie mitralierele. Câmpul de luptă nu se vedea din cauza fumului negru. Ostaşii din tranşee au auzit cum zgomotul produs de celelalte două tunuri s-a îndepărtat în partea de unde au apărut.

Blaj îi tună o strofă veselă:
– *Când mă duceam de-acasă*
Cu carul încărcat,
Făceam o bucurie
La fetele din sat!

După luptă locotenentul Damaschin le mulţumi lui Evdochim Vărzărescu şi lui Marco Moţmăşcat. Dar mai ales lui Boubătrân, care a executat lucrările de artificier şi din nişte mine simple a făcut mine cu magnet, care le-au asigurat celor doi reuşita.

Rămânea problema muniţiilor. Care nu mai veneau din spatele frontului. Nici performante, nici simple, împotriva infanteriei.

Au primit apoi ordin să nu lase tunurile. Chiar dacă nu aveau muniţii să stea lângă ele. A doua zi iar au dat buzna tancurile ruseşti, Mai întâi au pisat bine bateria. De la distanţă. Servanţii s-au ascuns în şanţuri şi nu le răspundeau – n-aveau cu ce. Tancurile, după o mică pauză, au pornit la atac. Trompele lor de tun veneau ameninţător spre liniile româneşti. Aruncau din ţevile de eşapament vălătuci de scântei.

Tancurile ajungând la prima linie n-au trecut peste şanţuri, ci au luat-o de-a lungul lor, strivindu-i şi astupându-i pe ostaşii români cu pământ şi mergeau pe deasupra ca nişte uriaşe fiare de călcat. Se auzea şi la tunari, destul de clar, zângănitul şenilelor. Tancurile erau cu „coastele" spre tunari, dar servanţii stăteau neputincioşi – nu aveau muniţii. „Eh, ce bine ar fi să deschidem acum un foc viu!, se gândi locotenentul Damaschin. Cum se mişcă greoi, cum s-au aşezat cu partea laterală spre tunuri...". Tancurile ruseşti continuau să calce şanţul de apărare. Lui Damaschin nu-i ieşea din cap gândul: „Foc viu! Foc viu asupra tancurilor!".

Au fost aruncate câteva grenade, dar fără nici un efect, oamenii le aruncau de frica morţii, fără a ţinti într-un loc anume. Câţiva ostaşi au sărit din şanţ şi alergau buimăciţi spre tunari. Au început să-i cosească din tancuri cu mitralierele prin ochire directă, apoi ajungându-i din urmă îi striveau sub şenile. Şi-n acest vacarm de ţipete ale unor oameni alienaţi Damaschin văzu cum pe un tanc s-au aruncat din spate trei ostaşi români. Unul avea o puşcă mitralieră, iar ceilalţi doi ţineau în mâini nişte beţe! După câteva clipe de uimire Damaschin se dumeri că beţele erau nişte răngi. Ostaşii au scos

banda metalică înfăşurată peste roți, au scos cu dibăcie şenilele tancului pe care erau cățărați. Şi maşina de război a început să se învârtă pe loc, în jurul său. Ruşii din tanc au ridicat sabordul nedumeriți – n-au auzit nici o detunătură, nici o explozie... cum de-a sărit şenila tancului?

Îndată ce s-a deschis capacul, s-a arătat capul tanchistului, umerii, rusul era pe cale de a sări din tanc, dar secerat de gloanțe, s-a aplecat şi atârna – picioarele în interiorul tancului, capul pe cuirasă. Cel cu puşca mitralieră l-a împins cu piciorul şi a tras încă câteva focuri în gaura neagră a carului, ostaşii din tanc erau morți, iar el mai pândea la gură...

În decurs de o jumătate de oră au mai fost aprinse două tancuri: unul cu o grenadă, altul dintr-o puşcă antitanc. Celelalte trei s-au retras.

Locotenentul Damaschin, cu acuitate auditivă, auzea cum țipă oamenii striviți de tancuri. Subțire, prelung, sălbatic. Ca nişte pisici, jupuite de vii...

(Fragment din viitorul roman al prozatorului basarabean Ion Iachim)

IX. „O ȚARĂ FĂRĂ STATUI ŞI FĂRĂ EROI NU ARE VIITOR!"

...Aceste meditaţii încrucişate despre eroi şi eroism, probleme şi soluţii îl făcuseră pe Naparu, în mai multe rânduri, să se gândească la Mareşal. Nu o dată, Profesorul şi generalii – care, împreună, formau tripleta de aur, cum îi plăcea lui să-şi numească amicii de conversaţie – se întorseseră, în discuţiile lor, într-un fragment de timp care ducea cu sine toate habitudinile lui Antonescu, felul său auster de a trăi, copleşit de grijile nenumărate ale Ţării şi Oştirii împrăştiate pe întinderile uriaşe ale fronturilor, prins în jocul complicat al contactelor, discuţiilor şi negocierilor interminabile, ce clamau garanţiile care ne-ar fi putut aduce salvarea. Omul acesta, logodit cu gloria şi cu moartea, autoritar prin structură, care ştia să-şi domine sentimentele, să nu se creadă că-l mişcă cumva durerea sau suferinţa, părea încremenit în pasta amorfă a propriilor gânduri, sub imperiul himerei sale – recompunerea României, obiectiv care tindea să se îndepărteze tot mai mult, pe măsură ce ruşii înaintau spre vest, către graniţele pe care Stalin le trasase prin forţă în 1940. Tot mai încruntat şi mai închis în sine, Mareşalul se silea să se smulgă din starea pâcloasă care-i coborâse în suflet, să se concentreze pe problemele importante derivate din evoluţia evenimentelor militare, politice şi diplomatice, să facă abstracţie de gravitatea întâmplărilor cotidiene, de pădurea de cruci pe care o vedea lăţindu-se în realitate, dar şi în visele sale tot mai scurte şi mai chinuite din ultima vreme.

Pe un ecran închipuit, desfăşurat înapoia retinei, Naparu urmărea, cu luciditate, traseul acestui martir al neamului îmbrăcat în uniformă de militar, nutrit de un şir însemnat de convingeri ferme, filozofice, politice şi morale, având o cultură generală şi militară de formaţie enciclopedică, construită în curgerea firească a anilor de studii, în instituţii de învăţământ şi la cursuri pe care le-a absolvit invariabil cu calificativul foarte bine, dar şi după aceea, cu o intuiţie exemplară a evoluţiei faptelor şi fenomenelor, o memorie ieşită din comun, dublată de un spirit de observaţie şi de organizare excepţionale, o capacitate ieşită din comun de analiză a fenomenului militar şi social-politic, o inteligenţă sclipitoare, exploatată la maximum în conceperea operaţiilor, la Marele Cartier General din Primul Război

Mondial, în misiunile diplomatice îndeplinite, ca delegat la diverse comisii şi misiuni (reparaţii, dezarmare, lichidările de război etc.), în funcţiile de ataşat militar la Paris (1922-1923), la Londra şi Bruxelles (1923-1926), la comanda Şcolii de ofiţeri de cavalerie din Sibiu, a Regimentului 9 Roşiori din Giurgiu şi a Diviziei 3 Infanterie din Piteşti, ca director, în două rânduri, al Şcolii Superioare de Război, ca profesor de tactică la aceeaşi instituţie-fanion a învăţământului militar, ca secretar general al Ministerului Apărării Naţionale sau şef al Marelui Stat Major, ori în funcţia de ministru al Apărării Naţionale în guvernele Octavian Goga şi Miron Cristea, în calitatea supremă de conducător al statului român, timp de patru ani, şi de comandant de căpetenie al armatei.

Strădaniile Mareşalului au ţintit mereu un singur scop: reîntregirea Ţării. Acest adevăr este subliniat de el în paginile ce formează gravele „Reflecţii din închisoare": *„Studiile mele strălucite; activitatea desfăşurată de mine la şcoli, la trupă, în război; serviciile care mi s-au cerut să le fac şi pe care le-am dus la bun sfârşit peste graniţe la Petrograd, la Varşovia, la Constantinopol, la Belgrad, la Congresul de Pace, la Comisia de Reparaţii la Geneva, la Paris şi la Londra, opera înfăptuită de mine la Divizie, la Şcoala de Război, la Statul Major şi la Ministerul de Război, operă care a smuls admiraţia şi acelora care din invidie mă duşmănesc; ţinuta mea morală şi mai ales graniţele României Mari m-au ţinut şi mă vor ţine în picioare."*

Naparu îi citise cu creionul în mână toate lucrările publicate: „Românii, originea, trecutul, sacrificiile şi drepturile lor", „Focul şi mişcarea" (curs predat la Şcoala Superioară de Război), „Către români" (articole şi cuvântări), dar şi unele inedite, în care îşi expunea poziţia cu privire la războiul modern, diverse idei doctrinare, situaţia armatei, dezvoltarea culturii generale a cadrelor de stat major, rotaţia acestora în interiorul statului major, educaţia morală şi socială, educaţia fizică, instrucţia trupei, regulamente, reorganizarea armatei, secret, birocraţie etc.

Din teritoriul lăuntric al convingerilor sale, Naparu privea cu cea mai mare luare aminte la primele realizări practice ale Mareşalului, strălucitele proiecte de stat major elaborate pentru momentele principale ale războiului de întregire a ţării, care acordau prioritate manevrelor pe spaţii largi şi combinaţiilor ingenioase, inteligente, ca şi folosirii artileriei în toate fazele operaţiei şi luptei. Ele s-au mate-

rializat în victorii răsunătoare, despre care generalul Lupescu, subşef al Marelui Cartier General în anii 1917-1919, afirmă: *„Operele de cea mai mare importanţă datorate lui I. Antonescu sunt: planul de ofensivă din iulie 1917, planul operaţiei de apărare Mărăşeşti – Oituz, planurile şi proiectele de dezarmare a trupelor bolşevizate, apărare a Basarabiei şi organizare a armatei după pacea de la Bucureşti"*.

Apreciat de generalul Petre Dumitrescu, comandantul Corpului 1 Armată, în foaia calificativă pentru anul 1936-1937, când comanda Divizia 3 Infanterie, ca *„inspiratorul şi animatorul fără egal al marilor înfăptuiri ce au dus la împlinirea idealului naţional"*, Ion Antonescu îi va prilejui inclusiv genialului istoric Nicolae Iorga, la învestirea generalului ca prim-ministru, în 1940, rânduri ce pot fi dăltuite oricând pe un monument: *„...Acest nume aminteşte rezistenţa mândriei româneşti din timpul Marelui Război, sfaturile pe care tânărul colonel de atunci le-a dat neînfricoşatului General Presan, apoi severul director al Şcoalei de Război, formând ofiţeri pentru luptă, nu pentru paradă şi onoruri, pe acela care, în clipa când armata noastră pornea pe calea unei organizări greşite, opunea o concepţie diametral deosebită într-un memoriu pe care trebuie cândva să îl publice ca să se vadă răspunderile, pe omul modest care, neputând atinge ţinta sa, nu s-a gândit decât să se întoarcă la datorie, în sfârşit pe omul de caracter care n-a cunoscut mijloacele prin care se ajunge mai uşor. Acesta este Generalul Antonescu pentru noi, afară de speranţele pe care le trezeşte marea sa valoare militară..."*

Lecţiile învăţate de Ion Antonescu în bătăliile trecute reprezentau un izvor de învăţăminte pentru confruntările viitoare. Un set de note şi observaţii făcute de acesta cu ocazia unor inspecţii la comandamente şi trupe după cucerirea Odessei îi arătase lui Naparu câtă importanţă acorda Mareşalul desprinderii cauzelor principale ale întârzierii obţinerii victoriei în acea bătălie: inconsistenţa instrucţiei (înlocuirea pierderilor în oameni cu contingente mai vechi, slab pregătite), lipsa de personal la batalioanele de marş, lipsa cadrelor, calitatea inferioară şi organizarea neraţională a serviciilor marilor unităţi, absenţa unor servicii speciale de spate care să asaneze câmpul de luptă, să asigure controlul aprovizionărilor locale, adunarea prizonierilor, îngroparea morţilor, transportul răniţilor etc., necunoaşterea ordinelor, instrucţiunilor, neadaptarea la cerinţele luptei, lipsa solidarităţii pe câmpul de luptă, de la soldat la comandantul de mare unitate, slaba pregătire şi iniţiativă a coman-

damentelor. Din acest evantai larg de cauze, aveau să apară, în spatele frontului: o nouă pregătire a cadrelor, noi metode, o nouă disciplină, ateliere de reparații pentru armament, centre de instrucție pentru ofițeri, subofițeri şi soldați, să sporească sensibil caracterul practic al pregătirii. Un asemenea stil de muncă era propriu Mareşalului încă din anii când trecuse de la comanda Şcolii Superioare de Război în funcția de şef al Marelui Stat Major şi declanşase procesul amplu de refacere a programelor de instrucție, a lucrărilor de mobilizare, recrutare, operații şi transporturi, de întinerire a cadrelor de conducere de la toate eşaloanele.

Generalul Trestian – care, după ce absolvise ca şef de promoție Şcoala Superioară de Război, trecuse prin mai multe secții din Marele Stat Major, ajungând în 1929 în Biroul Studii din Secția Operații, unde făcea prognoze strategice – îl cunoscuse îndeaproape pe Antonescu, la sfârşitul anului 1933, când acesta venise la Marele Stat Major. Trestian relata cum primise de la general sarcina de a înlocui noile ipoteze de acțiune pe cele trei fronturi posibile – Est, Vest şi Sud – şi documentele pentru Conferința militară a Micii Înțelegeri din primăvara anului următor. Viitorul mareşal era, în opinia sa, un om cu o gândire complexă, care voia să redea armatei, pe toate căile şi în cel mai scurt timp, valoarea combativă necesară, să creeze o industrie de apărare, să revadă în totalitate „pregătirea nației", implicând, împreună, familia, şcoala, biserica, autoritatea, administrația, conducerea.

Cadrele Marelui Stat Major erau în temă cu scrisoarea pe care Antonescu o adresase regelui şi primului-ministru Gheorghe Tătărescu imediat ce preluase noua funcție. *„Țara,* le scria el celor doi, *este astăzi într-o totală imposibilitate de a se apăra dacă va fi atacată. Armata este complet dezarmată, pseudoinstruită şi demoralizată. Dacă va fi chemată, în situația de astăzi, să apere frontierele, va fi cu sacrificiile de vieți care se vor face – şi vor fi pe cât de numeroase pe atât de inutile – un dezastru militar unic în istoria popoarelor."* Între măsurile cele mai urgente, el preconiza *„înlăturarea cu biciul şi fără milă a farsorilor"* care fuseseră *„promovați în conducerea armatei". „Putregaiul,* considera el, *este atât de mare, încât a rămâne în mijlocul lui înseamnă a-mi lega şi eu numele de un dezastru care este inevitabil, dacă continuăm cu sistemul şi metodele de lucru actuale. Acei care au adus oştirea în halul actual nu pot s-o îndrepte şi împiedică şi pe alții să o facă."*

Cu aceasta era pe deplin de acord şi generalul Dârzu. De aceea, şi dăduse iama Antonescu printre generali, scoţându-i din funcţii şi punând capăt dezmăţului general şi panamalelor camarilei regale, de care beneficiau rudele Lupeascăi. De aceea, generalul şi fusese înlocuit din funcţie, la doar un an de când i se încredinţase răspunderea respectivă, şi i se intentase ruşinosul proces de bigamie.

În „Reflecţii din închisoare", Mareşalul va vorbi ferm despre intransigenţa sa, despre imposibilitatea sa organică de a face concesii, compromisuri, despre poziţionarea permanentă de partea dreptăţii, a corectitudinii, atitudini care unora le provocau frică: *„Eu nu am în spate decât o linie dreaptă pe care m-am aşezat de la începutul carierei şi după care nici o furtună, nici o ameninţare, nici o lovire şi nici o umilire nu m-au putut clinti."* Şi, mai departe: *„Această «linie» inspiră frică nu pentru că stau eu pe ea, ci pentru că o cunosc, o apreciază, o stimează şi sunt gata, la cea dintâi ocazie, să o urmeze mulţi."*

Deşi ştia că, în anumite cercuri, i se spune „Câinele roşu", însuşi regele Ferdinand mărturisindu-i odată că îl numeşte aşa – desigur, considera el, datorită ironiei ce îl caracteriza pe suveran, care nu dorea prin aceasta să-l ofenseze, ci doar să arate că îi place dârzenia sa românească –, Antonescu explică, în „Reflecţii": *„Cu toate acestea, nu merit porecla şi nu cred că ea vine de la subalternii mei, fiindcă nu cred să fi existat şef care să fi desfăşurat o atât de variată, de intensă, de grea şi de îndelungată activitate, la şcoli, la trupă, la servicii, în război şi în timp de pace, pe înalte trepte de conducere (Secretar General, Ministru de Război, şef de Stat Major, Ministru de Război), care să fi pedepsit mai puţin (pot cita pe degete pedepsele ce am dat); care să se fi purtat mai delicat, mai părintesc şi mai respectuos cu subalternii săi, atât în faţa frontului, cât şi între patru ochi sau în societate.*

Din această cauză, nu a fost depusă nici o reclamaţie, de nici un fel, în contra mea."

Ca titular al Departamentului Apărării Naţionale, în decembrie 1937, acesta îşi prelungise ideile avansate pe vremea când fusese şef al Marelui Stat Major într-o operă şi mai consistentă, care includea o nouă reorganizare a armatei, dictată de raţiuni de ordin operativ şi motivată de nevoia întrebuinţării mijloacelor moderne de luptă, a lucrărilor de fortificaţii, grupării tuturor forţelor în scopul realizării unei instrucţii mai bune, a unei mobilizări mai rapide şi acoperiri

mai puternice. Aceleaşi idei au fost reluate pe un plan superior, în 1940, când Antonescu a devenit conducătorul statului.

„Una din deciziile hotărâtoare pentru o participare mai eficientă a trupelor noastre pe front, spusese generalul Dârzu, a fost aceea de a se încorpora, de la 1 ianuarie 1942, recruţii şi toţi oamenii neinstruiţi din contingentele 1930-1942, care să fie pregătiţi intensiv, astfel ca, până în mai, să se realizeze o nouă armată, perfect instruită. Acea armată, construită întâi în insomniile Mareşalului, era mult mai aptă de a suporta vitregiile războiului, de a se opune valului copleşitor al inamicului, pe frontul de Est. Dialectica vie a transformării oştirii lucra adânc în rostogolirea gândurilor Mareşalului, trecând prin faze pe care numai el le simţea, le trăia, de la o formă neclară, ceţoasă, până la forma exact definită a unităţilor şi marilor unităţi instruite, echipate şi dotate pentru lupta modernă, gata de a combina meşteşugit, ca în concepţiile sale, focul cu mişcarea. Într-un Cuvânt al Mareşalului la finalul Cursului de comandanţi de mari unităţi de la Şcoala Superioară de Război, din aprilie 1943, acesta arăta că toate eforturile pregătirii aveau ca scop adaptarea la noile condiţii ale desfăşurării acţiunilor, evitarea unor pierderi umane viitoare. România nu-şi putea permite să ducă o politică echivocă, ambiguă, care să o poarte din nou spre o catastrofă identică cu cea din 1940. «*Celor ce gândesc la fel le răspund,* accentua el, *că prefer să ajung în ziua păcii – chiar învins –, dar cu o ţară intactă, decât alături de învingători, dar cu o ţară în ruină şi cu elitele distruse*». Din păcate, Ţara îşi urmase destinul tragic care avea să o secătuiască de resursele umane şi materiale din restul războiului, să o facă să suporte calvarul ocupaţiei şi al prigoanei comuniste."

Generalul Naparu trebuia să-i dea dreptate lui Dârzu. Mareşalul avusese o intuiţie remarcabilă, când prefigurase lanţul distrugerilor care ar fi lovit România în eventualitatea ocupării sale de către ruşi. Acum, justificarea acestuia pentru continuarea războiului, alături de armata germană, dincolo de Nistru, îi părea corectă: oprirea la graniţa istorică, după ce românii îşi satisfăcuseră interesul, eliberând Basarabia, Bucovina de Nord şi Ţinutul Herţa, era un gest descalificant, lipsit de onoare şi de relevanţă strategică. Prima parte a războiului, câştigată cu concursul şi sacrificiile armatei germane, trebuia urmată de o a doua, în care – citise şi Naparu, în arhive, ceea ce-i spunea Dârzu că le explicase Antonescu comandanţilor de mari

unități – ezitările erau imorale, dar şi contrare ştiinței ducerii războiului: *„De ce* – întreba el – *Anglia se bate în Asia, în Africa, Indii etc.?... Noi suntem datori să ne batem oriunde, pentru a-l zdrobi pe adversar şi a câştiga acest război de care depinde soarta Neamului..."* Câtă viziune geopolitică şi geostrategică dovedea Mareşalul, când spunea: *„La 1800, Rusia avea 80 milioane de locuitori. La 1900, a ajuns la 160 milioane. La anul 2000, Rusia va avea 400 milioane de locuitori. Ce va putea face în viitor acest colos asiatic?"* Şi mai adăuga el: *„Luptând la Est, nu înseamnă că am trădat interesele Neamului la Vest... Regimul mareşalului Antonescu luptă şi va lupta pentru toate graniţele României..."*

Cât despre Stalingrad şi Cotul Donului, el sublinia, cu acelaşi prilej, că, *„din înfrângerea din 1942, armata nu a ieşit dezonorată. Armata română a fost răspândită într-un spațiu imens, fără rezerve tactice şi strategice. Oricât de buni ar fi fost soldații şi oricât de pricepută ar fi fost conducerea, rezultatul nu putea fi mai bun. Şi, dacă greşelile tactice se remediază mai uşor, greşelile strategice au uneori rezultate catastrofale, care cer timp pentru remediere... Noi nu suntem vinovați de ce s-a petrecut la Doneț şi Stalingrad. Nu fac critică conducerii germane. O spun pentru uşurarea conştiinței celor care au avut destinul tragic să comande acolo... Problema înfrângerii a trecut în istorie şi ea va fi judecată de istorie."*

Atunci, ca şi în trecut, Antonescu trebuise să ducă o luptă continuă cu indiferența şi neînțelegerea manifestate de politicieni față de apărarea Țării – acest lucru îl aflase generalul Naparu din documente. În scrisoarea de răspuns din 29 octombrie 1942 adresată de Mareşal lui I.C. Brătianu, stăteau scrise următoarele: *„Când am intrat în război, cu prudența caracteristică a politicienilor valoroşi, nu v-ați manifestat nici pentru, nici contra. După ce am reluat Basarabia şi Bucovina, v-ați grăbit să-mi cereți, şi dumneavoastră şi domnul Maniu, să mă opresc la Nistru. V-am arătat considerațiunile militare, politice, economice şi morale pentru care nu puteam să o fac şi v-am invitat, pentru a treia oară, să luați conducerea, răspunderea şi riscurile unei asemenea acțiuni. Bineînțeles, ați refuzat. (...)*

Suntem la peste 1500 km de țară, drumurile sunt cum sunt, iarna bate la uşă, depozitele sunt ale germanilor, căile ferate sunt în mâna lor, aviația are forța de distrugere pe care ar trebui s-o cunoaşteți. Retragerea forțelor din situația lor actuală ar însemna părăsirea frontului. Exact ceea ce au făcut ruşii în Moldova în 1917-1918. (...)

Vă dați seama ce s-ar alege de armata noastră, de disciplina noastră, de soldații şi caii noştri, de tunurile noastre, dacă am încerca, în condițiile

arătate mai sus, să părăsim frontul fără asentimentul Comandamentului german? Situația aceasta, a oamenilor care la cea dintâi greutate se descurajează, ar denota uşurință totală, nepricepere militară şi prostie.

Soluția ar fi criminală, domnule Brătianu, fiindcă nu s-ar prăbuşi numai armata, s-ar prăbuşi însăşi țara, deoarece germanii ar ocupa-o imediat şi am ajunge în situația Serbiei şi Greciei.

Poftiți, domnule Brătianu, vă ofer din nou conducerea statului şi a guvernului! Retrageți dumneavoastră armata şi «aranjați-vă» cu Anglia!

Numai că trebuie să întreb şi armata, şi poporul. Sunt gata să le pun această întrebare, deschis şi categoric, dacă şi dumneavoastră sunteți gata să vă luați răspunderea.

A mă fi «oprit la Nistru» şi a «retrage azi forțele din Rusia» înseamnă, pentru un om care mai poate încă judeca, a anihila dintr-odată totul, toate sacrificiile făcute la trecerea Prutului, acțiune în contra căreia nu v-ați pronunțat public, însemnează a ne dezonora pe vecie ca popor; însemnează a crea țării, în cazul victoriei germane, condiții dezastruoase, fără a ne asigura, în cazul victoriei ruse, nici provinciile pentru care luptăm, nici granițele care vor voi să ni le mai lase ruşii, nici libertățile noastre şi nici măcar viața familiilor şi copiilor noştri; în sfârşit, însemnează, din cauza nestabilității şi feloniei pe care mă sfătuiți să o practic – şi aceasta este cea mai mare crimă – a asigura țării în viitoarea comunitate europeană o poziție morală care îi va ridica drepturile idealurilor sale şi ar putea să-i fie chiar fatală. Gestul pe care mi-l cereți să-l fac, domnule Brătianu, va face din neamul românesc o victimă a tuturor, fiindcă, concomitent cu dezorganizarea, prăbuşirea şi distrugerea armatei, ar începe instaurarea anarhiei în țară. (...) Iată, domnule Brătianu, la ce ar da naştere gestul pe care mi-l cereți să-l fac. Ar fi gestul nefericit al unui soldat lipsit de onoare, al unui om de stat nu numai inconştient, dar nebun...”

Naparu constatase că şi răspunsul Mareşalului la memoriul din 12 august 1943 al lui Dinu Brătianu şi Iuliu Maniu era o aprigă diatribă împotriva acestora. Primul Război Mondial se făcuse cu mâinile goale. *„Armata pe care o pregătesc azi în țară este de 200 de ori mai mare decât armata cu care am intrat noi în Transilvania în 1918”*, îi spunea Antonescu lui Brătianu. Avea dreptate, de asemenea, când le explica şefilor celor două partide de opoziție că pierderile clamate de ei erau extrem de mici în raport cu cele din Primul Război Mondial. Atunci, România îşi sacrificase, în argumentația Mareşalului, în doar trei luni de confruntare armată, 400.000 de oameni, iar întreg războiul costase țara 800.000 de morți (12 la sută din popu-

laţie), pe când între 1941 şi 1943 (în doi ani şi trei luni de lupte) ţara pierduse doar 181.845 morţi şi dispăruţi (1,08 la sută din populaţie). Acesta era rezultatul măsurilor ferme ale Mareşalului de reconstrucţie a armatei şi dezvoltare a producţiei de război, de ducere a luptei alături de moderna armată germană, de creştere economică susţinută. Şi cât de corect şi vizionar explica Antonescu, când vorbea despre nevoia de a urmări adversarul până la învingerea definitivă a acestuia: *„În cadrul acestui război, vom trece şi dincolo de Oradea, dacă forţa militară ungară se va retrage intactă în inima Ungariei, cum am făcut în 1920. O vom face, fiindcă altfel nu vom putea câştiga războiul şi nu am putea reface graniţa de Vest. Sunt sigur că atunci domnul Maniu va fi de acord cu această procedare şi nu va cere să ne oprim la Oradea, după cum a cerut să ne oprim şi pretinde să ne retragem, în plină luptă, la Nistru."*

O argumentaţie asemănătoare le oferea Mareşalul, la 6 mai 1946, şi acuzatorilor săi din proces, care îi reproşau faptul că a trimis trupele române să lupte pe teritoriul sovietic: *„Când o ţară se angajează în război, armata acestei ţări trebuie să meargă până în fundul pământului pentru ca să distrugă forţele inamice, să câştige războiul... Şi răspunsul cel mai bun care vi-l dau este că, atunci când s-a intrat în a doua fază a războiului, pentru cucerirea Transilvaniei de Nord, armatele române nu s-au oprit la frontieră, au mers până în inima Europei."* Astfel, cuvintele sale se adevereau în totalitate. Pentru că în demersul său se regăsea raţiunea militaro-strategică, nu ezitarea politicianistă.

Mareşalul nu se retrăsese nicio clipă din faţa vieţii şi a morţii: îşi jucase până la capăt rolul de figură unică şi tragică, în acelaşi timp, a istoriei noastre, fără ezitări, fără inconsecvenţe, transfigurat doar de idealul recuperării teritoriilor pierdute prin dictate, în 1940. Când, la proces, i se dăduse ultimul cuvânt, rostise, între altele, acele fraze zguduitoare care subliniau convingerea în dreptatea actelor sale şi în binemeritata lor recunoaştere postumă:

„În testamentul meu politic, dacă voi mai avea timp să-l scriu, voi spune:

«Scump popor român, sunt mândru că am făcut parte dintr-o naţie de dublă ascendenţă, romană şi dacă, a cărei istorie a fost luminată de strălucitoarea figură a lui Traian şi de jertfa marelui Decebal!

Am luptat în două războaie pentru gloria ta!

Sunt fericit să cobor cu câteva clipe mai devreme lângă martirii tăi. Toţi au luptat pentru dreptatea ta!

Foştii mei colaboratori au încercat să se desolidarizeze de mine. Eu nu mă desolidarizez de greşelile lor.

Las ţării tot ce a fost bun în guvernarea mea. Tot ce a fost rău iau asupra mea, în afară de Crimă!

(...) Veţi face mâine ceea ce eu am încercat să fac astăzi, dar am fost înfrânt! Dacă aş fi fost învingător, aş fi avut statui în fiecare oraş al României. Cer să fiu condamnat la moarte şi refuz dinainte orice graţiere. În felul acesta voi fi sigur că voi muri pe pământul Patriei, în schimb voi, ceilalţi, nu veţi fi siguri dacă veţi mai fi aici când veţi fi morţi!»

(...) Îmi vin în minte, în aceste clipe tragice ale vieţii mele, fără să gândesc că aş fi putut fi comparat cu ilustrul general roman, cuvintele pe care el, pornind în exil, le-a adresat, de pe puntea corabiei, poporului său:

«Ţie, popor ingrat, nu-ţi va rămâne nici cenuşa mea!»"

Remarcă premonitorie, dură şi inflexibilă, ca şi cuvintele din ultima scrisoare adresată soţiei:

„Scumpa mea Rica,

Am stat cu fruntea sus şi fără teamă în faţa Justiţiei, după cum stau şi-n faţa Justiţiei Supreme.

Aşa să stai şi tu!

Nimeni în această ţară n-a servit poporul de jos cu atâta dragoste, pasiune şi dezinteresare cum am făcut eu.

Am dat de la muncă până la banul nostru, de la suflet până la viaţa noastră, fără a-i cere nimic. Nu-i cerem nici azi. Judecata lor pătimaşă de azi nu ne înjoseşte şi nici nu ne atinge. Judecata lui de mâine va fi singura dreaptă şi ne va înălţa; sunt pregătit să mor, după cât am fost pregătit să sufăr.

Tu ştii că toată viaţa mea, mai ales din cei 4 ani de guvernare, a fost un calvar, dar a fost înălţător şi va fi nepieritoare.

Împrejurările şi oamenii nu au îngăduit să facem binele pe care l-am dorit cu atâta pasiune ţării noastre. Suprema voinţă a decis altfel, am fost un învins, au fost şi alţii... mulţi alţii!

Numai dreapta judecata – „Istoria" – i-a pus la locul lor, ne va pune şi pe noi.

Popoarele, în toate timpurile şi peste tot, au fost ingrate; nu regret nimic şi nu regreta nimic. Să răspundem la ură cu iubire, la lovituri cu mângâiere, la nedreptate cu iertare. (...)

Scoborând în mormânt, eu azi şi tu mâine, ne vom înălţa, sunt sigur. Va fi singura şi dreapta răsplată. (...)

Nici o lacrimă!

Ioan"

Când, la mulți ani încoace, după sfârşitul său dramatic, Naparu mersese, cu un grup de istorici, să vadă locul de martiraj de la Jilava, unde Ion Antonescu căzuse secerat de gloanțele plutonului de execuție, şi, într-un scoc de pământ lutos-nisipos, descoperise un glonț acoperit de concrețiuni fine, îl strecurase pe neobservate în buzunarul vestonului şi îl adusese acasă, unde-l păstra ca pe o relicvă prețioasă, aşezată la vedere, într-o cutiuță de argint de pe masa de lucru din bibliotecă: voia să creadă că acesta atinsese corpul ori chiar inima Reîntregitorului de hotare condamnat pe nedrept la moarte, preluând pe cămaşa metalică ceva din zestrea sa genetică, care, apoi, sub haina nisipurilor, devenise o piatră vie cu glonț, un trovant, ce ducea cu sine, în viitor, amprenta existenței unice a Mareşalului. Pentru Naparu, glonțul ce străpunsese, poate, pieptul acestuia se transformase brusc într-o ființă care pulsa în ritmul inimii sale (ca şi ceasul personal pe care Antonescu dorise să i-l înmâneze, cu o oră înainte de execuție, soției, spunându-i: „Să nu-l laşi să se oprească! Să-ți închipui mereu că e inima mea care bate pentru tine!"), se preschimbase într-un lucru neprețuit, ținând pe umerii săi ogivali libertatea şi demnitatea românilor, ca în imaginea ştiută a Mareşalului din verticalitatea hotărârilor sale şi a celei din urmă comenzi: „Foc! Trăiască România!", din calmul marțial cu care îşi dojenise, imediat după aceea, călăii – probabil agenți de poliție, îmbrăcați în haina gardienilor, spre a face ceea ce niciun militar nu dorise să facă: să-şi ucidă propria speranță – pentru că nu ochiseră bine, iar el se putea ridica din nou de la pământ. Ca o statuie nemuritoare pentru milenii de istorie militară, de trovant al războiului reclădirii hotarelor istorice. O poveste imaginată de el şi rememorată de el, ori de câte ori se aşeza în fața colilor albe de hârtie şi se încăpățâna să scrie istoria adevărată a României. Istoria unei țări pline de eroi fără de statui, despre care, nu o dată, atât de profundul său amic Paler spusese: O țară fără statui şi fără eroi nu are viitor!...

(Fragmente din romanul lui Vasile S. Popa, **Ultima noapte la Tanais**, *apărut în 2012, la Bucureşti, sub egida Societății Scriitorilor Militari, carte pentru care autorului i s-a decernat premiul anual al Ligii Scriitorilor din România)*

X. AL TREILEA DRUM COTIT LA COTUL DONULUI

...În data de 24 septembrie anul acesta, prot. Petru Buburuz, parohul Bisericii Ortodoxe Române „Sfinții Apostoli Petru şi Pavel" de la Chişinău, m-a solicitat de urgență într-o mică şedință. Acea mică întâlnire era între trei persoane: prot. Petru Buburuz, profesorul Vasile Şoimaru şi subsemnatul. Despre prof. V. Şoimaru ştiam multe, dar cel mai mult ştiam că mereu călătoreşte cu scopul de a lărgi frontierele Țării noastre dragi, dacă nu în realitate, măcar în cărți şi pe hărți. Am fost surprins când dl Şoimaru a solicitat permisiunea de la părintele Petru să-l însoțesc într-un pelerinaj, să ajungem la Stalingrad (azi Volgograd) şi să identificăm locul/locurile unde şi azi zac osemintele a peste 150 000 de ostaşi români măcelăriți de armata sovietică la 19-24 noiembrie 1942. Prezența mea nu era una simplă, am fost solicitat să fac un parastas exact în locul unde se odihnesc eroii neamului nostru, de fapt, eroii uitați de Statul nostru. Dl V. Şoimaru a întrebat atunci: „Părinte, putem organiza un parastas o dată la 70 de ani pentru 150 000 de ostaşi români?". Mi-am dat seama că profesorul încerca să mă convingă să particip cu dumnealui la acest eveniment istoric. Nu m-am lăsat greu convins şi, spre surprinderea părintelui Petru şi a dlui Şoimaru, am acceptat, cu întrebarea: „Când plecăm?"

Trebuie să menționez că de mai bine de zece ani sunt pasionat de un studiu care intenționează să scoată la lumină numele preoților, diaconilor, monahilor şi monahiilor, ale cântăreților şi credincioşilor care şi-au data viața pentru Hristos în perioada comunistă. Pe parcursul acestui studiu individual am citit şi am analizat mai multe izvoare, printre ele am cercetat şi cartea „Preoți în tranşee 1941-1944", editată de Fundația „Ştefan Guşă" din România, deci eram un pic informat de calvarul din '42 de la Stalingrad. Îmi doream mai mult să ajung pe la Vorkuta, Kazan şi alte mari lagăre de concentrare ale imperiului bolşevic, unde s-au stins mari personalități bisericeşti basarabene. Îmi era dor de locul martirajului lor. Auzind propunerea, m-am bucurat, liniştindu-mă: „E bine să calc pentru prima dată în Rusia cu un asemenea scop, mai întâi să vizitez locul eroilor neamului, după care şi locul eroilor Domnului nostru Iisus Hristos".

Cu ajutorul Domnului şi binecuvântarea părintelui Petru Buburuz, miercuri, 25 septembrie, am purces la drum. La drept vorbind, nici eu nu ştiam exact unde merg, de aceea nu am anunțat pe nimeni, doar preotesei mele i-am spus că plec într-o misiune importantă şi timp de o săptămână voi lipsi justificat. Mijlocul de transport ne-a slujit maşina „misionară" a dlui Şoimaru, o Toyota, care mergea de parcă ştia drumul spre Stalingrad. Dl Şoimaru revenea în acele ținuturi pentru a treia oară, deci, eram liniştit că sunt cu un expert. În maşina noastră se aflau: hainele personale, instrumentele dlui profesor – aparatele de fotografiat, precum şi o cruce dezasamblată, o coroană şi obiectele de cult trebuincioase pentru un parastas. Am trecut Nistrul pe la Dubăsari, apoi, după câțiva kilometri, am trecut frontiera în Ucraina, o altă țară, alți oameni. Copacii erau îmbrăcați în alte veşminte, mai ruginii decât la noi. Până am ajuns să trecem râul Bug, dl Şoimaru mi-a povestit istoria fiecărei localități, mi-a spus numele fiecărei vâlcele sau coline, de fiecare dată accentuând: „Aceste locuri au fost, şi mai sunt locuite de români, chiar dacă mulți sunt rusificați/ucrainizați". Am trecut prin unele oraşe ucraineşti mai mari: Kirovohrad, Dnipropetrovsk, cu lume multă agitată, cu drumuri care lasă de dorit. După câteva sute de kilometri a sosit momentul să ne odihnim. Aşa că ne-am oprit într-un modest hotel din centrul raional Pavlohrad. A doua zi de dimineață am pornit iar la drum, ne propuneam ca spre seară să ajungem la Stalingrad. Dl profesor mi-a mai povestit despre evenimentele plăcute şi neplăcute din multele lui călătorii. Imediat după ce a terminat să-mi spună cum l-a lipsit de bani poliția rusească anii trecuți în oraşul Rostov pe Don, imediat şi pe noi ne opreşte (la Luhansk) poliția rutieră ucraineană. Dl Şoimaru, în calitate de şofer, a discutat cu inspectorul, acesta din urmă a inspectat maşina şi l-a chemat pe şofer să-l însoțească în localul de pe marginea drumului. Când a revenit, am înțeles că evenimentul de la Rostov pe Don s-a repetat şi la Luhansk. După ce ne-am despărțit de aceşti „vampiri financiari" la drumul mare, ne-am continuat traseul. Vreau să menționez că pe hainele polițiştilor ucraineni, pe spate, era scris cu litere majuscule „DAI" (adică „dă-mi"), deci ne-am făcut datoria față de ei, am dat tot ce am avut.

Am trecut frontiera în țara rusească. Vreau să menționez un lucru important, la vamă erau doar două benzi: pe una treceau cetățenii ruşi,

pe cealaltă bandă cetățenii altor țări (m-a impresionat faptul că poliția de frontieră rusă mai întâi îi servea pe cetăţenii ruşi, apoi pe ceilalți). Am trecut, cu ajutorul Domnului, frontiera rusă, după ce declaraserăm tot ce aveam la noi. Spre seară, morți de oboseală am ajuns în orăşelul Surovikino, la 150 km de Stalingrad. Ne-am odihnit ultima seară (atât ne-au ajuns bani de cazare) într-un hotel-baracă. După ce am tras un pic de aer, l-am felicitat pe prot. Petru Buburuz cu prilejul împlinirii, în acea zi, a frumoasei vârste de 76 de ani, menționându-i că suntem aproape de locul unde zac eroii români care, de 71 de ani, nu au fost pomeniți şi prohodiți de nimeni aici.

Vineri, pe la ora patru dimineața, ora Moscovei, am pornit spre Stalingard. Am ajuns, am văzut oraşul întins pe o fâşie de 70 km pe ambele maluri ale fluviului Volga. Am trecut câteva poduri prin acest oraş încurcat, ținându-ne calea spre satul Rossoşki, unde se afla cimitirul ostaşilor germani, căzuți în cel de al Doilea Război Mondial. Am găsit cu uşurință acest cimitir de onoare deoarece se afla în preajma unui memorial închinat ostaşilor sovietici. Am vizitat ambele memoriale, care se află la o distanță de 150-200 de metri. Am rămas profund impresionat de frumusețea cimitirului german şi, spre surprinderea mea, nu am văzut nimic devastat sau profanat. Într-un ungheraş de cimitir am văzut o placă comemorativă de 1m x 0,7 m, de culoare neagră, care amintea că aici se odihnesc pe veci 600 de eroi români (din cei 150 de mii) aduşi aici din alte părți. Pentru aceşti eroi am spus o rugăciune de pomenire. Pe tot complexul german erau încrustate numele ostaşilor germani căzuți la Stalingrad între 1942 şi 1943, înhumați acolo, printre care am văzut şi multe nume româneşti (probabil erau ostaşi germani din rândurile foştilor saşi transilvăneni), dându-mi lacrimile de durere... După ce dl profesor a fixat în fotografii toate detaliile, ne-am închinat de trei ori până la pământ Sfintei Cruci din cimitir şi am mers mai departe.

Ne-am îndreptat spre cel mai important loc, orăşelul Kletskaia şi stanița Gromki, la vreo 150 de kilometri de Stalingrad, unde a fost spart frontul pe 19 noiembrie 1942, şi unde au murit ostaşii români. Pe drum, dl Şoimaru a ținut să-mi arate canalul Volga-Don de 100 km lungime, săpat de prizonierii de război. D-lui m-a rugat să fiu atent, că voi vedea cum navighează vapoarele în Stepa Calmucă. Aşa a şi fost, la o distanță de 300 de metri am văzut un vapor plutind prin ...Stepa Calmucă. Explicația este că malurile canalului nu sunt mai înalte decât

orizontul şi de la o distanţă nu prea mare printre copacii plantaţi pe malul canalului se observă vapoarele. Dacă nu ştii de acel canal, ţi se creează impresia că vapoarele se deplasează prin câmpie. Ne-am amintit şi de canalul nostru, Dunărea-Marea Neagră, construit tot de oamenii din gulagurile kominterniste din România ocupată de ruşi. Aceeaşi politică comunistă, dar în ţări diferite.

Tot mai mult ne apropiam de locul cel mai important, Cotul Donului. Am ajuns pe la ora şaisprezece în centrul raional Kletskaia. Dl profesor a mers acasă la un scriitor băştinaş, care a scris o schiţă de istorie a acestei localităţi. Scopul a fost să întrebe unde se află azi staniţa Gromki, acolo fiind înhumaţi o bună parte din ostaşii români. După biserică s-a făcut o groapă uriaşă unde au fost îngropaţi ostaşii români căzuţi sau morţi pe câmpul de luptă. Azi nici biserica şi nici satul nu mai există. Am găsit în acel oraş un băştinaş cherchelit de-a binelea, care ne-a promis că ne arată locul unde au fost staniţa şi biserica, desigur nu i-am spus scopul, pentru a nu avea neplăceri. Acesta (mai mult semăna cu un asiatic) ne-a arătat trei drumuri de ţară care duceau spre Gromki. Însă, după o ploaie torenţială cu vânt puternic nu am izbutit să ajungem în acel loc sfânt. „Ghidul" nostru, supărat că nu am ajuns la fosta staniţă Gromki, ne-a obligat să oprim maşina pe marginea drumului care ducea spre Kletskaia şi a încercat să ne caute un mijloc de transport, ca să putem ajunge la Gromki. A sunat la un prieten de-al său pe care l-a rugat să vină repede cu tractorul personal, nu gratis, ci: „Zdes' nemţî, budem zarabatâvat' horoşie denghi" („Sunt cu nişte nemţi şi vom câştiga bine cu ei"). Ne-am schimbat ambii la faţă, ştiind că ar putea să nu ne ajungă bani nici de benzină până acasă, mai aveam două pâini, două kilograme de roşii ruseşti şi o sticlă de vin moldovenesc, cu gândul că îl vom lăsa unui rus bun în calitate de suvenir, să se convingă că vinurile noastre sunt bune. Am încercat să-l convingem că nu mai dorim pe acest timp urât să ajungem în Gromki, dar, explică-i unui rus beat că ţi-ai schimbat repede planul! Dânsul dorea să ne „ajute", să-i dăm tot ce mai aveam. Cu mari greutăţi l-am convins să coboare din maşină, nu simplu cum a urcat, ci cu un mare dar: o sticlă de vin Cabernet de Cricova. Dânsul a zâmbit satisfăcut de dar şi a rămas la Kletskaia pentru a-l bea.

Noi ne-am grăbit să ajungem la Cotul Donului. În partea dreaptă a orăşelului Kletskaia era o colină înaltă de cretă, de unde se

vedea o panoramă excepțională a Văii Donului în partea de nord a Cotului Donului. Anul trecut pe acea colină dl profesor a înfipt o cruce din crengi uscate de copac legată la mijloc cu bandă adezivă şi ornamentată cu un tricolor de hârtie – în memoria ostaşilor căzuți la datorie. Cu greu am găsit Crucea de anul trecut, era jos, desfăcută, ne-am închinat evlavios la ea, am ridicat-o, am pus-o în maşină şi ne-am îndreptat spre cele trei drumuri care duc spre fosta staniță Gromki. Am ales unul, cel mai scurt, şi ne-am oprit să ne facem datoria de români. Am ridicat componentele Sfintei Cruci aduse de la Chişinău în portbagajul maşinii, le-am asamblat. Pe cruce erau încrustate cifrele mai mult decât semnificative: **19.XI.1942 – 150.000**, şi la o distanță de 3-4 km de locul martirajului am înfipt Crucea Românească, în pământ străin, am depus Coroana Memorială de la Chişinău şi Sfântul Tricolor adus tot de acasă, pentru cei care nu au mai ajuns acasă. Afară era deja noapte, vântul cu ploaie torențială te dădea jos, iar noi am făcut parastas, am adus omagiu ostaşilor şi am intonat câteva strofe din Imnul României. Ambii am închis ochii şi, în loc de vin sau altă băutură, am vărsat lacrimi pe pământ străin în memoria şi de dragul ostaşilor români căzuți la datorie. Ne-am închinat până la pământ în fața eroilor noştri. Era o noapte de septembrie, dar foarte friguroasă, eu, îmbrăcat sumar, am înghețat de-a binelea, retrăind acea tragedie din 1942 şi aducându-mi aminte de dragii noştri eroi care au înghețat aici.

Frontul de la Cotul Donului a fost rupt din trădare şi din neglijență. Unii generali s-au făcut a uita atunci (în primul rând cei din armata germană) că în Rusia iarna vine mai repede, este geroasă şi nemiloasă. Aşa că iarna a prins Armatele a III-a şi a IV-a române total neechipate. Sunt sigur că mulți dintre ostaşii de pe front au murit de foame şi de ger, aceasta o povestesc şi veteranii care au scăpat cu viață din acel măcel. Trădarea nu se opreşte aici. Ce am făcut noi până acum pentru sufletele şi osemintele ostaşilor români căzuți în câmp străin? Nicio Cruce, niciun monument, niciun cimitir de onoare la Gromki. Cu ce apă ne vom spăla obrazul în fața acestor eroi? Ei nu au mers din ambiția personală pe câmp de luptă, au onorat Statul Român. Trebuie să ne trezim, indiferent că am pierdut sau am câştigat bătălia, avem ostaşi căzuți la datorie. De acum înainte ar fi bine ca în fiecare biserică ortodoxă românească din întreaga lume pe data de 19 noiembrie să fie trase clopotele, să

trezească în inima românului dragostea de Neam şi de Țară. În frumoasele noastre catedrale să se facă parastase de pomenire a acestor eroi. În şcoli să se vorbească în acea zi despre aceste fapte de vitejie. E păcat să-i dăm uitării, aşa ne despărțim de trecut şi ne pierdem identitatea. Să ne adunăm forțele, să trezim conducătorii statului să meargă acolo să inaugureze un mare cimitir de onoare, aşa cum au făcut-o Germania, Italia, Ungaria, care au luptat cot la cot cu România. Aceşti eroi pentru noi şi pentru copiii noştri şi-au vărsat sângele. Să ne închinăm şi noi, basarabenii, până la pământ acestor bravi eroi care ne-au întregit țara, chiar dacă pentru puțin timp. Unirea va fi atunci când vom fi din nou români în inimă şi faptă. Atunci când vom mărturisi public păcatul trădării de Neam şi Biserică, atunci când vom dovedi cu jertfă credința în Dumnezeu şi Țară.

Am rămas neîmplinit pentru că nu am ajuns să sărut locul cu osemintele Martirilor neamului. Am promis atunci că vom mai veni o dată în acel loc, voi vărsa şi rugăciuni, şi lacrimi pentru eroii noştri români de la Cotul Donului. Cu foarte mari încercări şi greutăți, am ajuns acasă ținându-ne ambii treji timp de 42 de ore (nu mai aveam bani pentru hotel).

Ajuns acasă, m-am bucurat nespus de mult că m-am născut în România de Est, azi încă Republica Moldova. Mă bucur că slujesc Patriarhiei Ortodoxe Române, numai această Biserică identifică două categorii de martiri: martirii lui Hristos pomeniți în sinaxare, care şi-au dat viața pentru credința cea adevărată, şi martirii Neamului, care se odihnesc în cimitirele de onoare, pe câmpuri şi coline de luptă, dar care şi-au dat viața pentru Țară, pentru Neam, pentru Limbă, pentru întregirea poporului. Biserica se roagă pentru aceşti eroi ca Dumnezeu să le pomenească jertfa.

Pe tot parcursul traseului am dorit să intru într-o mănăstire ortodoxă rusească, dar în cei circa 4000 de kilometri (tur-retur) n-am întâlnit nicio mănăstire. Şi-am întrebat, unde se află Sfânta Rusie? Am văzut biserici dărâmate încă de pe vremea lui Stalin, nerestabilite încă, dar pe una din biserici, în stanița Golubinskaia, pe o placă era menționat: „Biserică ocrotită de stat"...

(Fragment din articolul UN PELERINAJ CU SACRIFICII, semnat de preotul basarabean Viorel Cojocaru, şi publicat în revista *Literatura şi arta*, din 21 noiembrie 2013)

XI. SCRISOAREA LUI ŞTEFAN VODĂ

1

Sufletul rău m-a durut
Pe păgân să-l văd la Prut,
Gonind fără omenie
Moldovenii în robie;
Să simt mirosul de leş
Până-n scaunul din Ieşi;
Să văd cum ţi se sfâşie
Trupul falnic, Românie;
Ori s-aud de la Orhei
Blestem jalnic de femei,
Acoperind ropotele,
Şi să n-aud clopotele...

2

Întrebatu-m-am: ce legi
Te vor face să alegi,
Când va fi să desluşeşti
Drumul obştii româneşti?
Oare ai să înţelegi
Ruga fiinţei sale-ntregi,
Visul şoimului de plai,
„Pohta" toat-a lui Mihai,
Când în cale-ţi s-or purta
Pentru a te-ntâmpina:
Jalea moldovenilor
În plaiul Corbenilor
Ori nechezul calului
În pasul Predealului
De dorul Ardealului,
Şi prin vadul Mureşului
Zarva Maramureşului,
Cu ruga Ciceiului
Într-al Herăstrăului;

Ori ți-o veni zvon iabraş
Pe pridvor în Călăraşi
De la frații lăturaşi:
Scânteierea focului
Din jarul Timocului,
Adierea vântului
De jelirea Pindului,
Depărtarea visului
Dinspre zarea Nistrului,
Ori văpaia rugului
Din albia Bugului.

3

Şi-mi spuneam:
Ai să pricepi
Lucrătura cum s-o-ncepi,
Ca s-ajungă la soroc
Toți Românii la un loc?
Unde pasul te va duce
Pentru lege, pentru cruce?
Şi cum trebuie războit
Spre Apus, prin Răsărit?

4

De atât cât mă frământ,
M-am clătinat în mormânt;
Şi ca să-mi pricepi cuvântul,
S-a cutremurat pământul,
Şi a fremătat moşia
Din Suceava la Chilia.

5

Bate vânt de primăvară,
S-a iscat un zvon prin țară
Şi vin ştiri din mănăstiri

De puzderii de oştiri.
Plin de noi la Dorohoi,
De germani la Botoşani,
Şi de ruşi pe lângă Huşi;
Iar la Bârlad, este vad.
Şi când trec oştirile,
Se-nalță privirile.

Când fură cireşii-n floare,
Toată țara-n frământare,
Când îngălbenea sulfina,
Tresărea şi Bucovina.
Când s-aprinseră castanii,
Se cutremurau duşmanii.
Iar cu florile de tei,
Intră grija la femei.

Când să iasă roadele,
S-au mişcat noroadele.
Şi când se cosea otava,
Dam poruncă din Suceava:
Să s-aplece spicele,
Să pocnească bicele,
Tragă dobitoacele,
Împlinind soroacele.
Şi Bogdan din Rădăuți
Pleca-n târg la Cernăuți,
Cu oştirea după el,
Pregătită de război.

6

Se scutură florile,
Se îngână zorile,
Se alungesc zilele,
Tremură copilele;
Se scutură satele,
Şi pleacă armatele.

Legănarea iniştii
Da mişcare liniştii,
Şi-nclinarea spicului
Făcea semn voinicului
Spre zarea colnicului;
Iar ovăzul dealului
Se închina calului
Din înaltul malului.
Unduirea fânului
Se pleca stăpânului,
De aleanul vântului
Pe geana pământului;

Iar pe geana cerului,
Aripile norilor
Făceau semn surorilor,
Să se-nchine soarelui,
Soarelui, stăpânului,
Domnului, Românului.
Şi aripa dorului
Da uşorul zborului
Pasului piciorului
Peste umbra norului;
Iar rodirea viilor
Din largul moşiilor
Da glas bucuriilor
Şi limbă cuvântului
Sângelui pământului.

7

La mijlocul anului,
Sorocul duşmanului.
Şi dacă se tăcu vară,
Armele se-ncrucişară.
Tunurile scăpărară,
Dealurile tremurară,
Săbiile scânteiară,

Oştile se revărsară,
Apele se tulburară,
Vadurile sângerară.

8

N-a slujit hainului
Nici Codrul Cosminului,
Nici tăria scutului
Revărsării Prutului,
Nici puterea clinului
Cetății Hotinului
Şi nici bezna beciului
Codrului Tigheciului;
Nici năvala ruşilor
Dinaintea Huşilor,
Urgia pustiului
La podul Faldului,
Nici prăpădul iadului
Din albia vadului
Din dreptul Bârladului,
Nici adâncul şanțului
Dinaintea neamțului,
Ori puterea lanțului.

9

Din Corneşti, ca să urneşti;
Neputând să dovedeşti
Pieptiş ca să îi răzbeşti;
– Că locurile-s domneşti
– Trebui să ocoleşti.
Şi-ai dat valma peste ei
Din Soroca prin Orhei,
Peste drumul Iaşilor,
Cula Călăraşilor,
Vadul Dereneului,
Poarta Chişinăului

Jefuit şi pustiit.
Peste ei dac-ai răzbit,
I-ai întors spre răsărit,
Ducă-se d-unde-au venit!
Şi ai alungat neghina
Din cetate din Tighina;
Şi o lună dup-un an,
Ai ajuns lângă liman,
Cetatea Latinului
Şi poarta creştinului.

10

Peste Nistru de-ai trecut,
Mai departe i-ai bătut.
Ca ciocanul pe ilău,
I-ai strivit la Movilău
Şi-ai făcut să sară-n stei
Secerile în scântei.
Peste Nistru, pân' la Balta,
N-ai aflat că ţara-i alta:
Doar ogoare roditoare
Şi suflete primitoare,
Limbă dulce de râmleni
Vorbită de moldoveni,
Datini vechi, neîntinate
Şi sete de direptate.
Fiindcă nicicând râurile
N-au despărţit grâurile,
Şi nici vadul apelor,
Aşezarea fraţilor;
Doar harta Americii
În tinda bisericii,
Şi urma molozului
La poarta colhozului.

11

Pe urmă dac-ai purces
La cetate la Ades,
Ai lovit, zdrobind pârdalnic,
Dealul falnic de la Dalnik.

Prin fuiorul caierelor
Din albastrul aerelor,
Tânguirea vaierelor!
Păsările cerului
Varsă focul fierului
Şi greii pământului
Varsă fierul vântului
Şi scrâşnirea fiarelor,
Scrijelarea ghiarelor,
Pe-ntinsul ogoarelor,
În hohotul zărilor,
Tunetul căldărilor,
Fulgeră-n tării duşmane,
Uragane, pe gorgane
Îngropate sub mormane;
Iar ropotul puştilor,
Bâzâitul muştelor,
Le seceră spicele
Doborând popicele.

12

Şi-acum fug duşmanii, fug,
Peste Nistru, peste Bug,
Se afundă-n alt tărâm,
Făcând trupul caldarâm,
Peste Nipru, pân' la Crâm,
Peste Don, peste Doneț,
Până-n târg la Voroneț,
Cu focul răscolului
Prin apa Oskolului,
Prin poarta Harkovului,

Spre schela Rostovului,
La Marea Azovului,
Aştern pasul drumului
În risipa fumului
Şi praful pământului
Pe piatra mormântului,
Urgia Cazacului
În focul Azakului,
Şi ţepii ariciului
În balta Maniciuiui,
Tremurarea plopului
La schela Maikopului,
Şi-a fiilor Hanului
Într-a Astrahanului,
Prăpădul omizilor
În stepa Kirkizilor,
Şi groaza Uzbekului
În pasul Kasbekului;
Iar mălura de mălin
În grădiştea lui Stalin,
Cu blestemul Stariţei
Peste apa Ţariţei.

13

De-i trece la Perecup,
Fugărindu-i ca pe lup,
Nu da apă cailor
În stepa Nogailor,
Că lujerul de pelin
E ud de sânge strein
Şi te umple de venin,
Şi nu abate al tău trup,
La Măria, la Mangup,
La izvorul anilor
Din castelul Hanilor
Că-n şanţul tătarilor
Piere osul ţarilor

14

Dacă-i vrea să odihneşti
În pustiuri muscăleşti,
Trebuie să poposeşti
Doar la curţi Cantemireşti,
Unde-n poarta dorului,
Ies biruitorului În fruntea soborului:
Prapurile-mpărăteşti,
Credinţele Movileşti
Şi pravilele Duceşti,
Ducând pământenilor
Osânda râmlerilor.

15

Şi dacă te îndoieşti,
Ce-i cu tine? unde eşti?
Lasă-ţi ochiul câmpului
Şi urechea vântului,
Să spună trimisului
Tâlcuirea visului:
Croncănitul corbului,
Vâjâitul Sorbului,
La şcoala Harkovului,
Nu-i fiul Tadeului,
Bogdan al Hasdeului?
Iar la cotul Donului
Nu-i moşia tronului,
Rânduită peste mir,
De diata lui Cantemir?
Şi departe-n Răsărit,
Unde pasul e rărit,
Pe câmpul Tătarului,
Nu-i drumul Spătarului?

16

Şi dacă ai să străbaţi
Pân' la munţii depărtaţi
Află că şi ei sunt fraţi,
Fiindcă ţin pe sub pământ,
Cu Carpaţii legământ,
Pe sub apa mărilor –
Cu şira spinărilor.
Iar din rana coastelor,
Curge mirul sfântului,
Sângele pământului,
Uleiul descântului,
Tăria puterilor
Dezlegării vrerilor
Şi cheia norocului,
Scânteierea focului.

17

Dar să ştii: Să te fereşti
S-adormi unde poposeşti,
Pe urmele lotrilor,
În inima codrilor
Şi-n urma nevestelor,
Prin pustiul crestelor.
Că dacă în orice stâncă,
Zace-un suflet de Româncă
Şi de fiece buştean
S-a frânt trup de moldovean –
Din înaltul zborului,
Sub cununa norului,
Roade umbra şoimului,
Din inima omului;
Paşte pizma sfântului,
Pe fiii pământului.

18

Şi de-o fi ca să ajungi
Zile scurte, drumuri lungi,
Cu feciorii Banului
Prin apa Kubanului,
În câmpia Hanului;
Cu nepoţii dacilor,
În ţara Cazacilor,
Unde-i placul dracilor –
S-aşterni praful stepelor
Sub pasul sirepelor,
Mândria Kitailor
Sub copita cailor;
Şi ca zborul sturzului
Din vârful Elbruzului,
Să te laşi, din pisc în pisc,
Până la Novorosiisk;
Şi să treci pe uliţă
Cu şoimul în suliţă,
În scrâşnetul iasmelor,
Până-n ţara basmelor,
Unde-a stăpânit ca domn,
Alexandru Machedon.

19

În creştetul munţilor,
Descreţirea frunţilor,
Răcoarea rărunchilor,
Plecarea genunchilor,
Şi setea năstrapelor
Spre cristalul apelor,
nchinarea mâinilor
Spre-nmulţirea pâinilor,
Grăbirea norocului,
Stăpânirii focului
Şi, biruitorului,

În vârful Taborului,
Vedenia schitului
Porții Răsăritului.

20

Şi de-n cale-ți s-or purta
Pentru a te-ntâmpina,
În fața Hatmanilor,
Trimişii Rohmanilor,
Iscoada Fakirilor
Din țara Başkirilor,
Lângă Marea Caspiei,
Dinspre țara Dariei,
În cărarea Indiei,
La porțile Asiei –
Spune-le blajinilor
Că oastea creştinilor
A alungat liftele
Până-n poarta Moscovei
Peste apa Sâmbetei;
Şi că duci, cui vrea să ştie,
Un răvaş de bucurie
Spre clădirea lumilor
Şi slava cununilor
Laudei străbunilor;
Nu doar sabie şi foc
Şi piază de nenoroc.

21

Şi de-o fi ca să te frângi
Sub povara ce-ai să strângi –
Cerul când s-o-ngândura,
Duhul de s-o bucura –
Aminti-vor fapta ta.
Soarele de-o străluci,
Luna când o răsări,

Grâul dac-o-ngălbeni –
Pururi te vor pomeni.
Răsunetul mărilor
Vrăjind depărtărilor
Va porunci vântului
Să dea glas cuvântului,
Şi-n amurg, când s-o porni
Crivățul de-o viscoli
La sfârşitul muncilor
Când e ceasul pruncilor,
Limbile s-or dezlega
Să rostească slava ta.

22

Şi-ți vor zice-n asfințit:
– Slavă ție, trup sfințit
Şi cuget neadormit!
Care-ai rupt din soare foc
Oamenilor spre noroc!
Neam din neamul meu de domn,
Ce-ai stat streajă, fară somn,
Când şi păsările dorm,
La răscrucea neamului,
De când ruptul ramului.
Şi-ai pus paloşul hotar
Între lege şi tâlhar,
Şi cuvântul legământ
Între inimă şi gând,
Ca să ştergi ruginile
Şi să speli ruşinile,
Să înmulțeşti roadele
Şi să-nalți noroadele,
Să scurtezi soroacele
Şi să întorci noroacele.
Şi-n pofida Hanului,
Spre spaima duşmanului,
Ai adulmecat oştirea

Să alunge siluirea
Şi s-adune moştenirea
De pe căile umblate
Doar de pieze blestemate:
Robia Tătarilor
Şi urgia ţarilor.
Şi purtând după Ghirai,
Oastea marelui tău plai
Ai dus mâna ei armată
Unde n-a fost niciodată:
Nici puterea Râmului
Peste ţara Crâmului,
Nici arcaşii dacilor
Din părţile tracilor,
Nici tăria bravilor
Oastei Basarabilor,
Nici pavăză datinilor
Oştirea Muşatinilor,
Nici oastea creştinilor
Sub steagul Corvinilor,
Nici isprava din poveşti
A oştirii Asăneşti,
Nici ceata vitejilor
Armatelor Regilor.

23

Şi ca să-nclini vrerile
Ai dospit durerile
Cu aurul holdelor
Şi păcura schelelor;
Ţărâna moşiilor
Cu sângele fiilor,
Cum dă roadă spicului
Din trupul voinicului.
Astfel ai rodit jertfirea
Şi-ai înălţat preţuirea
Neamului tău de ţărani,

Pentru nouă mii de ani.
Şi-mpletindu-le cunună
Vraja razelor de lună,
Ai ţesut destin crăiesc
Poporului românesc,
Şi ai dat alor tăi dar
Dreptul de-a-şi croi hotar
Până unde limbile
Au hotărât ginţile;
Şi le-ai redat vrednicia
De-a-şi tocmi cum vor moşia,
Şi apăra seminţia;
Liniştea zilei de mâine
Truda sfântă pentru pâine,
Şi dreptul neamului tău
De-a sluji lui Dumnezeu
Potrivit felului său;
Şi ai aflat pentru noi
Izbăvirea de apoi,
Prin puterea Sfântului,
Şi taina Cuvântului
Întâlnirea mâinilor
În frângerea pâinilor,
Prefacerea vinului
În jertfa creştinului.

24

Şi duhul neamului tău
Va-ntreba pe Dumnezeu:
Fost-ai fulger?
Fost-ai om?
Fost-ai munte?
Fost-ai pom?
Fost-ai glasul Viului,
Predicând pustiului?
Fost-ai para focului,
Cumpănă norocului?

Fost-ai steaua cerului,
Pavăză năierului?
Ori streaja voivozilor,
În calea Irozilor?
Fost-ai vultur?
Fost-ai leu,
Rânduit de Dumnezeu?
Ori ai fost duh îngeresc,
Pentru neamul românesc?

Am zis şi am iscălit
La mine la Putna în schit,
Şi cuvântul mi-a-ntărit
Cu slovele scrisului,
Pe limba trimisului,
Nepotul ciobanilor,
Din pasul Vâlcanilor,
Leatul patruzeci şi doi,
Cum se zice pe la voi.

Mircea Vulcănescu
(1942)

(Din cartea: Mircea VULCĂNESCU. *Litanii pentru trei stări. Poezii, teatru, traduceri, adaptări.* Editura Prometeu. Chișinău, 2004)

XII. NU-L UITAȚI

Nu-l uitați pe cel căzut în război,
lăsați-i din când în când un loc liber la masă,
ca şi cum ar fi viu între noi,
ca şi cum s-ar fi întors acasă.

De fapt el s-a întors dintre noi întâiul,
numai că s-a întors puțin mai ostenit
şi pe un pat nevăzut şi-a aşezat căpătâiul
lângă veniții acasă din mit.

El şi-a făcut lucrul lui şi acum
poate că îi e sete, o sete arzând
ora până la noi ca un fum.
Deci lăsați pentru el să cadă vin pe pământ.

Nu-l uitați pe cel căzut în război,
strigați-l din când în când pe nume,
ca şi cum ar fi viu printre noi
... şi atunci el va surâde în lume.

Nichita Stănescu.
(Din volumul *Îngerul blond, Bucureşti, 1993)*

XIII. CRUCEA DIN STEPĂ

Strâmb croită din şindrile ciunge,
între vânturi aspre şi sirepe,
zarea într-o coastă o împunge,
colbăind-o cu tristeţile din stepe.

Din înalturi, păsări cad, năuce,
– zdrenţe negre – pe schiloada şiţă.
Numai casca arde, sus, pe cruce,
ca o frunte jupuită de arşiţă.

Fierul ei julit de vânt, de ploaie
şi de schije şi de moarte, parcă plânge...
Dimineaţa, răbufnind din ududaie,
pune pe metal un cheag de sânge,

şi, pe groapă, soarele aprinde
bălării amare şi uscate...
Dar pribeag, cu sacul de merinde
spânzurând la şold, cu arma-n spate,

ars de veghea lungă-n vizuină,
năclăit de humă şi nămoale,
el, ostaş, pe zarea de rugină,
lângă cruce pasul şi-l domoale.

Vine din tăceri ucrainiene
şi din pânda nopţii veninoase,
cu bocancii sparţi, cu mâini osoase,
cu tăciuni tremurători sub gene.

În sfinţenia de foc a dimineţii,
istoviţi, genunchii lui se pleacă
pe ţărâna gropniţei, săracă,
unde, sterpi, au năpădit scaieţii.

Stă, priveşte crucea aplecată,
împietrit în lânceda lumină...
Mâinile, de zgură şi de piatră,
frământate dârz pe carabină,

i se strâng acum în rugăciune,
pâlpâind ciudat ca o beteală,
în amara stepei uscăciune,
sub un cer de mare oboseală.

Spune şoapte moi ca o mătase
pentru camaradul din ţărână.
Mângâie cu grele mâini sfioase,
scândura beteagă într-o rână,

lung, sărută casca de pe cruce,
se ridică, şterge-o lacrimă din geană,
şi, cu linişte de sfânt şi de icoană,
către zări care ucid se duce...

Radu Gyr

XIV. NU PLÂNGE, MAICĂ ROMÂNIE

Nu plânge, Maică Românie,
Că am să mor neîmpărtășit!
Un glonț pornit spre pieptul tău,
Cu pieptul meu eu l-am oprit....

Nu plânge, Maică Românie!
E rândul nostru să luptăm
Și din pământul ce ne arde
Nici o fărâmă să nu dăm!

Nu plânge, Maică Românie!
Pentru dreptate noi pierim;
Copiii noștri, peste veacuri,
Onoare ne vor da, o știm!

Nu plânge, Maică Românie!
Adună tot ce-i bun sub soare;
Ne cheamă și pe noi la praznic,
Când România va fi Mare!

(Versuri găsite în rana unui soldat mort în toamna anului 1918, pe muntele Sorica, din Carpați)

CUPRINS

Până se va risipi năluca rătăcitoare din capetele unor sus-puşi…..... 5

I. Trei pelerinaje la Cotul Donului..... 15

II. Cotul Donului, o mare tragedie românească, uitată de Statul Român..... 32

III. „La Cotul Donului, victoria rusească nu a fost una doar militară, ci una obținută şi prin trădare”..... 40

IV. „Măcar unul dintre cei morți, acolo, la Cotul Donului, își are moaștele de sfânt…”..... 49

V. Ei au supraviețuit măcelului de la Cotul Donului. Şi încă sunt în viață, ca să ne povestească… 70

VI. Preoți ai Armatei Române în tranşeele de la Cotul Donului şi Stepa Calmucă 78

VII. „...Până se termina această operațiune, înghețam şi degeram...” 113

VIII. „Tancurile... au luat-o de-a lungul şanțurilor, strivindu-i pe ostaşii români...” 118

IX. „O țară fără statui şi fără eroi nu are viitor!” 123

X. Al treilea drum cotit la Cotul Donului 134

XI. Scrisoarea lui Ştefan Vodă..... 140

XII. Nu-l uitați..... 156

XIII. Crucea din stepă..... 157

XIV. Nu plânge, Maică Românie..... 159